

JBEI

วารสาร
พุทธนวัตกรรมการศึกษา
Journal of Buddhist Educational Innovation

ISSN 3088 - 1501 (Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
(มกราคม - เมษายน 2569)

Vol. 2 No. 1
(January - April 2026)

วารสาร

พุทธนวัตกรรมการศึกษา

Journal of Buddhist Educational Innovation

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา
(Journal of Buddhist Educational Innovation)

ISSN 3088 - 1501 (Online)

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (วารสารออกราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 (มกราคม ถึง เมษายน) | ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม ถึง สิงหาคม) | ฉบับที่ 3 (กันยายน ถึง ธันวาคม)

คณะที่ปรึกษาบริหาร

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศาสตราจารย์ ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระศรีวัชรสารบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณบดีคณะครุศาสตร์
พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์
พระครูศรีสุนทรสรกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิทยาเขตสุรินทร์
พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ วิทยาเขตสุรินทร์
พระครูปลัดสุวัฒนอุดมคุณ รองผู้อำนวยการสำนักงาน วิทยาเขตสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิศักดิ์ ทองทิพย์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป วิทยาเขตสุรินทร์
นายพลนภัส แสงศรี ผู้อำนวยการสำนักงาน วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองบรรณาธิการ

พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, อาจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระปรัชญา ชยวุฒโท, อาจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สถาพร ภาคพรหม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการภายใน

พระครูสาธุกิจโกศล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูเขมธรรมบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาฉัตรชัย ธรรมวรเมธี, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ วงษ์สุวรรณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชินวงค์
อาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
อาจารย์ ดร.ภักขวิชช์ สุขเสน
อาจารย์ ดร.ชูชัย ประดับสุข

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน เจริญไธสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศธร ยอดดำเนิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ภูสิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ หอมจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีริชัญ ปิยนนทศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ภูสิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลชาติ พันธวรกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ผาสุตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิราชย์ นันชนันตี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลาวัฒน์ ดุลยชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา พิมพ์ศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา สังข์ศรีแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศรุต พยุงเกียรติคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ชันธิศิลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณธิดา ยลวิลาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพร หนองหารพิทักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำหอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
อาจารย์ ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู
อาจารย์ ดร.บุญญวัฒน์ จิตประคอง
อาจารย์ ดร.พิบูลย์ ตัญญูบุตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประธานคณะกรรมการศึกษาคณะประชาชน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยนครพนม
มหาวิทยาลัยนครพนม
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
วิทยาลัยทองสุข
สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยรังสิต

อาจารย์ ดร.สมคิด สุขเอิบ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
อาจารย์ ดร.สุรศักดิ์ วงศ์ษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
อาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์กฤษณะ เรืองสูงเนิน	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร
อาจารย์กวีเชษฐ์ เปี้ย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อาจารย์เชษฐรัฐ กองรัตน์	อาจารย์ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น - ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง)
ดร.รณิชัย สวัสดิ์	รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนดอนศาลานำวิทย
ดร.สายฟ้า หาสี่สุข	รองผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม
นายนจรส ศิริขรรแสง	รองผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนพนมทวนชนูปถัมภ์
ดร.จิระประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการ - จังหวัดนครปฐม
ดร.ประจักษ์ น้อยเหนือ	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี

ผู้จัดการวารสาร

พระครูวิริยปัญญาภินันท์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

ผู้ช่วยผู้จัดการวารสาร

พระมหามานะ ปิยภาณี

ตรวจสอบพิสูจน์อักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

พระครูเขมธรรมบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พระครูสุเมธจันทสิริ, อาจารย์ ดร.

พระมหาสมบัติ ฐานวโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

อาจารย์มีนา ทนคง ฮามิลตัน

อาจารย์เอกรัตน์ มาพะดุง

อาจารย์ชายชาญ วงศ์ภักดี

อาจารย์ภาณุวัฒน์ อินทรสมบัติ

อาจารย์ณัฐธินี ชงโค

นางสาวลัดดาวัลย์ คงดวงดี

ออกแบบปก

นายเจนณรงค์ ทะนะอัน

จัดรูปเล่ม

พระมหามานะ ปิยภาณี

นายธนศ ทองอัม

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

305 หมู่ที่ 8 บ้านโคกกระเพา ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

E-mail : jbei@mcu.ac.th

เว็บไซต์ : <https://surinmcu.ac.th/>

เว็บไซต์วารสาร : <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/jbei>

หมายเหตุ: ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันโดยประการทั้งปวง

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา (Journal of Buddhist Educational Innovation) วารสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีขอบเขตการตีพิมพ์ของวารสาร ได้แก่ หลักสูตรและการสอน, การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, เทคโนโลยีทางการศึกษา, จิตวิทยาและการแนะแนวทางการศึกษา, การวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา, การศึกษากับศาสนาและจริยธรรม, การศึกษานอกระบบและการศึกษาตลอดชีวิต, การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา, การศึกษาพิเศษและการเรียนรวม, สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวัฒนธรรมกับการศึกษา, เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อมกับการศึกษา, การพัฒนาครู บุคลากร และภาวะผู้นำการเรียนรู้

โดยใน ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - เมษายน พ.ศ. 2569 มีบทความ จำนวน 10 บทความ แบ่งออกเป็น

บทความวิจัย จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ 1) การนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

บทความวิชาการ จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ 1) การปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์ผ่านหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษากิจกรรมการสวดมนต์หมู่ ทำนองสรภัญญะ โรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 2) การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 3) การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 4) การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย: ความท้าทายและกลยุทธ์ในการรักษาความหมายและบริบท 5) การนิเทศเชิงการโค้ชเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบุทิศ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 6) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน: กรณี หลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 7) การออกแบบนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี 8) พุทธปรัชญากับการพัฒนานาชาวอินทรี: การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความพอเพียง และ 9) ถอดบทเรียนการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนประจำตามแนวคิด TUNA MODLE: กรณีศึกษาโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย

โดยทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ สะท้อนองค์ความรู้ที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารการศึกษา การจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมถึงการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและการศึกษา เนื้อหาของบทความล้วนมุ่งเสนอแนวคิดและแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา จึงมุ่งเป็นเวทีทางวิชาการในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตสุรินทร์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
<ul style="list-style-type: none"> ❖ การนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์<ul style="list-style-type: none"> ▪ ธีรดา กลิ่นประโคน, พรรณพนิช แสงมะดัน, พาณิภค สายบุตร และสถาพร วิชัยรัมย์	1 - 16
บทความวิชาการ	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ การปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์ผ่านหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษากิจกรรมการสวดมนต์หมู่ ทำนองสรภัญญะ โรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1<ul style="list-style-type: none"> ▪ วิวัฒน์ ไชยทา, เรืองวิชญ์ นิลโคตร และ อธิ์รุ่งกร วรบำรุงกุล ❖ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปกักร สายบัว ❖ การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปุณยนุช วัฒนรังษี, เรืองวิชญ์ นิลโคตร และ วัชวุฒิ บุญลอย ❖ การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย: ความท้าทายและกลยุทธ์ในการรักษาความหมายและปริบท<ul style="list-style-type: none"> ▪ พระสุเพียบ สุเมธโส (ศรีตัมภวา), พระมหาไสว สิริปญโญ (เถาว์ยา), กิตติธัช นาชัย, และ อนุศาสน์ วรบูรณ์ภูมิสุข ❖ การนิเทศเชิงการโค้ชเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่บาอุทิศ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1<ul style="list-style-type: none"> ▪ ปรีชาพล นวนสุทธิ, เรืองวิชญ์ นิลโคตร และ อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง ❖ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน: กรณีหลวงพ่อหงษ์ พรหมปญโญ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์<ul style="list-style-type: none"> ▪ ยโสธารา ศิริภาพระภากร, สุรียา คลังฤทธิ์, ฐิติมา มีช้าง และ จำนงค์ จันทร์เขียว	17 - 30 31 - 44 45 - 56 57 - 68 69 - 82 83 - 98

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ	หน้า
❖ การออกแบบนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: กรณีศึกษา โรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี	99 - 112
▪ เกษมกิตติ์ กูดซ้าย, เรืองวิชญ์ นิลโคตร และ อีรังกูร วรบำรุงกุล	
❖ พุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์: การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความพอเพียง	113 - 124
▪ ร้อยตรี ธิเบต เพ็งจันทา	
❖ ถอดบทเรียนการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนประจำตามแนวคิด TUNA MODLE: กรณีศึกษาโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย	125 - 134
▪ สุภรรกรกาญ ไวสะอาด, เรืองวิชญ์ นิลโคตร และ วัชวุฒิ บุญลอย	
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	135
รูปแบบการเขียนอ้างอิง	140
รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (Research Article)	146
รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (Academic Article)	156
จริยธรรมการตีพิมพ์ของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา	161
ขั้นตอนการทำงานของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา	162

การนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหาร
ส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
APPLYING COMPETENCY PRINCIPLES TO THE WORK OF PERSONNEL IN
MUEANG FANG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
MUEANG BURIRAM DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

ธิรดา กลั่นประโคน¹, พรรณพนัช แสงมะดัน², พาณิภัค สายบุตร^{3,*} และ สถาพร วิชัยรัมย์⁴
Thirada Klanprakhon¹, Phanphanut Saengmadan², Panipak saibut^{3,*}
and Sathaporn Wichairam⁴

(Received: September 27, 2025; Revised: March 2, 2026; Accepted: March 6, 2026)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) เปรียบเทียบระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.940 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ T - Test และ F - Test (ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1) การนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการนำหลักสมรรถนะไปใช้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยบุคลากรเพศหญิงมีระดับการใช้สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการทำงานเป็นทีมสูงกว่าเพศชาย ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน (กองที่สังกัด) ต่างกัน มีระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก, การปฏิบัติงาน, องค์การบริหารส่วนตำบล, บุคลากรท้องถิ่น, การพัฒนาทรัพยากรบุคคล

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Bachelor of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

² หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

² Bachelor of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

³ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ Bachelor of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

⁴ Assistant Professor Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail: 650112801136@bru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the performance level of personnel in the Muang Fang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Buriram District, Buriram Province. and 2) Compare the levels of competency - based performance implementation at Mueang Fang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Buriram District, Buriram Province, classified by gender, age, education level, and position. The sample group consisted of 26 personnel from Muang Fang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Buriram District, Buriram Province. selected using proportional stratified random sampling. The research instrument was a 5 - level rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.940. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent T - Test, and F - Test (ANOVA).

The research results were found as follows;

1) The overall application of competency - based performance of personnel at Mueang Fang Subdistrict Administrative Organization, Mueang Buriram District, Buriram Province, was at a high level.

2) The comparison showed that personnel with different genders had statistically significant differences at the 0.05 level, with females scoring higher in achievement orientation and teamwork than males. However, differences in age, educational level, and position did not significantly affect the application of competency principles.

Keywords: Competency - Based Principles, Work Performance, Subdistrict Administrative Organization, Local Government Personnel, Human Resource Development

บทนำ

การบริหารทรัพยากรบุคคลในยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้าทายจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ส่งผลให้ทุกองค์กรต้องปรับตัวเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขัน สิ่งสำคัญที่ช่วยให้องค์กรก้าวข้ามความท้าทายเหล่านี้ได้คือ “ทุนมนุษย์” (Human Capital) ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุด ด้วยเหตุนี้ ทิศทางการบริหารบุคคลากรจึงเปลี่ยนผ่านการบริหารแบบดั้งเดิมมาสู่การบริหารเชิงรุก โดยให้ความสำคัญกับ “สมรรถนะ” (Competency) เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ประกอบไปด้วยกลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitudes) ตลอดจนคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่บุคลากรในทุกหน่วยงานจะต้องมีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะหรือความสามารถที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานนับเป็นเครื่องมือการบริหารที่กำลังได้รับความนิยมและทวีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลมากขึ้นเรื่อย ๆ องค์กรชั้นนำต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้นำเอาระบบสมรรถนะมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลแบบมุ่งเน้นสมรรถนะ (Competency - Based Management) อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการสรรหา การประเมินผลการปฏิบัติงาน ไปจนถึงการพัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ

การมุ่งเน้นที่สมรรถนะไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน แต่ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวบุคลากร กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น สมรรถนะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์กรในทุกกระดับ เพื่อรองรับภารกิจที่ท้าทายในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะได้รับการริเริ่มและค้นพบโดย เดวิด ซี. แมคเคลลันด์ (David C. McClelland) นักจิตวิทยาชื่อดังแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งปรากฏแนวคิดนี้อย่างชัดเจนในบทความทางวิชาการชื่อ “Testing for Competence Rather Than for Intelligence” ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1973 (McClelland, 1973) แนวคิดดังกล่าวได้สร้างจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในวงการจิตวิทยาอุตสาหกรรมและการประเมินบุคคล โดยได้สรุปว่าองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานอย่างแท้จริงนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา (IQ) หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคนเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคล (Hidden Traits) ตามเปรียบเทียบในลักษณะของทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) โดยเฉพาะในส่วนที่อยู่ใต้น้ำ เช่น แรงจูงใจ (Motives) อุปนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ภายใน (Self - Concept) ความมั่นคงทางอารมณ์ (EQ) ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและการปรับตัว และเจตคติที่มีต่องาน สมรรถนะจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนพฤติกรรมการทำงานที่สังเกตได้และสามารถใช้ทำนายความสำเร็จในการทำงานของแต่ละตำแหน่งงานได้แม่นยำและดีกว่าวิธีการประเมินแบบเดิมที่มักพิจารณาความสามารถจากระดับการศึกษาหรือคะแนนสอบเพียงเท่านั้น ซึ่งวิธีการประเมินแบบเดิมอาจไม่สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงในสภาวะการทำงานจริง ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดสมรรถนะนี้ องค์กรสามารถค้นหา พัฒนา และดึงศักยภาพสูงสุดของบุคลากรออกมาใช้ได้อย่างตรงจุด แนวคิดนี้จึงกลายเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง, 2548)

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ได้มีการนำหลักสมรรถนะมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับการให้บริการสาธารณะ โดยสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นได้กำหนดมาตรฐานสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ความเข้าใจในองค์กร การบริการเป็นเลิศ และการทำงานเป็นทีม องค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่มีภารกิจสำคัญในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและการบริการแบบเบ็ดเสร็จ ส่งผลให้บุคลากรต้องเผชิญกับความท้าทายในการปฏิบัติงานและจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้นิพนธ์จึงสนใจที่จะศึกษาการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการนำผลมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝางให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนเป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับสมรรถนะของบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้นิพนธ์ได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานที่มีความหมาย (Meaningful Work) เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในมิติทางจิตวิทยาองค์การและจิตวิญญาณในการทำงาน โดยมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับคุณค่าและความหมายของงานที่ตนปฏิบัติ มณฑล สรไกรกิติกุล และสุนันทา เสียงไทย (2556) อธิบายว่า การปฏิบัติงานที่มีความหมายเป็นมิติทางจิตวิญญาณของการทำงานที่สะท้อนถึงการตระหนักรู้ในคุณค่าและความหมายของงาน อันเกิดจากการหลอมรวมระหว่างคุณค่าส่วนบุคคลกับคุณค่าหรือผลลัพธ์ที่ได้รับจากการทำงาน กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกถึงความสำคัญของตนเอง มีความสุขในการทำงาน และรับรู้ได้ว่างานที่ตนทำมีความหมายต่อชีวิต ทั้งนี้ ความหมายที่เกิดขึ้นจากการทำงานจะย้อนกลับมาเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ทำให้บุคคลรับรู้ถึงคุณค่าแห่งการดำรงอยู่ และคุณค่าของตนเองในที่สุด ในทำนองเดียวกัน Milliman et al. (2003) อธิบายว่า การปฏิบัติงานที่มีความหมายเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของจิตวิญญาณในการทำงาน (Work Spirituality) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกซึ่งภายในของบุคคลในการรับรู้ถึงคุณค่า เป้าหมาย และความสำคัญของงานที่ตนปฏิบัติ ความหมายดังกล่าวไม่เพียงเป็นแรงผลักดันภายใน แต่ยังสะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างงานกับเป้าประสงค์ที่สูงกว่าของชีวิต

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติงานที่มีความหมายมิได้จำกัดอยู่เพียงผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพของงานเท่านั้น หากแต่ครอบคลุมถึงมิติทางจิตวิญญาณ ความพึงพอใจภายใน และการตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพและความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

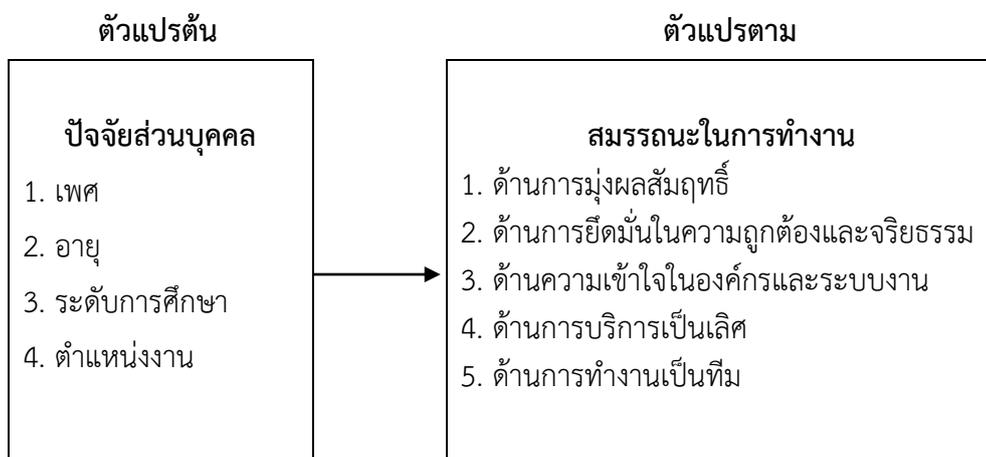
สมรรถนะ (Competency) เป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการอธิบายศักยภาพของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เทื่อน ทองแก้ว (2549) ให้ความหมายว่า สมรรถนะคือคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในบุคคล ซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบได้สูงกว่าเกณฑ์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสมรรถนะเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของงาน สอดคล้องกับ Parry, Scott B. (1997) ซึ่งนิยามว่าสมรรถนะเป็นกลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่มีความสัมพันธ์กัน และมีผลกระทบต่อภารกิจหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผล

การปฏิบัติงาน และสามารถวัดเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับได้ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและเสริมสร้างให้เพิ่มพูนขึ้นได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมและการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะเป็นโครงสร้างเชิงบูรณาการที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน และสามารถพัฒนาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้นิพนธ์ได้สังเคราะห์และประยุกต์กรอบตามแนวคิดของ เดวิด ซี. แมคเคลลแลนด์ (David C. McClelland) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ แยกได้ คือ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจและพนักงานจ้างทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง จำนวนทั้งสิ้น 75 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ แยกได้ คือ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจและพนักงานจ้างทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง จำนวน 26 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้หน่วยงานต้นสังกัด (กอง/สำนัก) เป็นชั้นภูมิเพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครอบคลุมทุกสายงานและมีความน่าเชื่อถือ จากนั้นจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (Lottery Method) ในแต่ละกองเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือคือแบบสอบถามประเมินตนเอง (Self - Assessment Questionnaire) แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล (Check - List) และ 2) ระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงาน 5 ด้าน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงทางเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try - Out) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.940

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิ์

ผู้นิพนธ์ดำเนินการขออนุญาตจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง และชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ประชากรทราบ โดยยึดหลักจริยธรรมการวิจัย ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ และนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ 26 ฉบับ (คิดเป็นร้อยละ 100) ระยะเวลาศึกษาคือ พฤศจิกายน 2567 ถึง กุมภาพันธ์ 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ระดับสมรรถนะ ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ 3) ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่าง ใช้สถิติ T - Test (Independent) สำหรับ 2 กลุ่ม และ F - Test (One - Way ANOVA) สำหรับกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กำหนดนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายข้อ

รายการ	ระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.46	0.38	มาก
2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	4.53	0.39	มากที่สุด
3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	4.46	0.38	มาก
4. ด้านการบริการเป็นเลิศ	4.51	0.38	มากที่สุด
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.45	0.43	มาก
โดยรวม	4.48	0.30	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48, S.D. = 0.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า สมรรถนะที่บุคลากรนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ($\bar{X} = 4.53, S.D. = 0.39$) รองลงมาคือ ด้านการบริการเป็นเลิศ ($\bar{X} = 4.51, S.D. = 0.38$) ส่วนสมรรถนะที่อยู่ในระดับมาก มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 4.46, S.D. = 0.38$) ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ($\bar{X} = 4.46, S.D. = 0.38$) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.45, S.D. = 0.43$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	ชาย		หญิง		T	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.32	0.28	4.54	0.42	-1.55*	0.02
2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	4.48	0.36	4.57	0.42	-531	0.23
3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	4.32	0.35	4.55	0.38	-1.50	0.43
4. ด้านการบริการเป็นเลิศ	4.27	0.31	4.66	0.35	-2.90	0.37
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.30	0.35	4.54	0.45	-1.41*	0.05
โดยรวม	4.34	0.19	4.57	0.32	-2.02	0.06

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Independent Samples T - Test) พบว่า ในภาพรวมบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีการนำสมรรถนะไปใช้ไม่แตกต่างกัน ($T = -2.02, P = .06$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($T = -1.55, P = 0.02$) และด้านการทำงานเป็นทีม ($T = -1.41, P = 0.05$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยบุคลากรเพศหญิงมีระดับการนำสมรรถนะไปใช้ใน 2 ด้านนี้สูงกว่าเพศชายอย่างชัดเจน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยในด้านดังกล่าว ส่วนด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน และด้านการบริการเป็นเลิศ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	อายุ					
	ความแปรปรวน	Ss	Df	Ms	F	P
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	ระหว่างกลุ่ม	0.21	3	0.07	0.45	0.71
	ภายในกลุ่ม	3.47	22	0.15		
	รวม	3.68	25			
2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.58	3	0.19	1.31	0.29
	ภายในกลุ่ม	3.30	22	0.15		
	รวม	3.89	25			
3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.30	3	0.10	0.67	0.57
	ภายในกลุ่ม	3.30	22	0.15		
	รวม	3.61	25			
4. ด้านการบริการเป็นเลิศ	ระหว่างกลุ่ม	0.13	3	0.04	0.28	0.83
	ภายในกลุ่ม	3.61	22	0.16		
	รวม	3.75	25			
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	0.48	3	0.16	0.84	0.48
	ภายในกลุ่ม	4.19	22	0.19		
	รวม	4.68	25			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.21	3	0.07		
	ภายในกลุ่ม	2.09	22	0.09	0.76	0.52
	รวม	2.31	25			

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุ พบว่า ค่าสถิติทดสอบ (F - Test) ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P - Value) มากกว่า 0.05 แสดงว่าบุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามระดับการศึกษา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	ระดับการศึกษา					
	ความแปรปรวน	ss	Df	Ms	F	P
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	ระหว่างกลุ่ม	0.71	2	0.36	2.78	0.08
	ภายในกลุ่ม	2.96	23	0.12		
	รวม	3.68	25			
2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.20	2	0.10	0.63	0.53
	ภายในกลุ่ม	3.68	23	0.16		
	รวม	3.89	25			
3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.24	2	0.12	0.83	0.44
	ภายในกลุ่ม	3.36	23	0.14		
	รวม	3.61	25	0.14		
4. ด้านการบริการเป็นเลิศ	ระหว่างกลุ่ม	0.64	2	0.32	2.38	0.11
	ภายในกลุ่ม	3.11	23	0.13		
	รวม	3.75	25			
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	0.34	2	0.17	0.90	0.41
	ภายในกลุ่ม	4.33	23	0.38		
	รวม	4.68	25			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.30	2	0.15	1.75	0.11
	ภายในกลุ่ม	2.01	23	0.08		
	รวม	2.31	25			

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงาน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ค่าสถิติทดสอบ (F - Test) ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P - Value) มากกว่า 0.05 แสดงว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามการปฏิบัติงานในกอง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแฝง อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามการปฏิบัติงานในกอง โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	ปฏิบัติงานในกอง					
	ความแปรปรวน	Ss	Df	Ms	F	P
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	ระหว่างกลุ่ม	1.17	4	0.29	2.46	0.07
	ภายในกลุ่ม	2.50	21	0.11		
	รวม	3.68	25			
2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.54	4	0.13	0.86	0.50
	ภายในกลุ่ม	3.34	21	0.15		
	รวม	3.89	25			
3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.99	4	0.24	1.98	0.13
	ภายในกลุ่ม	2.62	21	0.15		
	รวม	3.61	25			
4. ด้านการบริการเป็นเลิศ	ระหว่างกลุ่ม	0.65	4	0.16	1.11	0.37
	ภายในกลุ่ม	3.09	21	0.14		
	รวม	3.75	25			
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	ระหว่างกลุ่ม	0.83	4	0.20	1.14	0.36
	ภายในกลุ่ม	3.84	21	0.18		
	รวม	4.68	25			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.61	4	0.15	1.90	0.14
	ภายในกลุ่ม	1.70	21	0.08		
	รวม	2.31	25			

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงาน จำแนกตามตำแหน่งงาน (กองที่สังกัด) พบว่า ค่าสถิติทดสอบ (F - Test) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P - Value) มากกว่า 0.05 แสดงว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในกองที่ต่างกัน มีระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.30) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ของ McClelland (1973) ที่อธิบายว่าสมรรถนะคือคุณลักษณะเชิงลึกที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนที่ช่วยให้บุคคลสามารถบริหารจัดการภาระหน้าที่และแสดงผลการปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ (2549) ที่พบว่าบุคลากรในองค์กรที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ (Competency Based Learning) มักมีการแสดงออกทางพฤติกรรมการทำงานในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม และ ด้านการบริการเป็นเลิศ มีระดับการนำไปใช้สูงที่สุด (ระดับมากที่สุด) ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด ภารกิจหลักจึงมุ่งเน้นไปที่การให้บริการสาธารณะ ประกอบกับการที่องค์กรต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานกลางอย่างเคร่งครัดตาม ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น, 2558) ส่งผลให้บุคลากรตระหนักถึงความโปร่งใสและหัวใจบริการเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichaiipa (2020) ที่ศึกษาบริบทหน่วยงานท้องถิ่นไทยและพบว่า บุคลากรท้องถิ่นมีสมรรถนะเชิงหน้าที่ระดับสูงในด้านความเข้าใจกฎระเบียบและการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ในขณะที่เดียวกัน ด้านการทำงานเป็นทีม กลับเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (แม้จะอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก) อภิปรายได้ว่า โครงสร้างการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของไทยในระดับปฏิบัติการยังคงยึดโยงกับการแบ่งส่วนราชการตาม “กอง/สำนัก” อย่างชัดเจน (Silo Structure) ทำให้บุคลากรโฟกัสที่ผลสัมฤทธิ์ในหน่วยงานของตนมากกว่าการบูรณาการข้ามสายงาน (Cross - Functional) แนวคิดนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Boyatzis (1982) ที่เน้นย้ำว่าสมรรถนะทางสังคมและการสร้างทีมงานนั้น จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นจากสภาพแวดล้อมและตัวชี้วัดขององค์กร หากองค์กรขาดระบบประเมินผลงานแบบกลุ่มสมรรถนะด้านนี้ก็จะแสดงออกได้น้อยกว่าด้านอื่น ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน พบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้ ประการแรก ปัจจัยด้านเพศ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และการทำงานเป็นทีม โดยเพศหญิงมีคะแนนการประเมินการใช้สมรรถนะสูงกว่าเพศชาย อภิปรายได้ว่า ลักษณะงานส่วนใหญ่ในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะงานในสำนักงานปลัดและกองที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการ (ซึ่งมีสัดส่วนบุคลากรหญิงปฏิบัติงานอยู่มาก) เป็นลักษณะงานที่ต้องอาศัยทักษะการประสานงานสูง ความละเอียดรอบคอบ รวมถึงการติดต่อสื่อสารกับผู้รับบริการอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรเพศหญิงมีโอกาสและทักษะในการแสดงออกทางสังคมและผลสัมฤทธิ์ของงานที่เด่นชัดกว่า สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทักษะทางสังคม (Social Skills) และอุปนิสัย (Traits) ภายใต้โมเดลสมรรถนะผู้บริหารของ Boyatzis (1982) ที่ระบุว่าความแตกต่างทางทัศนคติและบทบาททางสังคมมีส่วนกระตุ้นให้บุคคลแสดงสมรรถนะการทำงานเป็นทีมต่างกัน ประการที่สอง ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน (กองที่สังกัด) ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในระดับการนำสมรรถนะไปใช้ อภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝางอาจมีการหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) ที่เข้มแข็ง มีกระบวนการชัดเจนทางสังคมและปลูกฝังค่านิยมในการ

ปฏิบัติราชการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันตามที่หน่วยงานส่วนกลางกำหนด ดังนั้น ไม่ว่าบุคลากรจะมีอายุ วุฒิ การศึกษา หรืออยู่สังกัดใด ล้วนถูกกำกับด้วย “สมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็น” (Threshold Competencies) ซึ่ง Parry (1997) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นกลุ่มความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานที่พนักงานทุกคนต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหลักของตนได้ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร ใจภักดี (2563) ที่ศึกษาบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และพบเช่นเดียวกันว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ไม่ได้ส่งผลให้สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญ เมื่อองค์กรมีระบบการกำกับติดตามและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามประกาศ คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงาน บุคคลส่วนท้องถิ่น ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ สะท้อนให้เห็นถึงมิติการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพเชิงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ จากข้อมูลพบว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีอิทธิพลทางสถิติต่อระดับความคิดเห็นด้านการใช้สมรรถนะในการปฏิบัติงานแต่อย่างใด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานความเข้าใจและ มุมมองที่สอดคล้องกันของบุคลากรทุกกลุ่มประชากรภายในองค์กร ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์การ ปฏิบัติงานที่โดดเด่นในปัจจุบัน พบว่าบุคลากรมีฐานสมรรถนะที่เข้มแข็งและให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดกับ พฤติกรรมด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ควบคู่ไปกับสมรรถนะด้านการบริการเป็นเลิศ ซึ่งถือ

เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและการตอบสนองต่อผู้รับบริการสาธารณะ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์องค์กรเป็นไปอย่างมีพลวัตและยั่งยืน ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในอนาคตจึงควรพุ่งเป้าไปที่การเพิ่มน้ำหนักและกำหนดมาตรการส่งเสริมสมรรถนะที่ยังต้องได้รับการยกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบบูรณาการข้ามสายงาน และสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Orientation) เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติราชการให้บรรลุตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนด ซึ่งการขับเคลื่อนการพัฒนาขีดความสามารถตามกรอบทิศทางดังกล่าวนี้ จะเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดขององค์กร นั่นคือการเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยรวมขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝางให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

สรุป

การวิจัยเรื่อง การนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ แบ่งการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม และด้านการบริการเป็นเลิศ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน และด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝาง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยบุคลากรเพศหญิงมีระดับการใช้สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และด้านการทำงานเป็นทีมสูงกว่าเพศชาย ส่วนบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน (กองที่สังกัด) ต่างกัน มีระดับการนำหลักสมรรถนะไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้นิพนธ์มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การบูรณาการแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล องค์การบริหารส่วนตำบลควรนำผลประเมินสมรรถนะไปจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล โดยพุ่งเป้าไปที่การแก้ไขจุดอ่อนในด้าน “การทำงานเป็นทีม” เป็นอันดับแรก ผ่านการจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม และการสร้างทีมงานข้ามสายงาน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อลดช่องว่างการทำงานแบบแยกส่วน

1.2 การปรับรูปแบบตัวชี้วัดความสำเร็จ ผู้บริหารระดับสูงควรพิจารณาปรับปรุงระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเพิ่มสัดส่วนคะแนนของ “เป้าหมายแบบกลุ่มหรือโครงการร่วม” แทนการประเมินผลสัมฤทธิ์รายบุคคลเพียงอย่างเดียว เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความตระหนักและร่วมมือกันปฏิบัติงานข้ามแผนก/กองมากขึ้น

1.3 การใช้ระบบพีเลียง เนื่องจากพบว่าเพศหญิงมีระดับการนำเสนอสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ไปใช้ในระดับสูง องค์กรอาจคัดเลือกบุคลากรกลุ่มนี้ให้ทำหน้าที่เป็น “ผู้นำร่อง” หรือพีเลียง เพื่อถ่ายทอดวิธีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และเทคนิคการประสานงานให้แก่บุคลากรกลุ่มอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 การประยุกต์ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ผู้บริหารและผู้รับบริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนถึงการแสดงพฤติกรรมตามหลักสมรรถนะอย่างแท้จริง และลดความลำเอียงจากการประเมินตนเอง (Self - Assessment Bias) ของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การขยายขอบเขตและใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างระดับจังหวัด ควรขยายขอบเขตประชากรไปยังบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ทั่วทั้งจังหวัดบุรีรัมย์ หรือในระดับภูมิภาค เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เพียงพอ ซึ่งจะช่วยให้การใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เช่น การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำผลการวิจัยไปสรุปอ้างอิงเป็นนโยบายระดับภาพรวมได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร สีดอกไม้. (2549). การประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เทียน ทองแก้ว. (2549). สมรรถนะ (Competency): หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เบญญาภา เอกวัตร และพิชญ์ เฉลิมวัฒน์. (2555). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 4(2), 114 - 120.
- พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2548). บนเส้นทางที่สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิก.
- มณฑล สรไกรกิติกุล และสุนันทา เสียงไทย. (2556). มิติทางจิตวิญญาณในการทำงาน. วารสาร มฉก. วิชาการ, 16(32), 129 - 140.
- ศรัณณ์พัชร์ ใฝ่พูล. (2559). สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. (2558). ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning. ฉะเชิงเทรา: ศิริวัฒนาอินเตอร์พรีนท์.

- สุนทร ใจักดี. (2563). *สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. John Wiley & Sons.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather than for “Intelligence”. *American Psychologist*, 28(1), 1 - 14. <https://doi.org/10.1037/h0034092>
- Milliman, J., Czaplewski, A. J., & Ferguson, J. (2003). Workplace Spirituality and Employee Work Attitudes: An Exploratory Empirical Assessment. *Journal of Organizational Change Management*, 16(4), 426 - 447. <https://doi.org/10.1108/09534810310484172>
- Parry, S. B. (1997). *Evaluating the Impact of Training*. American Society for Training and Development (ASTD).
- Wichaipa, K. (2020). A Study of Disaster Management Competency and Indicators in Thailand's Local Administration. *Asian Review*, 33(2), 3 - 33. <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=1292&context=arv>

การปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์ผ่านหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษากิจกรรม
การสวดมนต์หมู่ ทำนองสรภัญญะ โรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระแก้ว เขต 1

CULTIVATING EMOTIONAL INTELLIGENCE THROUGH BUDDHIST PRINCIPLES IN
EDUCATIONAL INSTITUTION: A CASE STUDY OF GROUP CHANTING IN THE
SARAPANYA STYLE AT BAN DAN CHAI PATTHANA SCHOOL,
SAKAEO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วิวัฒน์ ไชยทา^{1,*}, เรียงวิชญ์ นิลโคตร² และ ธีรังกูร วรบำรุงกุล³

Wiwat Chaitha^{1,*}, Reongwit Nilkote² and Theerangkoon Warabamrungkul³

(Received: September 17, 2025; Revised: October 17, 2025; Accepted: October 20, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนานักเรียนผ่านการปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และการบริหารจัดการตามแนวพุทธธรรมในสถานศึกษา โดยใช้กรณีศึกษากิจกรรมสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ โรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระแก้ว เขต 1 การดำเนินงานอยู่ภายใต้กรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และใช้วงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นกระบวนการสำคัญ เริ่มจาก 1) การวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการจัดกิจกรรม (Plan) 2) การจัดการสวดมนต์หมู่ตามระดับชั้น (Do) 3) การตรวจสอบผลและปรับปรุงพัฒนา (Check) และ 4) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (Act) พร้อมทั้งคัดเลือกนักเรียนแกนนำเพื่อเป็นผู้นำกิจกรรมในระยะยาว ผลการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมการสวดมนต์ สามารถพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ การรับรู้อารมณ์ การใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด การทำความเข้าใจอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ อีกทั้งยังส่งผลต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ กิจกรรมยังช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสริมสร้างทักษะการแข่งขันด้านสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ และธำรงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น กิจกรรมสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะจึงเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการ คุณธรรม และการบริหารจัดการตามแนวพุทธธรรม เข้ากับการพัฒนาความฉลาดทาง

¹ ครูโรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระแก้ว เขต 1

¹ Teacher of Bandanchaipattana School, Office of Sakaeo Primary Educational Service Area 1

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

* Corresponding author. E-mail: 6826141026@rbru.ac.th

อารมณ์ของนักเรียนได้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สร้างความยั่งยืนด้านการเรียนรู้ และวัฒนธรรมในสถานศึกษาไทย

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, การบริหารจัดการตามแนวพุทธธรรม, การสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ, วัฒนธรรมไทย, การศึกษาในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this article was to present an approach to developing learners through the cultivation of emotional intelligence and mental management based on Buddhist principles within educational institutions. The study employed the case of the group chanting activity in Sarapanya melody at Ban Dan Chai Phatthana School, under the Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1. The implementation was carried out within the framework of the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) and utilized the PDCA (Plan - Do - Check - Act) quality cycle as the main process. The steps included: 1) analyzing problems and planning activities (Plan), 2) organizing group chanting according to grade levels (Do), 3) evaluating outcomes and improving practices (Check), and 4) promoting continuous participation (Act), along with selecting student leaders to sustain the activity in the long term. The results revealed that students gained knowledge, understanding, and positive attitudes toward the chanting activity. They also developed emotional intelligence skills, including emotional perception, emotional facilitation of thought, emotional understanding, and emotional regulation. Moreover, the activity enhanced students' moral and ethical behaviors as well as appropriate life practices. In addition, it improved academic achievement, strengthened competition skills in Sarapanya chanting, and preserved Thai cultural identity within the school effectively. Therefore, the group chanting activity in Sarapanya melody served as a practical approach to integrating academic learning, moral education, and Buddhist - based mental management with the development of learners' emotional intelligence, aligning with the goals of 21st century education and promoting sustainable learning and cultural values in Thai educational institutions.

Keywords: Emotional Intelligence, Buddhist - Based Mental Cultivation, Collective Sarapanya Chanting, Thai Culture, 21st Century Education

บทนำ

ในยุคที่โลกต้องการพลเมืองที่มีความยืดหยุ่นทางอารมณ์และคุณธรรม แต่ทิศทางการศึกษาไทยส่วนใหญ่กลับยังคงมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเป็นสำคัญ ทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนานักเรียนที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หนึ่งในสาเหตุสำคัญมาจากการขาดการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนานักเรียน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารจัดการสถานศึกษาสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2562) ซึ่งกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะ (Competency - Based Education) มากกว่าเนื้อหาวิชาการ (Content - Based Education) เพื่อให้ นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างสมดุล มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทชีวิตจริง ให้สอดคล้องคล้อยกับการเรียนรู้ และการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรวมการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และการนิเทศการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน โดยแนวคิดการบริหารจิตตามแนวพุทธธรรมถือเป็นส่วนสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ทั้งครูและนักเรียนมีความพร้อมด้านจิตใจและคุณธรรม แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยภายในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดมาตรฐาน สาระการเรียนรู้ และตัวชี้วัดเพื่อให้ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตัวอย่างเช่น มาตรฐาน ส 1.1 ตัวชี้วัด ป.5/6 ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีศรัทธาที่ถูกต้อง ปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และฝึกสวดมนต์แผ่เมตตาเป็นพื้นฐานของสมาธิ รวมถึงมาตรฐาน ส 1.2 ตัวชี้วัด ป.5/3 ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีมารยาทและพฤติกรรมที่เหมาะสมในฐานะศาสนิกชน ดังนั้น การบูรณาการความฉลาดทางอารมณ์เข้ากับการบริหารจัดการตามแนวพุทธธรรม จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างนักเรียนที่มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสมดุล ตลอดจนธำรงวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence EI) คือ ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และแยกแยะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใช้ข้อมูลทางอารมณ์นั้นในการชี้นำความคิด และการกระทำ เพื่อช่วยให้สามารถจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและสร้างเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี (Salovey, P. & Mayer, J. D., 1990) เช่น การรับรู้อารมณ์ (Perceiving Emotions) ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นผ่านการแสดงออกต่าง ๆ เช่น สีหน้า น้ำเสียง หรือภาษากาย การใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด (Using Emotions to Facilitate Thought) ความสามารถในการนำอารมณ์มาใช้เพื่อช่วยในการคิดและการแก้ปัญหา เช่น การใช้ความรู้สึกเชิงลบเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ การทำความเข้าใจอารมณ์ (Understanding Emotions) ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อน ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์เมื่อเวลาผ่านไป การจัดการอารมณ์ (Managing Emotions) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เพื่อส่งเสริมการเติบโตทางอารมณ์และสติปัญญา และสามารถปรับเปลี่ยนอารมณ์ให้เหมาะสม

กับสถานการณ์ได้ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มุ่งสู่การเป็น “เขตพื้นที่การศึกษาแห่งแรงบันดาลใจ” หรือ “SK1 Creative Area” ภายใต้วิสัยทัศน์ในการสร้างองค์กรสมรรถนะสูงที่นักเรียนคิดเป็น สื่อสารได้ มีทักษะการดำรงชีวิต และคงอัตลักษณ์ความเป็นไทยในศตวรรษที่ 21 พันธกิจเน้นการยกระดับมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา พัฒนาทักษะกระบวนการคิดและการสื่อสารของนักเรียน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อัตลักษณ์ไทย และการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม จุดเน้นการดำเนินงานประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ คือ การอ่าน เขียน และคำนวณ การสื่อสารภาษาอังกฤษ และการใช้ ICT อย่างเหนือชั้น โครงการสำคัญ ได้แก่ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะอาชีพ ส่วนกลยุทธ์มุ่งเน้นการบริหารจัดการเขตพื้นที่และสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะ คุณธรรม และความสมดุลระหว่างชีวิตและงาน ส่งเสริมหลักสูตร มุ่งสมรรถนะและท้องถิ่น รวมถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงรุก พร้อมสนับสนุนการระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน ค่านิยมองค์กร “คิดสร้างสรรค์ บริการดี มีคุณธรรม ทำงานเป็นทีม” เป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย สร้างแรงจูงใจและคุณภาพการศึกษาให้นักเรียนได้พัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ พร้อมสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และอัตลักษณ์ความเป็นไทย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2568) จากนโยบายสู่การปฏิบัติ โรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา ได้จัดกิจกรรมการสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีหลักการและเหตุผลในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ที่ต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้เกิดแก่นักเรียนจึงเป็นการสนองให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมในด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ได้อย่างต่อเนื่องและถูกต้องตามลักษณะวัฒนธรรมไทย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา บรรลุตามเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาชาติ และมาตรฐานการศึกษาของสำนักรับรอง และประเมินผลการศึกษา โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นโครงการที่จะทำให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตรงตามจุดมุ่งหมายหลักสูตร ตามโครงการสร้างและส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ตามรอยพระยุคลบาทด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ การสวดมนต์ตามหลักการบริหารจัดการตามแนวพุทธธรรม การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ โดยการปลูกฝังความฉลาดทางอารมณ์ผ่านหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา กรณีศึกษากิจกรรมการสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ ณ โรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและมาตรฐานการศึกษาชาติ เน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และอัตลักษณ์ความเป็นไทย โดยใช้การบริหารจิตตามหลักพุทธธรรมควบคู่กับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) เพื่อให้นักเรียนรับรู้ จัดการ และใช้ข้อมูลอารมณ์อย่างเหมาะสม ส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมและความสัมพันธ์เชิงบวก ผลคาดหวังคือนักเรียนสามารถรับรู้อารมณ์ มีการใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด การทำความเข้าใจอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ มีสมาธิ ความยับยั้งชั่งใจ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายของชุมชน

ความฉลาดทางอารมณ์: แนวคิด และหลักการสำคัญ

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และแยกแยะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการนำข้อมูลทางอารมณ์มาใช้ในการชี้นำความคิด และการกระทำ เพื่อจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี (Salovey & Mayer, 1990) อีกทั้งยังถูกนิยามว่าเป็น “ความสามารถในการให้เหตุผลเกี่ยวกับอารมณ์และการนำอารมณ์ มาใช้เพื่อส่งเสริมความคิด” (Mayer et al., 2008; ฌญฐพร สิงห์สร และคณะ, 2567) แบบจำลองดังกล่าว จำแนกฉลาดทางอารมณ์ ออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก เรียงลำดับจากพื้นฐานที่สุดไปจนถึงซับซ้อนที่สุด ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้เด็กเรียนรู้ การควบคุมอารมณ์ ลดพฤติกรรมก้าวร้าว เสริมสร้างทักษะทางสังคม และพัฒนาความสามารถในการคิด เชิงสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเติบโตทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และคุณธรรม ที่สมดุล มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

- 1. การรับรู้อารมณ์ (Perceiving Emotions)** คือ ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ ของตนเองและผู้อื่นผ่านการแสดงออกต่าง ๆ เช่น สีหน้า น้ำเสียง หรือภาษากาย
- 2. การใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด (Using Emotions to Facilitate Thought)** คือ ความสามารถในการนำอารมณ์มาใช้เพื่อช่วยในการคิดและการแก้ปัญหา เช่น การใช้ความรู้สึกเชิงลบ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ
- 3. การทำความเข้าใจอารมณ์ (Understanding Emotions)** คือ ความสามารถในการ เข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อน, ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์, และการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์เมื่อเวลาผ่านไป
- 4. การจัดการอารมณ์ (Managing Emotions)** คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของ ตนเองและผู้อื่นเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางอารมณ์และสติปัญญา และสามารถปรับเปลี่ยนอารมณ์ให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ได้

แนวคิดเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) เริ่มต้นจากงานของ Salovey และ Mayer (1990) ซึ่งมองว่าฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ ใช้อารมณ์ เพื่อชี้นำความคิด และจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม แบบจำลองแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้อารมณ์ การใช้เหตุผลกับอารมณ์ การเข้าใจอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ ซึ่งสะท้อนถึงทักษะ การเรียนรู้เชิงกระบวนการ (Cognitive Emotional Processes) ที่เป็นฐานรากของการพัฒนาทางอารมณ์

Daniel Goleman (1995) ได้นำแนวคิดดั้งเดิมดังกล่าวไปขยายให้เข้ากับการดำเนินชีวิตจริง โดยเสนอ 5 องค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) ชั้นตระหนักรู้ในตนเอง เป็นการเข้าใจความเปลี่ยนแปลง ในภาวะอารมณ์และความต้องการของตนในแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์ รับรู้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นและ สามารถเข้าอารมณ์ได้ 2) ชั้นการจัดการตนเอง เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการกับความรู้สึกหรือ ภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ทั้งอารมณ์ทางบวกและทางลบให้เป็นไปตามทิศทาง ที่สังคมยอมรับ 3) ชั้นแรงจูงใจ เป็นการกระตุ้นเตือนตนเองให้คิดริเริ่ม อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และ ผลักดันไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ สามารถอดใจรอได้ ไม่หุนหันใจเร็วด่วนได้ 4) ชั้นความเข้าอกเข้าใจ เป็นความสามารถที่จะเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ ตลอดจนรับรู้ความต้องการของผู้อื่นได้ และ

5) ชั้นทักษะทางสังคมมีความเป็นผู้นำ สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างดีจนก่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกัน จุดเด่น ของ Goleman คือการเน้นว่าฉลาดทางอารมณ์ไม่เพียงเป็นโครงสร้างทางทฤษฎี แต่เป็นทักษะที่พัฒนาและฝึกฝนได้ และมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัวและในองค์กรในอีกมิติหนึ่ง Bar - On (2006) เสนอแนวคิด Emotional - Social Intelligence (ESI) ที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างฉลาดทางอารมณ์กับความเป็นอยู่ที่ดี (Well - Being) และการปรับตัวในชีวิตประจำวัน โดยจัดองค์ประกอบออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถภายในตนเอง เป็นความสามารถในการตระหนัก รับรู้ เข้าใจ และแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดของตนเองได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเคารพและยอมรับในคุณค่าของตนเอง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นได้ 3) ความสามารถในการปรับตัว เป็นการปรับความคิดและความรู้สึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 4) การจัดการความเครียด เป็นความสามารถในการจัดการและควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก และแรงกระตุ้นต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ตึงเครียดหรือท้าทาย และ 5) ภาวะอารมณ์ทั่วไป เป็นความสามารถในการมีความสุข ความพึงพอใจในชีวิต และมีทัศนคติในเชิงมองเห็นด้านดีของชีวิต ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บรรลุศักยภาพและเป้าหมายส่วนตัว ซึ่งแนวคิดสะท้อนถึงการมองฉลาดทางอารมณ์ ในฐานะสมรรถนะกว้าง ๆ ที่ครอบคลุมการใช้ชีวิตจริงในสังคม

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาและอธิบายจากหลายมุมมอง โดยเริ่มจากงานของ Salovey และ Mayer (1990) ที่เน้นความสามารถเชิงทฤษฎีในการรับรู้ เข้าใจ ใช้ และจัดการอารมณ์ ขยายต่อมาโดย Goleman (1995) ที่เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และ Bar - On (2006) ที่เน้นมิติด้านความเป็นอยู่ที่ดีและสมรรถนะทางสังคม เมื่อเชื่อมโยงแนวคิดทั้งสามสายเข้าด้วยกัน จะเห็นถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน ในมิติแรก แนวคิดของ Salovey และ Mayer ทำให้เข้าใจว่าความฉลาดทางอารมณ์ คือฐานรากของการเรียนรู้และพัฒนา เด็กที่มีทักษะในการรับรู้และจัดการอารมณ์ได้จะมีสมาธิ สามารถใช้เหตุผลเชิงอารมณ์เพื่อแก้ปัญหา และก้าวไปสู่การเรียนรู้เชิงวิเคราะห์และเชิงรุกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคง ขณะที่ Goleman ชี้ให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์ ไม่ได้เป็นเพียงทฤษฎีแต่เป็นทักษะชีวิตที่สามารถปลูกฝังได้ การตระหนักรู้และการควบคุมตนเองช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าว ขณะที่แรงจูงใจ ความเข้าอกเข้าใจ และทักษะทางสังคมช่วยให้เด็กสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเติบโตทางสังคมและอารมณ์อย่างสมดุล ด้าน Bar - On ขยายกรอบคิดไปสู่การปรับตัว ความยืดหยุ่นทางจิตใจ และการจัดการความเครียด ทำให้เด็กมีพลังใจ มองโลกในแง่ดี และสามารถเผชิญแรงกดดันในชีวิตได้โดยไม่สูญเสียสมดุลทางอารมณ์ กล่าวโดยสรุป ความฉลาดทางอารมณ์จากทั้งสามแนวคิดแม้แตกต่างกันในรายละเอียดแต่เชื่อมโยงกันอย่างเสริมพลัง ฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้เด็กพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน เติบโตเป็นบุคคลที่สมดุลและพร้อมเผชิญความท้าทายในโลกที่ซับซ้อนปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence : EI) คือ ความสามารถในการรับรู้ มีความเข้าใจอารมณ์ของตนเองรวมถึงมีความเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น และมีการจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการคิด การตัดสินใจ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยหลายมิติ เช่น การตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมอารมณ์ การใช้แรงจูงใจภายใน การเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และทักษะทางสังคมที่ช่วยให้ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว การแก้ปัญหา และการมองโลกในแง่ดี ซึ่งทั้งหมดนี้

ล้วนส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้ชีวิต ได้อย่างสมดุล มีความสุข และประสบความสำเร็จทั้งในด้านส่วนตัว และการทำงาน

การสวดมนต์: หลักการบริหารจิตตามแนวพุทธธรรม

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งเป็นประเทศไทยปัจจุบันราว พ.ศ. 236 ในสมัยเดียวกับที่พระสมณทูตถูกส่งไปเผยแผ่ยังลังกา การแพร่หลายของพระพุทธศาสนาเถรวาทสายลังกาวงศ์เข้าสู่สังคมไทยมีจุดเชื่อมสำคัญจากเมืองตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) เมื่อพระยาศรีธรรมมาโคกราชทรงรับพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์เข้ามาแทนที่คติมเดิม ทำให้การสวดมนต์ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของการปฏิบัติศาสนพิธีได้รับการสถาปนาและพัฒนาขึ้นในบริบทไทย (สมบุญ วัฒนะ และคณะ, 2565) แม้สังคมไทยจะเผชิญการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แต่ความเชื่อในพลังของการสวดมนต์ยังคงได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง การสวดมนต์ในสังคมไทยมิได้จำกัดเพียงมิติศักดิ์สิทธิ์หรือพิธีกรรม หากยังเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อจดจำและสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยภาษาบาลีถูกยึดเป็นรากฐานสำคัญ ขณะเดียวกันการใช้ภาษาท้องถิ่นควบคู่ไปด้วยก็สะท้อนถึงความพยายามในการทำให้พระธรรมคำสอนเข้าถึงชุมชนอย่างกว้างขวาง ประวัติศาสตร์การสวดมนต์ยังแสดงถึงอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ที่เน้นการสาธยายมนต์และบทสรรเสริญเทพเจ้า พราหมณ์ในฐานะผู้ประกอบพิธีกรรมได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมการสวดสาธยายที่เคร่งครัด ซึ่งต่อมาได้ส่งอิทธิพลต่อการจัดระเบียบแบบแผนการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา (อนุวัต สมัคศิริกิจ, 2567) การผสมผสานดังกล่าวทำให้บทสวดมนต์ไทยมีทั้งมิติศาสนธรรมและศาสนพิธีที่เด่นชัด

นอกจากประโยชน์ทางศาสนา การสวดมนต์และการฟังเสียงสวดมนต์ยังมีคุณค่าทางจิตวิทยา และสุขภาพ งานศึกษาพบว่า การสวดมนต์ช่วยสร้างสมาธิ ลดความเครียด ทำให้อารมณ์สงบ และส่งผลทางกายภาพ เช่น การปรับสมดุลฮอร์โมนและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันร่างกาย (นิธิวัฒน์ เมฆขจร, 2567) เรื่องเล่าในพระพุทธศาสนายังสะท้อนถึงพลังของการฟังบทสวดมนต์ แม้ไม่เข้าใจความหมายก็ยังสามารถก่อให้เกิดศรัทธาและผลบุญ เช่น เรื่องค่างคาวที่ฟังพระสวดและได้อานิสงส์ไปเกิดเป็นเทวดา

สรุปได้ว่า การสวดมนต์ในสังคมไทยมิใช่เพียงกิจกรรมทางศาสนา หากเป็นประเพณีที่ผสมผสานรากฐานทางพุทธศาสนา พราหมณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าด้วยกันอย่างมีพลวัต การสวดมนต์จึงทำหน้าที่ทั้งในการธำรงพระพุทธศาสนา การสร้างสมาธิและสุขภาวะ และการสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมสู่อนาคต

การสวดมนต์: ทำนองสรภัญญะ

การสวดมนต์ของชาวพุทธมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) สวดพระสูตร เช่น บทธรรมจักรกัปปวัตตสูตร มงคลสูตร เป็นต้น 2) สวดพระปริตร เช่น บทโมรปริตรชั้นธปริตร เป็นต้น และ 3) สวดสังคีต เช่น บทมงคลจักรวาลใหญ่ มงคลจักรวาลน้อย หรือบทที่ลงท้ายด้วยคำว่า “อานุภาเวน” เป็นการตั้งสัตยาธิฐานให้เกิดประโยชน์ ถึงอย่างไรก็ตามการสวดมนต์ก็เป็นส่วนให้เกิดสมาธิ พลังจิตและสิริมงคลแก่ผู้สวดและผู้ฟัง (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2564) และการสวดมนต์มีอยู่ 2 แบบ คือ 1) การสวดเป็นบท ๆ เป็นคำ ๆ ไป เรียกว่าแบบปทภานะ นี้อย่างหนึ่ง เช่น อย่างที่พระสงฆ์สวดกันอยู่ทั่วไปในวัดหรือในงานพิธีต่าง ๆ และ 2) การสวดแบบใช้เสียงตามทำนองของบทประพันธ์ ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เรียกว่าสรภานะอย่างหนึ่ง เช่น พระสงฆ์ในงานพิธีรับเทศน์หรือในเทศกาลพิเศษ เช่น ในคราวเทศน์ในวันวิสาขบูชา

วันมาฆบูชา เป็นต้น วิธีการสวดแบบสรภานะนี้เอง เรียกอย่างหนึ่งว่า “สรภัญญะ” (อ่านว่า สระระภัญญะ) และต่อมาได้วิวัฒนาการให้พระสงฆ์เทศน์เป็นทำนองแหล่ขึ้นในบททำนองร่ายยาว เช่น ในเรื่อง พระเวสสันดรชาดกจนถึงปัจจุบัน (นิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2567) โดยการสวดมนต์บทสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ เป็นทำนองสำหรับสวดฉันทเป็นทำนองแบบสังโยค คือ สวดเป็นจังหวะหยุดตามรูปประโยคฉันทลักษณ์ นิยมใช้สวดบูชาพระรัตนตรัยในพระพุทธศาสนา การสวดฉันททำนองสรภัญญะ มีมานานตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 4 ซึ่งก่อนหน้านั้นนิยมสวดฉันทภาษาบาลีมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและผู้สวดส่วนใหญ่ เป็นพระสงฆ์ ทำนองสรภัญญะไม่แพร่หลายนัก ต่อมาพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ป.ช. 8 องคมนตรีและเจ้ากรมพระอาลักษณ์ในรัชกาลที่ 5 แปลบทสรรเสริญคุณต่าง ๆ เป็นฉันทภาษาไทย เรียก “คำนมัสการคุณานุคุณ” มี 5 ตอน ได้แก่ บทสรรเสริญพระพุทธคุณ บทสรรเสริญพระธรรมคุณ บทสรรเสริญพระสังฆคุณ บทสรรเสริญมาตาศิลปคุณ บทสรรเสริญอาจารย์คุณผู้วิจัยศึกษาโครงสร้างบทสวดมนต์ทำนองสรภัญญะเพื่อสร้างสรรค์เพลงประกอบบทสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ ได้แก่ บทสรรเสริญพระพุทธคุณ บทสรรเสริญพระธรรมคุณ และบทสรรเสริญพระสังฆคุณ (พระวงศ์สรสิทธิ์ รัตติโร และคณะ, 2561) โดยสามารถสรุปโครงสร้างของบทสวดมนต์ทำนองสรภัญญะไว้ดังนี้ บทสวดสรรเสริญพระพุทธคุณ หมายถึง บทสรรเสริญคุณความดีของพระพุทธเจ้า โดยบทสวดใช้ฉันทลักษณ์ อินทรวิชัยฉันท 11 มีบทประพันธ์ทั้งหมด 7 บท บทสรรเสริญพระธรรมคุณ หมายถึง บทสวดสรรเสริญคุณของพระธรรม โดยบท ใช้ฉันทลักษณ์กาพย์ฉับ 16 มีบทประพันธ์ทั้งหมด 7 บท บทสวดสรรเสริญพระสังฆคุณ หมายถึง บทสรรเสริญคุณของพระสงฆ์อันควรแก่การกราบไหว้บูชา โดยใช้ฉันทลักษณ์ กาพย์ฉับ 16 และมีบทประพันธ์ 9 บท (วิทย์ วิศวะเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, 2559)

การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ มีวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม 1) เพื่อน้อมใจรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ที่มีต่อตนเองและชาวโลกและได้ฝึกพุทธานุสติ ฉัมมานุสติ และสังฆานุสติ 2) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติให้มั่นคง 3) เพื่อให้ผู้สวดมีส่วนร่วมในการรักษาสืบสานวัฒนธรรมของไทยและขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงาม 4) เพื่อให้เกิดปัญญา ตระหนักถึงคุณค่าของการประพฤติหลักธรรมตามคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า 5) เพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อความก้าวหน้ามั่นคงแก่ตนเอง 6) เพื่อสร้างความสามัคคีอันดีงามระหว่างหมู่คณะและคนในชาติ 7) เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้กล้าหาญทางด้านจริยธรรม และสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจ 8) เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในสุนทรียรสของบทประพันธ์และภาษาไทย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559)

สรุปได้ว่า การสวดมนต์ของชาวพุทธมี 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ การสวดพระสูตร การสวดพระปริตร และการสวดสังคีรียา ซึ่งล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างสมาธิ พลังจิต และสิริมงคลแก่ผู้สวดและผู้ฟัง อีกทั้งรูปแบบการสวดยังแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบปทภานะที่สวดเป็นคำ ๆ และแบบสรภานะหรือสรภัญญะที่สวดตามทำนองฉันทลักษณ์อย่างไร้พริ้ว ทำนองสรภัญญะมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 และได้รับการส่งเสริมในสมัยรัชกาลที่ 5 จนเกิดบทสรรเสริญพระรัตนตรัยในรูปแบบฉันทภาษาไทย โครงสร้างบทสวดดังกล่าวประกอบด้วยบทสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ซึ่งใช้ฉันทลักษณ์แตกต่างกันตามขนบวรรณศิลป์ไทย การสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะจึงมีบทบาททั้งในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการน้อมระลึกถึงพระรัตนตรัย ตลอดจนเป็นกลไกสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมไทยและเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจแก่สังคมโดยรวม

การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์บริบทสถานศึกษา: กิจกรรมการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ

การดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกิจกรรมสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะตามวงจร PDCA การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) ในบริบทการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่มีความเป็นระบบและต่อเนื่อง การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ ช่วยให้การดำเนินงานมีระบบ ตรวจสอบและปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายทางคุณธรรมและจิตใจของผู้เรียนอย่างยั่งยืน (Deming, 1986; พรทิพย์ศิริโสภณ, 2562) โดยเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งด้านอารมณ์ สังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan) การประชุมเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิง SWOT ช่วยให้นักเรียนและครูเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง (Self - Awareness) ทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การวางแผนพัฒนากิจกรรมและการศึกษาคู่มือการสวดมนต์ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นฐานรากในการดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายและชัดเจน

ขั้นที่ 2 การดำเนินกิจกรรม (Do) การจัดกิจกรรมสวดมนต์ตามกลุ่มสาระสังคมศึกษาในแต่ละระดับชั้น การจัดทำคู่มือการสวดมนต์ โดยการใช้คู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม การคัดเลือกนักเรียนแกนนำเพื่อฝึกการนำสวดมนต์ โดยการรับสมัครนักเรียนที่มีความสนใจ ดำเนินการคัดเลือกใช้เกณฑ์ความถูกต้องของอักขระ ความถูกต้องของทำนอง ความไพเราะของน้ำเสียงเบื้องต้น และจัดตารางสวดมนต์ในวันศุกร์ เป็นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการอารมณ์ (Self - Regulation) และแรงจูงใจ (Motivation) เด็กได้ฝึกสมาธิ ความสงบ การควบคุมตนเอง และการมุ่งมั่นในเป้าหมาย ขณะเดียวกันยังได้ฝึกความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำ

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบและประเมินผล (Check) การตรวจสอบข้อบกพร่องของการสวดมนต์ โดยตรวจสอบความถูกต้องของอักขระ ความถูกต้องของทำนอง และการสังเกตพฤติกรรม มีการปรับเปลี่ยนอักขระ ทำนอง ในส่วนที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งการผลัดเปลี่ยนผู้นำและการจัดประกวดในระดับโรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) โดยเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนและผู้อื่น ตลอดจนการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง เสริมสร้างความเคารพและความร่วมมือในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนา (Act) ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่อง ดำเนินการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและการแข่งขันในระดับต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคม (Social Skills) เด็กสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีทักษะการทำงานเป็นทีม และเรียนรู้การพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้วงจร PDCA กับกิจกรรมสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของกิจกรรมทางศาสนาในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งการรับรู้ตนเอง การควบคุมอารมณ์ ความตระหนักรู้ทางสังคม และทักษะทางสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ไม่เพียงเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวก แต่ยังเป็นรากฐานของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการกำกับตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความสมดุลทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในภาพที่ 1 - 4

ภาพที่ 1 - 4 กิจกรรมส่งเสริมสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ
ที่มา: ผู้บันทึกบทความ

อานิสงส์ของการสวดมนต์: มิติความเชื่อมโยงต่อความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา

การสวดมนต์ถือเป็นกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติ การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะมีอานิสงส์ต่อผู้สวดทั้งในด้านจิตใจ ร่างกายและสังคม โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. **การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ** การสวดมนต์ช่วยให้จิตใจสงบ มีสมาธิ และมีความรุ่มเย็น ส่งผลต่อการลดความโกรธ ความโลภ และความหลง ส่งเสริมการตัดรากเหง้าแห่งความเห็นแก่ตัว จิตใจไม่ขุ่นมัว มีความเมตตาและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ เช่น การตระหนักรู้ในตนเอง (Self - Awareness) การควบคุมอารมณ์ (Self - Regulation) และความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ตามแนวคิดของ (Goleman, 1995)

2. **การพัฒนาสมาธิและปัญญา** ขณะสวดมนต์ ผู้สวดต้องสำรวมกาย วาจา และใจให้จดจ่ออยู่กับบทสวด ซึ่งส่งเสริมสมาธิและการมีสติ มีความมั่นคงทางใจ การฝึกสมาธิและความจดจ่อนี้ช่วยให้นักเรียน

สามารถคิดอย่างมีเหตุผล แก้ไขปัญหาได้อย่างรอบคอบ และเสริมสร้างปัญญาบารมี (Wisdom) ซึ่งสอดคล้องกับความฉลาดทางอารมณ์ในมิติการใช้เหตุผลเกี่ยวกับอารมณ์เพื่อสนับสนุนความคิด (Mayer et al., 2008)

3. การเสริมสร้างคุณธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม การสวดมนต์หมู่เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความรับผิดชอบต่อสังคม นักเรียนได้ฝึกทักษะทางสังคม (Social Skills) เช่น การสื่อสาร การร่วมมือ และการสนับสนุนผู้อื่น ทั้งยังสร้างแรงจูงใจในการทำมาดี และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของ (Bar - On, 2006) ที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

4. ประโยชน์เชิงสุขภาพและคุณภาพชีวิตในสถานศึกษา การสวดมนต์ช่วยให้ร่างกายสมดุล ระบบประสาทและฮอร์โมนทำงานเป็นปกติ ลดความเครียด และสร้างความรู้สึกร่าเริงพอใจ ส่งผลให้นักเรียนมีความสุขจิตและร่างกายแข็งแรง พร้อมเรียนรู้และปรับตัวในสถานศึกษาด้วยความสงบและมั่นใจ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการสวดมนต์และกิจกรรมทางพุทธศาสนาในโรงเรียนจึงสามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และคุณภาพชีวิตของนักเรียน

สรุปได้ว่า การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติทางศาสนา แต่ยังเป็นเครื่องมือเชิงวิชาการในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา ทั้งด้านการรับรู้อารมณ์ การใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด การทำความเข้าใจอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ ซึ่งช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่สมดุล มีจิตใจสงบ มีปัญญา และสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษากิจกรรมการสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะในโรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา ตามวงจร PDCA พบว่า กิจกรรมดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence: EI) ของนักเรียน โดยอ้างอิงจากแนวคิดของนักวิชาการที่ให้ความหมายของฉลาดทางอารมณ์ ว่าเป็นความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้อารมณ์ การใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด การทำความเข้าใจอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ การสวดมนต์อย่างมีสมาธิและการบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรม ช่วยให้นักเรียนฝึกทักษะทางอารมณ์ ควบคู่ไปกับการสร้างความสงบภายในจิตใจ ลดความเครียด และเสริมสร้างคุณธรรม ความเอื้ออาทร และเจตคติที่ดี ต่อการเรียนรู้ ผลจากการฝึกฝนเหล่านี้ยังสะท้อนในพฤติกรรมด้านการเรียน ทำให้นักเรียนมีสมาธิสูงขึ้น จัดการอารมณ์ขณะเรียนได้ดีขึ้น และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสลับบทบาทผู้นำสวดมนต์และการเข้าร่วมกิจกรรมประกวดภายในโรงเรียน ยังช่วยพัฒนาภาวะผู้นำและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทำให้นักเรียนเติบโตอย่างสมดุล ทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณภาพชีวิต

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

สรุป

การดำเนินกิจกรรมสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ ภายใต้กระบวนการ PDCA ในสถานศึกษาเป็นกรณีศึกษาที่ชัดเจนของการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบและครบวงจร การวางแผน (Plan) ช่วยให้เข้าใจปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้าน การลงมือปฏิบัติ (Do) เป็นการจัดกิจกรรมตามระดับชั้นและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่จับต้องได้ การตรวจสอบและแก้ไข (Check) ช่วยปรับปรุงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกสลับหมุนเวียนผู้นำสวดมนต์และจัดประกวดภายในโรงเรียน การส่งเสริมและสนับสนุน (Act) ทำให้กิจกรรมยั่งยืน ขยายผล และพัฒนาศักยภาพนักเรียนในระดับสูงขึ้น การสวดมนต์สามารถเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพด้านการพัฒนาอารมณ์และคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลการดำเนินงานสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนได้รับการเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ เช่น การรับรู้อารมณ์ การใช้อารมณ์เพื่อส่งเสริมความคิด การทำความเข้าใจอารมณ์ และการจัดการอารมณ์ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนี้ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์และภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เด็กเติบโตอย่างสมดุล ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณภาพชีวิต นอกจากการดำเนินกิจกรรมนี้จึงไม่เพียงแต่ประสบผลสำเร็จในโรงเรียนบ้านด่านชัยพัฒนา แต่ยังสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) สำหรับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการบูรณาการกิจกรรมทางวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะการเขียนบทความครั้งนี้ ควรมีการศึกษาการเจริญสติตามแนวพุทธในมิติอื่น ๆ ในสถานศึกษา เช่น การเดินจงกรม การเรียนรู้สติผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหว เพื่อให้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนาการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะการนำเสนอบทความครั้งต่อไป การนำเสนอกิจกรรมและโครงการด้านส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ผ่านโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การเยี่ยมบ้านที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเป็นอาสาสมัครจิตอาสา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). *คู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- ณัฐพร สิงห์สร, จิตติวิสต์ สุขป้อม, เรืองวิชญ์ นิลโคตร, ณัฐพัชร สายเสนา และณัฐกรณ์ ปะพาน. (2567). ความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ : การบูรณาการหลักสูตรสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขยุคพลิกผัน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 11(1), 250 - 259.
- นิติพัฒน์ เมฆขจร. (2567). การสวดมนต์ : คุณค่าเชิงจิตวิทยามากกว่าที่คุณคิด. *วารสารสมาคมจิตวิทยาแนะแนวแห่งประเทศไทย (Online)*, 1(1), 11 - 20.
- พรทิพย์ ศิริโสภณ. (2562). การประยุกต์ใช้วงจรเดมมิง (PDCA) เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 30(2), 45 - 56.
- พระวงศ์สรสิทธิ์ รติโก, พระครูวิจิตรศีลาจาร และพระครูสิริธรรมาภิรัต. (2561). คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปฐุสวรรณ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 3(2), 79 - 94.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570)*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, 1 - 143. (1 พฤศจิกายน 2565).
- วิทย์ วิศวเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรณปก. (2559). *พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรมฉบับเดิม (พิมพ์ครั้งที่ 31)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมบูรณ์ วัฒน, ประยูร สุขะใจ, เรืองวิชญ์ นิลโคตร และสุวิญญู รักสัตย์. (2565). สุวรรณภูมิโมเดล: พุทธอารยสุวรรณภูมิวิถีกับการสร้างคุณค่า ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(1), 81 - 98.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. (2568). *ประวัติการจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568, จาก <https://sk1edu.go.th/history>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อนุวัต สมัคศิริกิจ. (2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์. *วารสาร มจร ภาษาและวัฒนธรรม*, 4(2), 16 - 35.
- Bar - On, R. (2006). The Bar - On Model of Emotional - Social Intelligence (ESI). *Psicothema*, 18 (Suplemento), 13 - 25.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Press.

- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2008). Emotional Intelligence: New Insights and New Directions. *American Psychologist*, 63(6), 503 - 517.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185 - 211.

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) IN TEACHING AND LEARNING IN THE DIGITAL ERA OF THE 21ST CENTURY

ปังกกร สายบัว^{1,*}
Papangkorn Saibua^{1,*}

(Received: September 18, 2025; Revised: October 21, 2025; Accepted: October 24, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งนำเสนอความหมาย บทบาท ประโยชน์ ข้อจำกัด ตลอดจนแนวทางการพัฒนาและการบูรณาการ AI ในระบบการศึกษาอย่างเหมาะสม การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) จากงานวิจัยและรายงานเชิงนโยบายทั้งในระดับนานาชาติและระดับสากล ผลการวิเคราะห์พบว่า AI มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การให้ข้อมูลป้อนกลับแบบทันที การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน และการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ยังเผชิญความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ประเด็นจริยธรรมและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล รวมถึงความพร้อมของครูและโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ดังนั้น การขับเคลื่อน AI ในการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยกรอบนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เท่าเทียม และสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, การเรียนการสอนยุคดิจิทัล, การเรียนรู้เฉพาะบุคคล, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21, นวัตกรรมทางการศึกษา

Abstract

The purpose of this article was to analyze and synthesize key concepts regarding the application of Artificial Intelligence (AI) in digital - age teaching and learning in the 21st century. The paper presented definitions, roles, benefits, limitations, and strategic approaches for integrating AI into educational systems appropriately and sustainably. A documentary analysis method was employed, drawing upon international research studies and global policy reports. The findings indicated that AI had significant potential to support personalized learning, provide real - time feedback, analyze learner data, and enhance 21st

¹ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Bachelor of Education Program in Social Studies, NakhonPhanom Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

* Corresponding author. E-mail: Suanpan-27@hotmail.com

century skills effectively. However, the implementation of AI in education faced several challenges, including the digital divide, ethical concerns, data privacy issues, and the readiness of teachers and technological infrastructure. Therefore, the successful integration of AI required clear policy frameworks, capacity building for educators and learners, and a balanced approach that harmonized technological advancement with human values. Such efforts would contribute to creating flexible, equitable, and sustainable learning systems aligned with the rapidly changing global society.

Keywords: Artificial Intelligence, Digital Learning, Personalized Learning, 21st Century Skills, Educational Innovation

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะการพัฒนาอย่างรวดเร็วของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งมีความสามารถในการจำลองกระบวนการคิด การเรียนรู้ และการตัดสินใจของมนุษย์ในระดับที่ซับซ้อน (Russell & Norvig, 2021) ความก้าวหน้าดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การบริหารจัดการข้อมูล การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาสื่อการสอน ไปจนถึงกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ เทคโนโลยี AI ทำให้สถาบันการศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนจำนวนมาก (Big Data) เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างแม่นยำมากขึ้น (Holmes et al., 2019) ส่งผลให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ค่อย ๆ เปลี่ยนผ่านจากรูปแบบที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างมีหลักฐานเชิงข้อมูลรองรับ

ในบริบทของการเรียนการสอนยุคดิจิทัล AI มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ผ่านระบบที่สามารถปรับระดับเนื้อหา ความยากง่าย และรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ ระบบ AI ยังสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแบบทันที (Real-time Feedback) ซึ่งช่วยเสริมแรงการเรียนรู้และลดช่องว่างความเข้าใจในระหว่างกระบวนการเรียน (Luckin et al., 2022) การใช้ผู้ช่วยเสมือน (Virtual Assistant) และระบบแนะนำอัจฉริยะยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบค้นข้อมูลและการทำงานร่วมกันของผู้เรียน อีกทั้งยังเอื้อต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อาทิ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีมผ่านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและปฏิสัมพันธ์สูง (OECD, 2021) ด้วยเหตุนี้ AI จึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางเทคนิค หากแต่เป็นกลไกเชิงนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม การบูรณาการ AI เข้าสู่ระบบการศึกษา ยังเผชิญข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ ทั้งในมิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และจริยธรรม ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม (UNESCO, 2021) ขณะเดียวกัน การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนจำนวนมากยังก่อให้เกิดประเด็นด้านความเป็นส่วนตัวและความโปร่งใสของอัลกอริทึม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมทาง

การศึกษา (Williamson & Eynon, 2020) นอกจากนี้ ความพร้อมของครูผู้สอนในการพัฒนาทักษะด้าน AI Literacy และการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทดิจิทัลยังเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว (Mollick & Mollick, 2023) ประเด็นเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นของการกำหนดกรอบนโยบายและแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้านและสมดุล

ด้วยบริบทการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว บทควมวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ศักยภาพ ประโยชน์ และข้อจำกัดของการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่เหมาะสมต่อบริบททางการศึกษาไทย การนำเสนอครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงวิชาการแก่ครู ผู้บริหาร และผู้กำหนดนโยบาย ในการออกแบบระบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เท่าเทียม และยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความท้าทายของสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์และกรอบจริยธรรมที่เหมาะสม

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการศึกษา

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หมายถึง ระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถจำลองการคิด การเรียนรู้ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาของมนุษย์ (Russell & Norvig, 2021) การประยุกต์ AI ในภาคการศึกษาได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ลดภาระงานครู และยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) โดยสามารถสรุปบทบาทหลักได้ดังนี้

1. การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning)

AI วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของผู้เรียน เช่น พฤติกรรมการเรียน ระดับความสามารถ และความสนใจ เพื่อปรับเนื้อหาและวิธีสอนให้ตรงตามความต้องการของแต่ละคน (Holmes et al., 2019) ตัวอย่างเช่น ระบบแนะนำบทเรียน (Recommendation Systems) และแพลตฟอร์มเรียนรู้อัจฉริยะ เช่น Khan Academy หรือ Coursera ที่ใช้ AI จัดเส้นทางการเรียนอัตโนมัติ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจังหวะและศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ AI ยังสามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและปรับระดับความยาก - ง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสม ส่งผลให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดียิ่งขึ้น

2. การประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะอัตโนมัติ

เทคโนโลยี AI สามารถตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ (Lu et al., 2018) ครูจึงมีเวลาไปพัฒนานวัตกรรมการสอนและปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ระบบปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถวิเคราะห์รูปแบบความผิดพลาดของผู้เรียน และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของแต่ละบุคคลได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้กระบวนการประเมินผลมีความต่อเนื่องและเป็นข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณค่า (Feedback) ต่อการพัฒนาการเรียนรู้อีกทั้งยังช่วยให้ครูสามารถใช้ข้อมูลจากการประเมินเชิงวิเคราะห์ (Learning Analytics) เพื่อปรับปรุงการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

3. ระบบผู้ช่วยเสมือน (Virtual Assistant) และ Chatbot

AI ถูกนำมาใช้สร้างผู้ช่วยครูดิจิทัลที่ตอบคำถามเบื้องต้นได้ตลอด 24 ชั่วโมง เช่น ระบบ “Jill Watson” ของมหาวิทยาลัยจอร์เจียเทคในสหรัฐอเมริกา ซึ่งตอบคำถามนักศึกษาในกระดานสนทนาออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Goel & Polepeddi, 2016)

4. การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย

ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่ได้จากแพลตฟอร์มการเรียนรู้เมื่อวิเคราะห์ด้วย AI ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนและตัดสินใจ เช่น การจัดสรรทรัพยากรและการคาดการณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Zawacki - Richter et al., 2019)

5. ความท้าทายและจริยธรรม

การใช้ AI ในการศึกษาเผชิญประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลผู้เรียน ความโปร่งใสของอัลกอริทึม และความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Williamson & Eynon, 2020) จึงจำเป็นต้องมีกฎหมาย คำแนะนำทางจริยธรรม และการพัฒนาทักษะดิจิทัลแก่ครูและนักเรียน

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในภาคการศึกษาเป็นกลไกสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและประสิทธิภาพของครูผู้สอน ทั้งในระดับพื้นฐานและอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ต้องอาศัยกรอบนโยบายด้านจริยธรรม ความปลอดภัยของข้อมูล และการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสังคมการศึกษาในระยะยาว

แนวคิดและบทบาทของ AI ในการศึกษา

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หมายถึง เทคโนโลยีที่ออกแบบให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถเลียนแบบความฉลาดของมนุษย์ ทั้งในด้านการคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Holmes, Bialik, & Fadel, 2019) ในบริบทของการศึกษา AI ถูกนำมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น บทบาทของ AI ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ 2 มิติหลัก ได้แก่

1. บทบาทต่อผู้สอน AI ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยครูออกแบบแผนการสอน วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ตลอดจนจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ครูสามารถปรับบทบาทจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” ไปสู่ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” (Luckin, George, & Cukurova, 2022)

2. บทบาทต่อผู้เรียน AI สนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล สร้างเส้นทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามความสามารถและความสนใจของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและท้าทายมากขึ้น (OECD, 2021)

ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้ AI กับการเรียนการสอน

AI มีศักยภาพสูงในการเพิ่มคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน โดยสามารถสรุปประโยชน์ได้ ดังนี้

1. การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เช่น ความถนัด พฤติกรรมการเรียน และผลการประเมิน เพื่อปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (Xie, Chu, Hwang, & Wang, 2019)

2. ระบบผู้ช่วยอัจฉริยะและผู้ช่วยเสมือน AI เช่น Chatbots หรือ Virtual Assistant ทำหน้าที่ตอบคำถาม ให้คำแนะนำ และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนแบบเรียลไทม์ ซึ่งช่วยลดภาระของครูและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ต่อเนื่อง (UNESCO, 2021)

3. การประเมินและติดตามผล AI ช่วยให้การประเมินผลเป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะเชิงซอฟต์แวร์ อีกทั้งยังสนับสนุนการเรียนรู้แบบปรับตัวกับพื้นที่ (OECD, 2021)

4. ประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ AI เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification) การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (Virtual Reality Learning) และการเรียนรู้แบบโต้ตอบ ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Holmes et al., 2019)

ข้อจำกัดและความท้าทายในการนำ AI มาใช้ในด้านการศึกษา

แม้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะมีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ แต่การนำมาใช้ในบริบทการศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดด้านความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งอาจขาดแคลนอุปกรณ์ดิจิทัลและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ใช้ AI ได้อย่างเท่าเทียม ความแตกต่างดังกล่าวก่อให้เกิด “ช่องว่างดิจิทัล” (Digital Divide) ที่ซ้ำเติมความไม่เสมอภาคทางการศึกษาในระยะยาว (UNESCO, 2021) นอกจากนี้ แม้สถานศึกษาบางแห่งจะมีอุปกรณ์พื้นฐาน แต่การขาดระบบสนับสนุนทางเทคนิคและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญก็อาจทำให้การใช้งาน AI ไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น การลดความเหลื่อมล้ำจึงมิใช่เพียงการจัดการหาอุปกรณ์ หากแต่ต้องพิจารณาถึงความพร้อมเชิงระบบและการเข้าถึงอย่างทั่วถึง

อีกประเด็นสำคัญคือด้านจริยธรรมและความปลอดภัยของข้อมูล เนื่องจากระบบ AI ในการศึกษา มักอาศัยการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลผู้เรียนในปริมาณมาก ทั้งข้อมูลผลสัมฤทธิ์ พฤติกรรมการเรียน และข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งหากขาดมาตรการกำกับดูแลที่รัดกุม อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือการใช้ข้อมูลอย่างไม่เหมาะสม (OECD, 2021) นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงเกี่ยวกับความโปร่งใสของอัลกอริทึม (Algorithmic Transparency) และความเอนเอียงของระบบ (Algorithmic Bias) ที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมในการประเมินผู้เรียน การพัฒนากรอบกำกับดูแลข้อมูล (Data Governance Framework) และแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมดิจิทัลจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบต่อสังคม

ในด้านความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าครูจำนวนมากยังขาดทักษะด้านดิจิทัลและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ AI Literacy ทำให้ไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างเต็มศักยภาพ (Dringó - Horváth et al., 2025) ปัญหานี้มิได้จำกัดเพียงทักษะเชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการตีความข้อมูลจากระบบวิเคราะห์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการ

AI อย่างเหมาะสม และการกำกับการใช้ AI ของผู้เรียนอย่างมีจริยธรรม หากขาดความมั่นใจหรือมีทัศนคติเชิงลบต่อเทคโนโลยี ย่อมส่งผลให้การบูรณาการ AI ไม่เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมาย ดังนั้น การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จของการใช้ AI ในการศึกษา

ในระดับเชิงนโยบายและโครงสร้างพื้นฐาน การบูรณาการ AI ยังเผชิญข้อจำกัดจากการขาดกลยุทธระดับชาติที่ชัดเจน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ไม่เพียงพอ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นระบบ (Holmes et al., 2019) หลายประเทศยังอยู่ในระยะเริ่มต้นของการกำหนดมาตรฐานและแนวทางการใช้ AI ในการศึกษา ส่งผลให้การดำเนินงานกระจุกกระจายและขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ การขาดกรอบนโยบายระยะยาวอาจทำให้การพัฒนา AI ในระบบการศึกษาเป็นเพียงโครงการระยะสั้นที่ไม่ยั่งยืน ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี บุคลากร งบประมาณ และจริยธรรม จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้ AI สามารถสร้างคุณค่าแก่ระบบการศึกษาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ AI ในการศึกษา

เพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประสิทธิผลเชิงระบบต่อการศึกษา การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติถือเป็นกลไกสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดกรอบทิศทาง การพัฒนา AI ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศ ทั้งด้านหลักสูตร การประเมินผล และการพัฒนาครู โดยมีเป้าหมายชัดเจนในการยกระดับคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษา (UNESCO, 2021) นโยบายดังกล่าวควรครอบคลุมมาตรฐานด้านข้อมูล การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และแนวปฏิบัติด้านจริยธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม นอกจากนี้ ควรกำหนดกลไกติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและบริบทโลก

ในมิติของการพัฒนาศักยภาพครูและผู้เรียน การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลและความรู้ความเข้าใจด้าน AI Literacy เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ไม่ว่ามองข้าม ครูควรได้รับการอบรมเชิงลึกเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการ AI อย่างเหมาะสม รวมถึงการใช้ข้อมูลจากระบบวิเคราะห์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการสอน ขณะเดียวกัน ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้ AI อย่างสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ และตระหนักถึงข้อจำกัดของเทคโนโลยี (OECD, 2021) การพัฒนาทักษะดังกล่าวควรเน้นทั้งมิติความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attitudes) เพื่อให้สามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และแก้ปัญหาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษยธรรมเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการประยุกต์ใช้ AI ในการศึกษา แม้ AI จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล แต่กระบวนการเรียนรู้ยังคงต้องอาศัยความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ ความเข้าใจบริบททางสังคม และการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรม (Holmes et al., 2019) การออกแบบระบบ AI จึงควรตั้งอยู่บนหลักการ “Human - Centered AI” ที่มุ่งเสริมพลังครูและผู้เรียน มากกว่าการแทนที่บทบาทของมนุษย์ ทั้งนี้ การใช้ AI ควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางสังคม ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกรณีศึกษาในระดับนานาชาติสามารถช่วยขยายมุมมอง และเพิ่มประสิทธิภาพในการบูรณาการ AI สู่บริบทไทยได้อย่างเป็นระบบ การศึกษาตัวอย่างประเทศที่ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้หรือระบบวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน จะช่วยให้เห็น ปัจจัยความสำเร็จและข้อควรระวังในการดำเนินงาน (Xie et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การนำแนวปฏิบัติ จากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้จำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างด้านวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน และ นโยบายการศึกษา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและยั่งยืน การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนในระดับนานาชาติ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับศักยภาพการใช้ AI ในระบบการศึกษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพและรอบด้าน

การเรียนการสอนยุคดิจิทัล

“การเรียนการสอนยุคดิจิทัล” (Digital Teaching and Learning หรือ Digital Pedagogy) หมายถึงการออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อ เทคโนโลยี และเครื่องมือดิจิทัลเข้ามา ผสมผสาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้, ส่งเสริมการเข้าถึง (Accessibility), ปรับตัวตามผู้เรียนแต่ละ คน, และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Student Engagement) โดยต้องคำนึงถึงโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure), ทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน, การออกแบบการสอนที่เหมาะสม, และประเด็นด้าน จริยธรรมและความเสมอภาคทางการเข้าถึง องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร

โครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดความสำเร็จของการเรียนการสอนยุค ดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ การมีอุปกรณ์ที่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟน ควบคู่กับการ เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียรและความเร็วเหมาะสม เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการเข้าถึงทรัพยากร การเรียนรู้ดิจิทัล (UNESCO, 2021) นอกจากนี้ ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ยังเป็นกลไกสำคัญในการจัดเก็บ สื่อสาร และติดตามผล การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (Holmes et al., 2019) การขาดโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพอาจ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและลดประสิทธิภาพของนวัตกรรมการสอน ดังนั้น การลงทุนด้าน เทคโนโลยีและการสนับสนุนทางเทคนิคอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

2. ทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน

ทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การใช้เทคโนโลยีในการเรียน การสอนเกิดประสิทธิผล ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งด้านเทคนิคและด้านการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเข้ากับกระบวนการสอนอย่างเหมาะสม (OECD, 2021) ในขณะเดียวกัน ผู้เรียนควรมีทักษะพื้นฐานในการสืบค้น ประเมิน และใช้ข้อมูลออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจน สามารถสื่อสารและทำงานร่วมกันผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Williamson & Eynon, 2020) การพัฒนาทักษะดังกล่าวไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการใช้งานเครื่องมือ แต่ต้องครอบคลุมถึงความเข้าใจด้าน ความปลอดภัยไซเบอร์และจริยธรรมดิจิทัลด้วย การเสริมสร้างศักยภาพของทั้งครูและผู้เรียนจึงเป็นเงื่อนไข สำคัญของการขับเคลื่อน Digital Pedagogy อย่างยั่งยืน

3. การออกแบบการสอนและวิธีการสอน

การออกแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลควรตั้งอยู่บนหลักการของการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการปรับให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) การเรียนออนไลน์ทั้งแบบประสานเวลา (Synchronous) และไม่ประสานเวลา (Asynchronous) ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา (Holmes et al., 2019) การใช้กิจกรรมเชิงโต้ตอบ เช่น การอภิปรายออนไลน์ โครงการกลุ่ม และการสะท้อนความคิด (Reflection) ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกัน (OECD, 2021) นอกจากนี้ การประเมินผลผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น แบบทดสอบออนไลน์หรือ E - Portfolio ยังช่วยให้ครูสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและมีข้อมูลรองรับ การออกแบบการสอนที่มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจของการเรียนการสอนยุคดิจิทัล

4. ความมีส่วนร่วมและแรงจูงใจของผู้เรียน

ความมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Student Engagement) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบริบทดิจิทัล การใช้สื่อสังคมมีเดีย อินเทอร์เน็ตที่ใช้งานง่าย และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู สามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Luckin et al., 2022) ระบบที่ให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างรวดเร็วและเฉพาะบุคคลช่วยให้ผู้เรียนรับรู้พัฒนาการของตนเองและปรับปรุงการเรียนรู้ได้ทันเวลา (Holmes et al., 2019) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านฟอรัมหรือห้องสนทนาออนไลน์ ยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้ การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์จึงเป็นกลไกสำคัญในการลดปัญหาการถอนตัวหรือการขาดแรงจูงใจในระบบออนไลน์

5. ความเสมอภาคและประเด็นทางจริยธรรม

แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะเพิ่มโอกาสทางการศึกษา แต่ก็อาจขยายความเหลื่อมล้ำหากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ทำให้ผู้เรียนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ตได้อย่างเท่าเทียม (UNESCO, 2021) นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลยังก่อให้เกิดประเด็นด้านความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยของข้อมูล และความโปร่งใสของกระบวนการประเมิน (Williamson & Eynon, 2020) การกำหนดแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมดิจิทัลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็น สถาบันการศึกษาควรพัฒนานโยบายที่คำนึงถึงสิทธิของผู้เรียนและส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา

6. การสนับสนุนจากสถาบันและนโยบาย

การเรียนการสอนยุคดิจิทัลไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพหากปราศจากการสนับสนุนเชิงระบบจากสถาบันและนโยบายระดับชาติ การพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development) อย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ได้ (OECD, 2021) ขณะเดียวกัน การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นกลไกสนับสนุนการบูรณาการดิจิทัลอย่างยั่งยืน (Holmes et al., 2019) ความสอดคล้องระหว่างนโยบายระดับมหภาคกับการปฏิบัติในระดับสถานศึกษาจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและ

เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังนั้น การบริหารจัดการเชิงระบบและการมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์จึงเป็นหัวใจของการพัฒนาการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในระยะยาว

7. การสังเคราะห์และความสัมพันธ์

การเรียนการสอนยุคดิจิทัลได้รับแรงผลักดันจากสถานการณ์อย่างโควิด 2019 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนให้หลายโรงเรียนมหาวิทยาลัยหันมาใช้ในการสอนออนไลน์/แบบผสมผสานมากขึ้น งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า แม้จะมีโอกาสและประโยชน์มากมาย แต่ก็มีอุปสรรคสำคัญ เช่น ความพร้อมของครู/ผู้เรียน, ทักษะดิจิทัล, โครงสร้างพื้นฐาน, และความเสมอภาคทางการเข้าถึง การออกแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (student engagement) และการใช้กิจกรรมที่หลากหลาย (Interactive, Collaborative, Asynchronous/Synchronous) ช่วยลดผลกระทบในด้านผลการเรียนที่อาจตกต่ำในช่วงเปลี่ยนผ่าน ในบริบทไทย หลายงานวิจัยเน้นไปที่การลดภาวะถดถอยการเรียนรู้ (Learning Loss) การเสริมทักษะดิจิทัล และการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนเชิงระบบทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และนโยบายทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของโลกสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การเชื่อมโยงระดับโลก และเศรษฐกิจฐานความรู้ แนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG4) ที่มุ่งเน้นการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม (UNESCO, 2021) การพัฒนาผู้เรียนจึงไม่จำกัดอยู่เพียงความรู้เชิงเนื้อหา หากแต่ต้องส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ควบคู่กัน (OECD, 2021) บริบทของเทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์ (ICT/AI) ยังทำให้การเข้าถึงองค์ความรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ส่งผลให้บทบาทของโรงเรียนต้องปรับจากแหล่งถ่ายทอดความรู้ไปสู่พื้นที่พัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

แรงขับเคลื่อนสำคัญของการศึกษาในยุคปัจจุบันประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ตลาดแรงงาน และเครือข่ายนโยบายระหว่างประเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ เช่น Adaptive Learning, Learning Analytics และ AI - Assisted Learning ซึ่งช่วยปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล (OECD, 2021) ขณะเดียวกัน ตลาดแรงงานยุคใหม่ต้องการทักษะเชิงความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และความสามารถในการปรับตัว (Resilience) มากกว่าทักษะเชิงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ กรอบนโยบายระดับนานาชาติ เช่น SDG4 ของ UNESCO และ OECD Learning Compass ยังทำหน้าที่เป็นทิศทางร่วมในการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้เรียน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ สามารถพัฒนาระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2021; OECD, 2021)

ในเชิงกรอบแนวคิดทางวิชาการ การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้รับการสังเคราะห์ผ่าน Frameworks ต่าง ๆ เช่น P21 และ OECD Learning Compass ซึ่งเน้นแกนทักษะร่วม ได้แก่ ความรู้สาระ (Core Knowledge) ทักษะการคิดและนวัตกรรม (4Cs: Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration) ทักษะด้าน ICT และทักษะชีวิต/อาชีพ (OECD, 2021) งานวิเคราะห์

เปรียบเทียบกรอบทักษะหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าทักษะทรานส์เวอร์ส (Transversal Skills) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องแปลงเป็นนิยามเชิงปฏิบัติ (Operational Definitions) เพื่อใช้ในการออกแบบหลักสูตรและการประเมิน นอกจากนี้ กรอบ TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) ยังมีบทบาทสำคัญในการอธิบายความรู้ที่ครูจำเป็นต้องมีเพื่อบูรณาการเทคโนโลยีกับเนื้อหาและวิธีการสอนอย่างเหมาะสม (OECD, 2021) ซึ่งสะท้อนว่าการมีเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากต้องมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ด้วย

ในมิติของการจัดการเรียนรู้ แนวโน้มสำคัญคือการเปลี่ยนผ่านจากการสอนแบบถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning: PBL) การบูรณาการข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary Learning) และการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student - Centered Learning) รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) และห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ได้รับการนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสร้าง Scaffolding และ Adaptive Feedback (OECD, 2021) แนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาทักษะการกำกับตนเอง (Self - Regulated Learning) ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการประเมินผลการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับจากการสอบปลายภาคแบบเน้นความจำ ไปสู่การประเมินเชิงสมรรถนะที่สะท้อนกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง การประเมินรูปแบบ Performance Assessment แฟ้มสะสมงาน (Portfolios) การใช้ Rubrics และการประเมินเชิงฟอร์มมาตีฟ (Formative Assessment) ช่วยให้ครูสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน (OECD, 2021) การประเมินลักษณะนี้ไม่เพียงวัดผลลัพธ์สุดท้าย แต่ยังสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการทำงานร่วมกัน และความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21

บทบาทของครูในบริบทดังกล่าวจึงเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่ผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Designer) และผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ครูจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ด้านเนื้อหา วิธีการสอน และเทคโนโลยีควบคู่กัน รวมทั้งมีทักษะการออกแบบการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Competency - Based Design) โดยอาศัยกรอบ TPACK เป็นพื้นฐานในการพัฒนาวิชาชีพ (OECD, 2021) นโยบายและการลงทุนด้านการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development: PD) เช่น Online PD, PLCs และระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบเกิดขึ้นได้จริงและยั่งยืน

ในบริบทประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันหลักสูตรเชิงสมรรถนะภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ควบคู่กับนโยบาย “พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล” ที่มุ่งพัฒนาทักษะ STEM, Coding และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เอกสารแนวทางของ สพฐ. เช่น E - CEN 21 ได้เสนอรายละเอียดเชิงปฏิบัติในการจัดการทักษะศตวรรษที่ 21 ผ่านโครงสร้างหลักสูตรบูรณาการ การใช้แฟ้มสะสมงาน และการออกแบบเกณฑ์การประเมิน อย่างไรก็ตาม ยังเผชิญความท้าทายจากช่องว่างดิจิทัล วัฒนธรรมการสอบแบบเน้นเนื้อหา และการขาดครูที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีในวงกว้าง (UNESCO, 2021) ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายควรมุ่งปรับหลักสูตรให้ชัดเจนในเชิงสมรรถนะ พร้อมตัวชี้วัดเชิงปฏิบัติ ลงทุน PD อย่างยั่งยืน พัฒนาระบบประเมินแบบผสมผสาน และลด

ช่องว่างดิจิทัลผ่านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเท่าเทียม เพื่อให้การศึกษาไทยสามารถตอบสนองต่อความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

การปรับตัวของครู คือ ความท้าทายและแนวทางรับมือ

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะ Generative AI ได้นำมาซึ่งโอกาสอันมหาศาลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความท้าทายในการปรับตัวของครู อย่างมีนัยสำคัญ ครูไม่เพียงต้องเรียนรู้เทคนิคการใช้เครื่องมือใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังคงเผชิญกับปัจจัยทางจิตวิทยา โครงสร้างระบบ และการขาดความพร้อมด้านการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ (Luckin et al., 2022)

1. ความรู้ความเข้าใจด้าน AI และการวิเคราะห์ข้อมูล หนึ่งในอุปสรรคสำคัญคือความไม่เข้าใจหลักการทำงานของ AI และการตีความข้อมูลที่ AI วิเคราะห์ออกมาอย่างถูกต้อง หลายกรณีพบว่าครูสามารถใช้ AI ได้ในระดับพื้นฐาน แต่ยังคงขาดทักษะในการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และข้อจำกัดของข้อมูลที่ได้จาก AI (Mollick & Mollick, 2023) การขาด literacy ทางเทคโนโลยีเช่นนี้อาจนำไปสู่การใช้ AI อย่างไม่เกิดประโยชน์ หรือเสี่ยงต่อการเผยแพร่ข้อมูลผิดพลาด ครูยุคใหม่จึงควรได้รับการพัฒนาทักษะด้าน AI Literacy และ Data Interpretation เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์จากระบบได้อย่างมีวิจารณญาณ และนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่ตรงกับศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง (UNESCO, 2024)

2. ทักษะจิต ความกลัว หรือการต่อต้านเทคโนโลยี นอกจากความรู้แล้ว ทักษะจิตของครูต่อ AI ก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญต่อการปรับตัว ผลวิจัยของ Zawacki - Richter et al. (2019) ชี้ว่า ครูจำนวนไม่น้อยรู้สึก “ไม่มั่นใจ” หรือ “กลัวการถูกแทนที่” โดย AI ทำให้ไม่เปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือใช้งานอย่างมีอคติ การเสริมสร้างทักษะจิตเชิงบวกต่อเทคโนโลยีจึงควรมุ่งเน้นการเน้นบทบาทของครูที่ยั่งยืน ไม่ใช่ถูกลดทอน เช่น การนำเสนอกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า AI ช่วยแบ่งเบาภาระงาน และเปิดพื้นที่ให้ครูได้พัฒนาศักยภาพด้านจริยธรรม ความสัมพันธ์ และการออกแบบการเรียนรู้ได้มากขึ้น (Holstein et al., 2019)

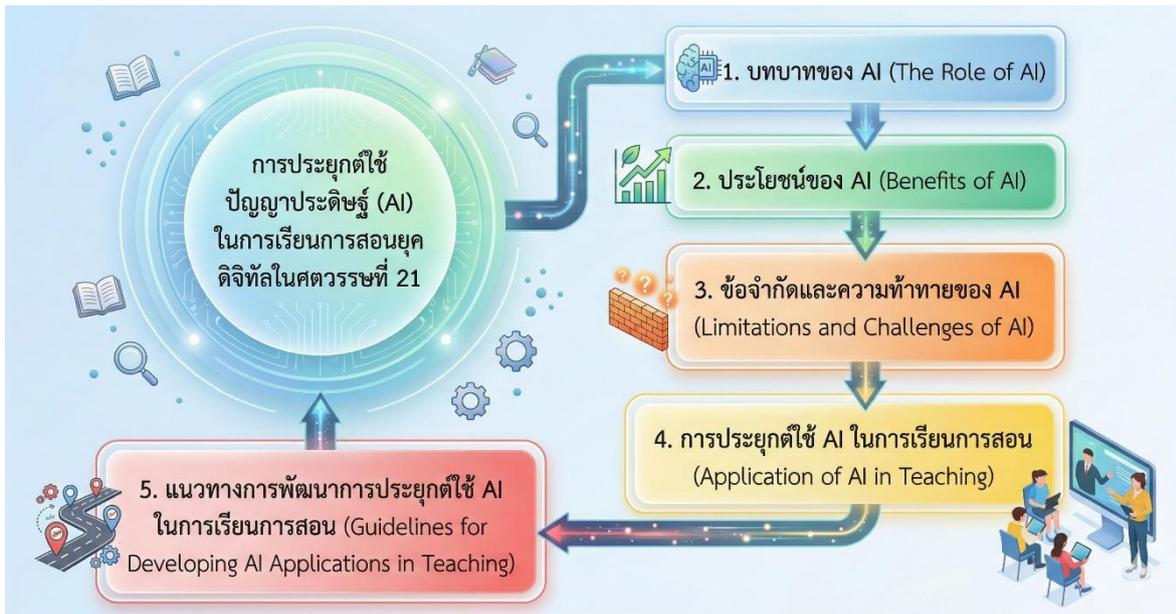
3. การเรียนรู้ผ่านชุมชนวิชาชีพและระบบพี่เลี้ยง แนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยลดแรงต้านและเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้ AI คือ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมผ่านชุมชนวิชาชีพ (Professional Learning Communities: PLC) และ ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ และ ลองปฏิบัติจริงในบริบทที่ไม่ถูกตัดสิน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2566) การพัฒนาแบบร่วมมือเช่นนี้ช่วยสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืนในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนเร็ว

4. บทบาทของหน่วยงานต้นสังกัดในการสนับสนุน สุดท้ายการปรับตัวของครูจะเกิดขึ้นได้ อย่างเป็นระบบต้องอาศัย บทบาทของหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) หรือ คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ในการออกนโยบาย ส่งเสริมการอบรมต่อเนื่อง และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เทคโนโลยี นอกจากนี้ หน่วยงานเหล่านี้ยังสามารถจัดตั้ง “ครูต้นแบบ AI” หรือ “AI Coach” เพื่อเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ครูคนอื่นได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567)

สรุปได้ว่า การปรับตัวของครูในยุค AI เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้ง “ปัจจัยภายใน” เช่น ความรู้ ทักษะ และ ทศนคติของครู และ “ปัจจัยภายนอก” เช่น การสนับสนุนจากระบบชุมชนวิชาชีพ และ นโยบายของต้นสังกัดอย่างครบถ้วน หากภาคการศึกษาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสนับสนุน ครูไทยจะสามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ดังสรุปเป็นแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

จากแผนภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดของเนื้อหาที่สำคัญแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1. ด้านบทบาทของ AI** มีความสำคัญ คือ เป็นการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เป็นผู้ช่วยเสมือน/ระบบสอนอัจฉริยะ (Virtual Assistant) การประเมินผลแบบ Real - Time และเป็นการสนับสนุนครูในการออกแบบการสอน
- 2. ด้านประโยชน์** คือ มีความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างผู้เรียน เพิ่มประสิทธิภาพและความเร็ว สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ (Gamification, VR) รวมถึงพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21
- 3. ด้านข้อจำกัด/ความท้าทาย** คือ ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี ความปลอดภัยและจริยธรรมของข้อมูล ความพร้อมของครูผู้สอน โครงสร้างพื้นฐานและนโยบาย

4. **ด้านแนวทางพัฒนา** คือ พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษา เสริมทักษะและศักยภาพครู - ผู้เรียน สร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษยธรรม และใช้กรณีศึกษาและแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศ

สรุป

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นผู้ช่วยเสมือนหรือระบบสอนอัจฉริยะ ช่วยประเมินผลแบบเรียลไทม์ และส่งเสริมการออกแบบการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ AI ยังสร้างประโยชน์ด้านความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน เพิ่มความเร็วในการจัดการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เกมมิฟิเคชันและโลกเสมือนจริง อันเอื้อต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ยังเผชิญความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ความปลอดภัยและจริยธรรมของข้อมูล ตลอดจนความพร้อมของครูและโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา ดังนั้น แนวทางพัฒนาที่สำคัญจึงประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การเสริมสร้างศักยภาพครูและผู้เรียน การสร้างสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับมนุษยธรรม และการประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติที่ดีจากนานาชาติ ทั้งนี้ การใช้ AI อย่างมีกลยุทธ์และการกำกับดูแลที่รอบคอบ จะช่วยให้การศึกษาในอนาคตมีความยืดหยุ่น เข้าถึงได้ และยังคงยึดมั่นในหลักจริยธรรมควบคู่กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2566). *การพัฒนาครูไทยกับการใช้เทคโนโลยี AI อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *รายงานนโยบายการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Dringó - Horváth, I., Rajki, Z., & Nagy, J. T. (2025). University Teachers' Digital Competence and AI Literacy: Moderating Role of Gender, Age, Experience, and Discipline. *Education Sciences*, 15(7), 868. <https://doi.org/10.3390/educsci15070868>
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
- Luckin, R., George, K., & Cukurova, M. (2022). *AI for School Teachers*. CRC Press.
- Mollick, E. R., & Mollick, L. (2023). *Assigning AI: Seven Approaches for Students, with Prompts* (Wharton School Research Paper). Wharton School of the University of Pennsylvania. <https://ssrn.com/abstract=4475995>
- Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th ed.). Hoboken, NJ: Pearson.

- UNESCO. (2021). *AI and education: Guidance for Policy - Makers*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. [https:// unesdoc. unesco. org/ark:/48223/pf0000376709](https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376709)
- _____. (2024). *AI and Education: Guidance for Policy Makers*. Paris: UNESCO Publishing.
- Williamson, B., & Eynon, R. (2020). Historical Threads, Missing Links, and Future Directions in AI in Education. *Learning, Media and Technology*, 45(3), 223 - 235.
- Xie, H., Chu, H. C., Hwang, G. J., & Wang, C. C. (2019). Trends and Development in Technology - Enhanced Adaptive/Personalized Learning: A Systematic Review of Journal Publications from 2007 to 2017. *Computers & Education*, 140, 103599. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103599>
- Zawacki - Richter, O., Marin, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic Review of Research on Artificial Intelligence Applications in Higher Education - Where are the Educators?. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(39), 1 - 27. [https:// doi.org/ 10.1186/ s41239-019-0171-0](https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0)

การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
ENHANCING LEARNING MANAGEMENT IN SMALL SCHOOLS THROUGH
EDUCATIONAL TECHNOLOGY: A CASE STUDY OF BAN CHAO LAO
SCHOOL UNDER THE CHANTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

ปุนยณูช วัฒนรังษี^{1*}, เริงวิชญ์ นิลโคตร² และ ้วยวุฒิ บุญลอย³
Poonyanuch Wattanarungsri^{1*}, Reongwit Nilkote² and Waiwoot Boonloy³

(Received: September 18, 2025; Revised: October 20, 2025; Accepted: October 24, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นกรอบดำเนินงาน การศึกษาครั้งนี้เน้นการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรให้มีทักษะในการเลือก สร้าง และใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ภายใต้บริบทที่โรงเรียนขนาดเล็กมักเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร ครู และเทคโนโลยี การดำเนินงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน ด้วยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาครูและบุคลากร 2) ขั้นดำเนินการ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันตามกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3) ขั้นตรวจสอบและประเมินผล ด้วยการติดตามการใช้สื่อในห้องเรียนและการนิเทศติดตามการสอน และ 4) ขั้นปรับปรุงและพัฒนา โดยสร้างแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลและขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนบ้านเจ้าหลาวสามารถพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจ เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนสามารถสร้างแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อรวบรวมและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน ซึ่งช่วยให้สามารถขยายผลการปฏิบัติที่ดีไปสู่โรงเรียนขนาดเล็กอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมดังกล่าวช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพครูให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัล การดำเนินงานในกรณีศึกษานี้ช่วยบรรเทาข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก

¹ ครูโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

¹ Teacher of Ban Chao Lao School, Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

* Corresponding author. E-mail: 6826141017@rbru.ac.th

พร้อมทั้งแนะนำให้สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือก สร้าง และใช้สื่อเทคโนโลยีเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และการใช้สื่ออย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การจัดการเรียนรู้, โรงเรียนขนาดเล็ก, สื่อเทคโนโลยี

Abstract

The purpose of this article was to investigate the enhancement of educational technology integration in small schools, specifically focusing on a case study of Ban Chao Lao School, under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1, utilizing the PDCA (Plan - Do - Check - Act) quality cycle as its operational framework. The study emphasized developing the competency of teachers and personnel in selecting, creating, and appropriately using educational technology, along with designing activities conducive to student learning. Operating within a context where small schools frequently face constraints in terms of resources, personnel, and technology, the implementation involved four core stages: 1) Plan, by analyzing the current situation and setting goals for teacher development; 2) Do, by conducting workshops and promoting collaborative learning through the Professional Learning Community (PLC) process; 3) Check, through monitoring classroom media usage and supervisory observation of teaching; and 4) Act, by establishing a digital learning repository and scaling up the results to other schools. The findings indicate that Ban Chao Lao School successfully advanced the technological knowledge and skills of its staff, leading to students gaining modern and engaging learning experiences, and fostering a creative, technology - supportive learning environment. The school's capacity to create and disseminate digital learning resources facilitates the effective replication of best practices across other small schools. This initiative significantly elevated the quality of instruction and student learning outcomes, while also developing teachers' capacities in alignment with essential twenty - first - century skills, particularly in technology and digital literacy. The approach demonstrated in this case study successfully mitigated the inherent limitations faced by small schools. Furthermore, it recommends fostering collaboration with parents and the community to sustain educational development, ensuring students actively participate in selecting, creating, and safely using educational technology linked to real - life contexts.

Keywords: Enhancement, Learning Management, Small - Scale Schools, Educational Technology

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้การจัดการศึกษาในทุกๆระดับจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2556) ได้ระบุว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องฝึกทักษะ 3 กลุ่ม คือ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณพร จิตรสังวรณ์ (2560) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โลกก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือไอที ทำให้วิธีการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ยิ่งเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากขึ้นเท่าใดยิ่งทำให้มีนวัตกรรมรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น ทุกสังคมต้องปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในแวดวงการศึกษา การนำเอานวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถพัฒนาคุณภาพและศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้กับระบบการศึกษาด้านการเรียนการสอน การนำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จึงนับเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน สร้างแรงจูงใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ได้หลากหลายและไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล งบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ตลอดจนสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูผู้สอน ดังที่งานวิจัยของ อมรรัตน์ จินดา และเอกนถน บางท่าไม้ (2559) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ถ้าขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและนักเรียนสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ หรือใหญ่พิเศษจะมีบุคลากรด้านนี้โดยตรงแต่สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็กยังมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสามารถเลือกใช้ และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับบริบท จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาและพัฒนาอย่างจริงจัง

การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในโรงเรียนขนาดเล็กมีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปควรมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ความสามารถในการสื่อสารและโน้มน้าวใจ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (มณีรัตน์ จันทรา และคณะ, 2566; จรัส อติวิทยากรณ์, 2554) คุณสมบัติของผู้นำเหล่านี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการใช้สื่อเทคโนโลยีในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความมุ่งมั่นในการสร้างสื่อและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้

ผู้นำที่มีคุณสมบัติครบถ้วนยังสามารถจัดสรรทรัพยากรและสร้างแรงจูงใจให้ครูและนักเรียนกล้าใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย (จาตุรงค์ ยตะโคตร และคณะ, 2564) ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือ การทดลอง และนวัตกรรม ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในเขตเมืองและชนบท (สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี, 2566) แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570) ของสำนักงานฯ เน้นความปลอดภัย ความมั่นคง และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อครูและบุคลากร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1, 2567) ด้วยความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของผู้บริหารจึงมีความสำคัญ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปสามารถส่งเสริมครูให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สร้างความสุขในการทำงาน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะยาว ในบริบทนี้ โรงเรียนบ้านเจ้าหลาวเป็นโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในพื้นที่ชนบทชายฝั่งทะเลและอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งโรงเรียนในเขตชนบทหลายแห่งของจันทบุรี รวมถึงโรงเรียนบ้านเจ้าหลาวมีข้อจำกัดในด้านการขาดแคลนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล ครูจำนวนมากยังไม่ผ่านการอบรมการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ส่งผลให้การใช้สื่อเทคโนโลยีในห้องเรียนยังอยู่ในระดับเริ่มต้นและจำกัดในบางกลุ่มสาระ จากข้อเท็จจริงข้างต้น โรงเรียนบ้านเจ้าหลาวจึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่เน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนบ้านเจ้าหลาวพยายามพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการสื่อเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอน เช่น การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) การใช้สื่อดิจิทัลในชั้นเรียน และกิจกรรมเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้นักเรียน การศึกษากรณีโรงเรียนบ้านเจ้าหลาวจึงช่วยให้เห็น เหตุผลว่าการส่งเสริมสื่อเทคโนโลยีสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อของโรงเรียนขนาดเล็กได้ และสะท้อนผลลัพธ์ของปัจจัยแห่งความสำเร็จ อุปสรรค รวมถึงแนวทางในการพัฒนาที่จะสามารถนำไปปรับใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ได้

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ทั้งการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่านเห็นพ้องว่าการเรียนรู้ยุคใหม่ต้องผสมผสานทักษะชีวิต การทำงานนวัตกรรมและสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขนาดเล็กยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร การส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีจึงมีความสำคัญ โรงเรียนบ้านเจ้าหลาวเป็นตัวอย่างของโรงเรียนขนาดเล็กที่พยายามพัฒนาและบูรณาการสื่อเทคโนโลยี เช่น DLTV และสื่อดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อ ซึ่งสามารถสะท้อนแนวทางการพัฒนาที่นำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่นได้

การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในสถานศึกษา

การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในสถานศึกษา เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ และประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การพัฒนาทักษะและความรู้ให้แก่บุคลากร การจัดหาและดูแลอุปกรณ์เทคโนโลยีให้พร้อมใช้งาน การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ การส่งเสริมการสร้างเนื้อหาและนวัตกรรมดิจิทัล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ดีร่วมกัน การนำสื่อและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 องค์ความรู้ในด้านนี้ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการเลือก การเตรียม การใช้งาน ไปจนถึงการประเมินผล ซึ่งต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ โดยมีแนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดนั้น ควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก อาทิทยา ปัญญา และคณะ (2556) ได้ให้รายละเอียดว่า ขั้นตอนแรก คือ การเลือกสื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงระดับสติปัญญา ความสามารถ ความต้องการ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จากนั้น ขั้นตอนที่สอง คือการเตรียมสื่อให้พร้อมใช้งาน โดยตรวจสอบสภาพความพร้อมและจัดเตรียมจำนวนให้เพียงพอต่อการใช้งานจริง ขั้นตอนที่สาม เป็นการนำสื่อไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ และ ขั้นตอนที่สุดท้าย คือการประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อให้ทราบว่าการใช้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ การปฏิบัติตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้การใช้สื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

นอกเหนือจากหลักการใช้สื่อการเรียนรู้โดยทั่วไปแล้ว การใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนก็มีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ ดังที่ พระปลัด ทศพล จิตตทนโต และคณะ (2568) พบว่า การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีของครูสามารถทำได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งครูสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน 2) การดำเนินการสอน โดยการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การสรุปบทเรียน โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ครูมีความคุ้นเคยมาช่วยในการสรุปองค์ความรู้ และ 4) การประเมินผล โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การส่งเสริมในขั้นตอนเหล่านี้ช่วยให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและเป็นธรรมชาติ อมรรรัตน์ จินดา และเอกนถุน บางท่าไม้ (2559) ได้จำแนกองค์ประกอบของแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาที่สำคัญออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง คือ ด้านวัสดุครุภัณฑ์ (Hardware) เช่น คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงเทคโนโลยี ด้านที่สอง คือ ด้านโปรแกรมและสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน (Software) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และ ด้านที่สาม คือ ด้านบุคลากร (Peopleware) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานของทักษะที่สำคัญ นอกจากนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังต้องยึดหลักทักษะพื้นฐาน ได้แก่ 3R (Reading, Riting, Rithmetic) และ 8C ซึ่งประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving), ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and

Innovation), ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross - Cultural Understanding), ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership), ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy), ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy), ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills), ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้าง องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: LO) ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่องค์กรสามารถปรับปรุงการกระทำได้ด้วยความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การเลือกและเตรียมสื่อที่เหมาะสม การนำไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อให้การใช้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนควรครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียนจนถึงการประเมินผล และต้องมีการพัฒนาอย่างครบวงจรทั้งในด้าน ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และบุคลากร เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กมักเผชิญข้อจำกัดด้านครู ทรัพยากร และเทคโนโลยี ทำให้การจัดการเรียนรู้ต้องปรับตัว ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปสามารถสร้างวิสัยทัศน์ ส่งเสริมครูให้พัฒนาทักษะดิจิทัล และสนับสนุนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม การผสมผสานเทคโนโลยีและภาวะผู้นำช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม ความร่วมมือ และความสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพและใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย นอกจากนี้ การสนับสนุนจากผู้นำยังช่วยลดอุปสรรคด้านทรัพยากรและการจัดการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 และพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

การบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยเผชิญความท้าทายด้านทรัพยากร ครู และเทคโนโลยี ทำให้การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน การนำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจ ภายใต้บทบาทสำคัญของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป ผู้นำสามารถสนับสนุนครูในการพัฒนาทักษะดิจิทัล กำหนดวิสัยทัศน์ชัดเจน และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม การผสมผสานระหว่างการสนับสนุนผู้นำและเทคโนโลยีจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

รังสิยา นรินทร์ และคณะ (2562) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งออกแบบและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนด ครูผู้สอนต้องนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ วิธีการสอน กิจกรรม เทคนิคการจัดการเรียนรู้ และสื่อเทคโนโลยีมาผสมผสานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสงกรานต์ รัตนแสงสร (2563) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ และคุณค่า ผ่านวิธีการถ่ายทอดหลากหลายโดย

คำนึงถึงศักยภาพเฉพาะบุคคล การสอนเป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดจากความต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเรียนรู้จึงมีหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การทบทวน การชี้แนะ การเรียนทางไกล การเรียนแบบไร้ครู หรือการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งหมดนี้เป็นประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการไม่รู้สู่การมีความรู้และทักษะที่ถาวร ผ่านการปฏิบัติจริงและปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขนาดเล็กยังเผชิญอุปสรรคหลายประการ ดังผลการศึกษาของ อาทิตยา ปัญญา และคณะ (2556) ที่พบว่าโรงเรียนเหล่านี้ประสบปัญหาขาดประสบการณ์ เนื่องจากครูที่มีความสามารถมักย้ายไปโรงเรียนขนาดใหญ่หรือในเมือง ทำให้ครูส่วนใหญ่เป็นครูบรรจุใหม่หรือครูอัตราจ้างที่ขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งจำนวนครูไม่เพียงพอต่อหลายระดับชั้น ขาดสื่อและอุปกรณ์ทันสมัย รวมถึงเทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรือสัญญาณโทรศัพท์ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเต็มที่ การนิเทศติดตามยังมีข้อจำกัดจากระยะทางและสภาพการเดินทาง โดยเฉพาะฤดูฝนนอกจากนี้โครงสร้างประชากรยังส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก การอพยพเข้าสู่เมืองและการขยายตัวของโรงเรียนเอกชนทำให้จำนวนนักเรียนลดลง งบประมาณรายหัวลดตาม ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษา ซึ่งธีระพล เพ็งจันทร์ (2563) ได้เสนอแนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก 5 รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรวมช่วงชั้น การบูรณาการ การเรียนผ่านดาวเทียม โรงเรียนพี่ - โรงเรียนน้อง และการเรียนรวมทุกชั้นเรียน โดยเน้นบทบาทครูเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสิ่งสำคัญและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กเป็นกระบวนการที่ต้องผสมผสานหลักการ ทฤษฎี และเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย แม้โรงเรียนขนาดเล็กจะเผชิญความท้าทายหลายประการ ทั้งปัญหาขาดประสบการณ์ จำนวนครูไม่เพียงพอ ขาดสื่อและอุปกรณ์ทันสมัย รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่จำกัด ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เต็มที่ อย่างไรก็ตาม การนำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ร่วมกับภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของผู้บริหารสามารถช่วยบรรเทาข้อจำกัดเหล่านี้ได้ โดยการสนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะดิจิทัล การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรวมช่วงชั้น การบูรณาการ การเรียนผ่านดาวเทียม และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและมีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว

โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรี เปิดสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โดยมีจำนวนนักเรียน 103 คน บุคลากรครูของโรงเรียนมีจำนวน 10 คน (โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว, 2568) โดยมีการปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทท้องถิ่น โรงเรียนมีความพยายามพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการสื่อเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) การใช้สื่อดิจิทัลและโปรแกรมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะดิจิทัลแก่นักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย กระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นเครื่องมือบริหารจัดการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อน การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยให้แนวทางเชิงระบบในการระบุและแก้ไขปัญหาอย่างมีโครงสร้าง ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีจุดหมาย และทำให้การตัดสินใจง่ายขึ้น เนื่องจากมีการตั้งเป้าหมายและการวัดผลที่ชัดเจน นอกจากนี้ วงจรคุณภาพ PDCA ยังช่วยลดความเสี่ยงในการจัดการและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเป็นแนวทางการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในโรงเรียนขนาดเล็ก ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ รวมถึงอุปสรรคและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาและปรับใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กแห่งอื่นในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจ้าหลาวดำเนินการตามกรอบแนวคิดของกระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้การพัฒนาครูและบุคลากรมีประสิทธิภาพสูงสุดและนักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (P: Plan) การวางแผนเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน โดยสำรวจความพร้อมของครู บุคลากร นักเรียน และอุปกรณ์เทคโนโลยี พร้อมเก็บข้อมูลทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีของครู จากนั้นกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม และมุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัย มีคุณภาพต่อเนื่อง การวางแผนโครงการประกอบด้วย การกำหนดผู้รับผิดชอบ งบประมาณ ระยะเวลา และเกณฑ์การประเมินผล รวมทั้งมอบหมายให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสร้างและการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

2. ขั้นดำเนินการ (D: Do) การดำเนินงานมุ่งเน้นการสร้างความรู้และทักษะให้กับครูและบุคลากร โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและทดลองใช้สื่อเทคโนโลยีในห้องเรียนจริง ครูนำสื่อไปปรับใช้กับรายวิชาที่เหมาะสม เช่น วิทยาการคำนวณ สังคมศึกษา และภาษาไทย พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันตามกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community (PLC) เพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้ โรงเรียนสนับสนุนอุปกรณ์พื้นฐาน เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจกเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสื่อเสริม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น

3. ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (C: Check) การตรวจสอบและประเมินผลดำเนินการโดยติดตามการใช้สื่อเทคโนโลยีในห้องเรียน ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน และการนิเทศติดตามการสอนของครูเพื่อประเมินทักษะและความสามารถในการใช้สื่อ หลังจากนั้นจัดประชุมสรุปผลการ

ดำเนินงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ต่อไป

4. ขั้นปรับปรุงและพัฒนา (A: Act) การปรับปรุงและพัฒนา นำผลการประเมินมาปรับปรุง การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างและใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ โรงเรียนสร้างแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อรวบรวมและเผยแพร่สื่อเทคโนโลยีผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Drive หรือเว็บไซต์ของโรงเรียน เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงและนำไปใช้ สุดท้าย การขยายผลเผยแพร่ผลการปฏิบัติที่ดีไปยังโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ในเครือข่ายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เพื่อให้โรงเรียนอื่นสามารถเรียนรู้และปรับใช้แนวทางการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

โครงการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว โดยใช้กระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA สามารถสร้างกลไกการพัฒนาที่เชื่อมโยงการอบรมครู การทดลองสอน การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีของครูเท่านั้น แต่ยังสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม ความร่วมมือ และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน การผสมผสานระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารและกระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA ทำให้โรงเรียนสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสนำสมรรถนะด้านดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ และทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการดำเนินงานส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัลอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการผ่านวงจรคุณภาพ PDCA การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของผู้บริหาร และการพัฒนาศักยภาพครูด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ และการเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขนาดเล็กยังเผชิญกับความท้าทายด้านงบประมาณ ความมั่นใจของครู และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การพัฒนาสื่อที่เหมาะสม และการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง องค์ความรู้จากกรณีศึกษานี้สามารถนำไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่นได้ โดยเน้นการปรับตามบริบท เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่จริง สร้างความยั่งยืน และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีส่งผลเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้เรียนในด้านทักษะดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การเรียนรู้ด้วยตนเอง และจิตสำนึกด้านความปลอดภัยดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียนบทความ

สรุป

การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเจ้าหลาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการของวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นกรอบดำเนินงาน การศึกษาเน้นการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรให้มีทักษะในการเลือก สร้าง และใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนสามารถยกระดับความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีของครูและบุคลากร ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจ เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อรวบรวมและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน พร้อมขยายผลการปฏิบัติที่ดีไปสู่โรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมดังกล่าวช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพครูให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและทักษะดิจิทัล ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ครู และเทคโนโลยีของโรงเรียนขนาดเล็กได้รับการบรรเทา และนักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเลือก สร้าง และใช้สื่อเทคโนโลยีเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันอย่างปลอดภัย

ข้อเสนอจากการศึกษาครั้งนี้ โรงเรียนควรออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ พร้อมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการเขียนบทความครั้งต่อไป ควรเน้นการวิเคราะห์ผลเชิงเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ การระบุปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคอย่างชัดเจน พร้อมนำเสนอกรอบแนวคิด

และตัววัดที่สามารถวัดผลได้จริง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและมาตรฐานสากลของบทความ รวมทั้งเสนอแนวทางการขยายผลการปฏิบัติที่ดีสู่บริบทโรงเรียนอื่นอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จรัส อติวิทยากรณ์. (2554). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จาดุรงค์ ยตะโคตร, วาโร เฟิงสวัสดิ์ และวันเพ็ญ นันทะศรี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(3), 16 - 31.
- ธีระพล เฟิงจันทร์. (2563). แนวทางเพื่อการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 17(77), 158 - 167.
- พระปลัด ทศพล จิตตพินโต, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่, มะลิวัลย์ โยธารักษ์ และสุภาวดี คงอินทร์. (2568). แนวทางการส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดเมืองยะลา. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 10(1), 125 - 141.
- มณีรัตน์ จันทรา, เรืองวิชัย นิลโคตร และวิวุฒิ บุญลอย. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 10(12), 120 - 129.
- รังสิยา นรินทร์, ประกอบ ใจมั่น, และสายสวาท เกตุชาติ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 19(1), 57 - 70.
- โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2568* โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว. จันทบุรี: โรงเรียนบ้านเจ้าหลาว.
- วรรณพร จิตรสังวรรณ. (2560). *การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อชีวิต สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*. (รายงานการวิจัย). สำนักวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ส. เจริญการพิมพ์.
- สงกรานต์ รัตนแสงศรี. (2563). *การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศของครูผู้สอน โรงเรียนบ้านนาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. จันทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.
- สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี. (2566). รายงานสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดจันทบุรี ปี 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อมรรัตน์ จินดา และเอกนถน บางท่าไม้. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครปฐม เขต 2. *Veridian E - Journal, Silpakorn University*, 9(1), 404 - 405.
- อาทิตยา ปัญญา, อมรรัตน์ วัฒนาร, วาริรัตน์ แก้วอุไร และปกรณ ประจันบาน. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก. *Journal of Education and Innovation*, 15(4), 96 - 104.

การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย: ความท้าทายและกลยุทธ์ในการรักษาความหมายและบริบท
TRANSLATING ENGLISH INTO THAI: CHALLENGES AND STRATEGIES FOR
RETAINING MEANING AND CONTEXT

พระสุเพียบ สุเมธโส (ศรีตัมภวา)¹, พระมหาไสว สิริปณโย (เถาว์ยา)²,
กิตติธัช นาชัย^{3,*} และ อนุศาสน์ วรบูรณ์ภูมิสุข⁴

Phra Suphiap Sumethaso (Sritamphawa)¹, Phramaha Sawai Siripanyo (Thaoya)²,
Kittithat Nachai^{3,*} and Anusat Woraboonpumsuk⁴

(Received: September 16, 2025; Revised: October 23, 2025; Accepted: October 27, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอความท้าทายสำคัญและกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยมุ่งเน้นการรักษาความหมายและบริบทต้นฉบับอย่างแม่นยำ การวิเคราะห์ครอบคลุมปัญหาด้านความแตกต่างทางโครงสร้างไวยากรณ์ ความซับซ้อนของคำศัพท์ที่มีความหมายหลายความหมาย สำนวน การเล่นคำ และนัยยะทางวัฒนธรรม เสนอแนะกลยุทธ์หลากหลาย อาทิ การทำความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม การวิเคราะห์ข้อความต้นฉบับ การใช้เครื่องมือช่วยแปลอย่างชาญฉลาด การพัฒนาทักษะการค้นคว้า และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแปลที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการตรวจสอบและแก้ไขงานแปลอย่างพิถีพิถัน เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพและความถูกต้อง บทความนี้หวังเป็นแนวทางสำหรับผู้แปลและผู้สนใจในการพัฒนาศักยภาพด้านการแปล เพื่อลดช่องว่างทางภาษาและวัฒนธรรม และส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในบริบทข้ามภาษา

คำสำคัญ: การแปล, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย, ความหมาย, บริบท

Abstract

The purpose of this article was to present the key challenges and effective strategies in translating English into Thai, with a focus on reserving the original meaning and context accurately. The analysis covered issues related to the problematic differences in grammatical structure, the complexity of polysemous words, idioms, wordplay, and cultural nuances. The article suggested various strategies, such as understanding cultural context,

¹ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Bachelor of Education Program in Teaching English, Buriram Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² Assistant Professor, Bachelor of Education Program in Teaching English, Buriram Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ Curriculum Lecturer, Bachelor of Education Program in Teaching English, Buriram Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴ Curriculum Lecturer, Bachelor of Education Program in Teaching English, Buriram Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

* Corresponding author. E-mail: pm.kittidhat@gmail.com

analyzing the source text, intelligently using translation tools, developing research skills, and applying appropriate translation theories. Furthermore, it emphasized the importance of meticulous review and revision to ensure the quality and accuracy of the translation. This article intended to be as a guide for translators and those who are interested in improving their translation potentiality to bridge linguistic and cultural gaps and promote effective communication in a cross - linguistic context.

Keywords: Translation, English, Thai, Meaning, Context

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษากลางสำคัญที่เชื่อมโยงผู้คนจากหลากหลายภูมิหลังทางวัฒนธรรมและภาษาเข้าไว้ด้วยกัน ข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ และความบันเทิงจำนวนมากผลิตและเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นรากฐานของการแลกเปลี่ยนและการพัฒนาในระดับสากล ด้วยเหตุนี้ การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการเข้าถึง การถ่ายทอด และการสร้างสรรค์องค์ความรู้ในสังคมไทย ทั้งในแวดวงวิชาการ ธุรกิจ วรรณกรรม การท่องเที่ยว และการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การแปลที่มีคุณภาพไม่ได้หมายถึงเพียงการเปลี่ยนคำศัพท์จากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการอันซับซ้อนที่ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในโครงสร้างทางภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนบริบทและนัยยะแฝงของสารต้นฉบับ หากกระบวนการแปลขาดความละเอียดรอบคอบในมิติเหล่านี้ อาจนำไปสู่การบิดเบือนความหมาย ความเข้าใจผิด หรือแม้กระทั่งความล้มเหลวในการสื่อสารได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนข้อมูลและลดทอนคุณค่าของต้นฉบับ

นอกจากนี้ การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยยังมีความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับ ความแตกต่างเชิงภาษาศาสตร์ (Linguistic Differences) ระหว่างสองภาษา ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างไวยากรณ์ การเรียงลำดับคำ ระบบกาลเวลา หรือการใช้สำนวนภาษา (Idioms) ซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดได้ตรงตัว การขาดความเท่ากันทางโครงสร้างเหล่านี้มักทำให้ผู้แปลต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการสูญเสียความหมายบางประการ หรืออาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความของผู้อ่าน (Tangtorrith & Rattanathamwong, 2021)

ในอีกมิติหนึ่ง บริบททางวัฒนธรรม (Cultural Context) มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดความหมายของถ้อยคำและข้อความ ภาษาอังกฤษและภาษาไทยต่างสะท้อนโลกทัศน์และคุณค่าทางสังคมที่แตกต่างกัน ผู้แปลจึงจำเป็นต้องเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม เช่น การแปลโดยใช้การทดแทนทางวัฒนธรรม (Cultural Substitution) หรือการให้คำอธิบายเพิ่มเติม เพื่อรักษาเจตนา (Skopos) และสารัตถะของต้นฉบับไว้ให้ใกล้เคียงที่สุด (Poksamrit, 2013) หากผู้แปลละเลยปัจจัยด้านวัฒนธรรมนี้ อาจทำให้ผลงานแปลไม่สอดคล้องกับบริบทการสื่อสารในภาษาไทยและขาดคุณภาพในระดับสากลได้

บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอความท้าทายหลักที่ผู้แปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยต้องเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการรักษา ความหมาย และ บริบท ต้นฉบับได้อย่างครบถ้วนและแม่นยำ รวมถึงการรักษา “เจตนา” หรือ “จุดมุ่งหมาย” (Skopos) (Chen & Liang - Qiu, 2019) ของสารให้ยังคงเดิมอยู่ บทความนี้จะเจาะลึกถึงสาเหตุที่ทำให้การแปลเป็นเรื่องยาก ไม่ว่าจะ

เป็นความแตกต่างทางไวยากรณ์ การใช้คำศัพท์ สำนวน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของวัฒนธรรมที่ซึมแทรกอยู่ในภาษา นอกจากนี้ บทความนี้จะนำเสนอชุดของ กลยุทธ์ ที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านั้นได้อย่างมืออาชีพ อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์งานแปลที่มีคุณภาพสูง รักษาความถูกต้องแม่นยำ และคงซึ่งสาระสำคัญของต้นฉบับไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นแนวทางและเครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับนักแปล นักศึกษา และผู้ที่สนใจในศาสตร์แห่งการแปล เพื่อยกระดับมาตรฐานงานแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในอนาคต ดังนั้นการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยถือเป็นภารกิจที่ท้าทายและละเอียดอ่อนอย่างยิ่งยวด ด้วยเหตุที่ภาษาทั้งสองมีรากฐานทางภาษาศาสตร์และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างมากระหว่างกัน การทำความเข้าใจในความท้าทายเหล่านี้และนำกลยุทธ์ที่เหมาะสมมาปรับใช้ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์งานแปลที่รักษาทั้งความหมายและบริบทได้อย่างครบถ้วนและเป็นธรรมชาติ

ความท้าทายในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

ความซับซ้อนของการแปลจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาอินโด - ยูโรเปียน (Indo - European) ไปสู่ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาตระกูลไท - กะได (Tai - Kadai) นั้นมีหลายมิติ ตั้งแต่ระดับคำไปจนถึงระดับโครงสร้างประโยคและบริบททางวัฒนธรรม ผู้แปลจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในความแตกต่างเหล่านี้เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดและรักษาคุณภาพของงานแปล

1. ความแตกต่างทางโครงสร้างทางภาษาและไวยากรณ์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทยมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นความท้าทายแรกที่ผู้แปลต้องเผชิญ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มี ลำดับคำตายตัว (Subject + Verb + Object.) และมีการผันคำกริยา (Verb Conjugation) ตามกาล (Tense), จำนวน (Number), และบุคคล (Person) เช่น “I go,” “He goes,” “They went.” นอกจากนี้ การใช้ Tenses ที่หลากหลาย เช่น Present Perfect, Past Perfect, Future Perfect, Future Perfect Continuous ซึ่งแสดงถึงเวลาและลักษณะการกระทำได้อย่างละเอียดก็เป็นความซับซ้อนที่ต้องจัดการ (Baker, 1992) การมีบทบาทของบุรพบท (Prepositions) ที่หลากหลายและเฉพาะเจาะจงก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทาย เช่น การใช้ “in” “on” “at” สำหรับสถานที่หรือเวลาที่แตกต่างกัน

ในทางกลับกัน ภาษาไทยมี โครงสร้างประโยคที่ยืดหยุ่นกว่ามาก ไม่มีระบบการผันคำกริยาที่ซับซ้อนเพื่อระบุกาลเวลา จำนวน หรือบุคคล การแสดงกาลเวลาขึ้นอยู่กับบริบทหรือการใช้คำบอกเวลา (เช่น “เมื่อวานนี้” “พรุ่งนี้” “ตอนนี้”) มากกว่าการผันรูปกริยาโดยตรง (Newmark, 1988) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการแปลประโยค Passive Voice จากภาษาอังกฤษให้เป็นประโยค Active Voice ในภาษาไทยเพื่อความกระชับและเป็นธรรมชาติ (Nida & Taber, 1969) เช่น “The Book was Written by John” (หนังสือถูกเขียนโดยจอห์น) อาจแปลเป็น “จอห์นเขียนหนังสือ” เพื่อให้สละสลวยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การแปลอนุประโยค (Clauses) และวลี (Phrases) ที่ซับซ้อนจากภาษาอังกฤษให้กระชับและเข้าใจง่ายในภาษาไทยอาจจำเป็นต้องมีการจัดเรียงลำดับคำใหม่ทั้งหมด หรือแม้กระทั่งการรวมประโยคเข้าด้วยกัน ซึ่งต้องใช้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักไวยากรณ์ของทั้งสองภาษา และความสามารถในการปรับโครงสร้างประโยคโดยไม่สูญเสียความหมาย (Hatim & Munday, 2004)

2. ความซับซ้อนของคำศัพท์และสำนวน คำศัพท์และสำนวนเป็นหัวใจของภาษาที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและความคิดของเจ้าของภาษา ความแตกต่างในระดับคำศัพท์ก่อให้เกิดความท้าทายหลายประการในการแปล ดังนี้

2.1 พหุความหมาย (Polysemy) และความกำกวม (Ambiguity) คำศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวนมากมีหลายความหมายขึ้นอยู่กับบริบทที่ใช้ ซึ่งผู้แปลต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกคำไทยที่เหมาะสมที่สุด ตัวอย่างเช่น คำว่า “run” สามารถหมายถึง วิ่ง, ดำเนินการ, ควบคุม, จัดการ, หรือแม้แต่ไหล ขึ้นอยู่กับประโยคที่ใช้ (Baker, 1992) หากผู้แปลขาดความเข้าใจในบริบททั้งหมด อาจนำไปสู่การตีความที่ผิดพลาดและความหมายที่คลาดเคลื่อนได้

2.2 สำนวนและวลีสำนวน (Idioms and Idiomatic Expressions) สำนวนเป็นภาษาที่ไม่อาจแปลตรงตัวได้ เนื่องจากความหมายของสำนวนเกิดจากการรวมกันของคำมากกว่าความหมายของคำแต่ละคำ เช่น “It's raining cats and dogs” ไม่ได้หมายถึงฝนตกเป็นหมาเป็นแมว แต่หมายถึง ฝนตกหนัก ผู้แปลต้องมีความรู้เกี่ยวกับสำนวนในทั้งสองภาษา และสามารถหาสำนวนไทยที่มีความหมายเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกันได้ เช่น “ทำงานหัวแตก” หรือ “งานล้นมือ” หากไม่มีสำนวนที่เทียบเท่า อาจจำเป็นต้องใช้วิธีอธิบายความหมายแทน ซึ่งต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก (Newmark, 1988)

2.3 คำสแลง (Slang) และภาษาพูด (Colloquialisms) การแปลคำสแลงและภาษาพูดเป็นความท้าทายอย่างมาก เนื่องจากคำเหล่านี้มักเป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความหมายเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะช่วงเวลา (Baker, 1992) ผู้แปลต้องพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายของงานแปล และความเหมาะสมในการเลือกใช้คำไทยที่เป็นภาษาพูดหรือสแลง เพื่อให้งานแปลยังคงเข้าถึงและสื่อสารกับผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ทำให้งานแปลล้าสมัยหรือดูแปลกแยก เช่น “Chill Out” ที่อาจแปลว่า “ทำใจให้สบาย” หรือ “พักผ่อน”

2.4 การเล่นคำ (Puns) และอารมณ์ขัน (Humor) การเล่นคำเป็นเทคนิคทางภาษาที่อาศัยความคล้ายคลึงกันของการออกเสียงหรือความหมายของคำ ซึ่งมักเป็นเรื่องที่ยากที่สุดในการแปล เนื่องจากต้องสร้างการเล่นคำใหม่ในภาษาเป้าหมายที่สื่อความหมายเดิมได้ หรืออธิบายการเล่นคำเดิมซึ่งอาจลดรรถรสลงได้ (Baker, 1992) การแปลอารมณ์ขันก็เช่นกัน อารมณ์ขันมักผูกโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งที่ตลกในวัฒนธรรมหนึ่งอาจไม่ตลกในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ผู้แปลต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาเป็นอย่างดีเพื่อจัดการกับความท้าทายนี้ (Newmark, 1988)

2.5 คำศัพท์เฉพาะทาง (Jargon) และสาขาวิชาชีพ ในงานแปลทางเทคนิค วิทยาศาสตร์ การแพทย์ กฎหมาย หรือธุรกิจ ผู้แปลต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในคำศัพท์เฉพาะทางของสาขาวิชานั้น ๆ และต้องมั่นใจว่าคำศัพท์ภาษาไทยที่เลือกใช้มีความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับในวงการนั้น ๆ (Newmark, 1988) การเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นที่ยอมรับในวงการ อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดอย่างร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของงานแปล ตัวอย่างเช่น คำว่า “Negligence” ในทางกฎหมาย การแปลเป็น “ความประมาท” อาจไม่ครอบคลุมความหมายทั้งหมดที่กฎหมายต้องการสื่อ

3. ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural Differences) วัฒนธรรมมีบทบาทอย่างลึกซึ้งในการกำหนดรูปแบบการใช้ภาษา ความหมายของคำศัพท์ และวิธีคิด คำศัพท์บางคำในภาษาหนึ่งอาจไม่มีคำที่เทียบเท่าในอีกภาษาหนึ่ง หรือมีความหมายแฝงที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเนื่องจากความแตกต่างทางสังคม ประเพณี ความเชื่อ หรือค่านิยม (Nord, 1997) ผู้แปลต้องตระหนักถึง “ช่องว่างทางวัฒนธรรม” (Cultural Gaps) ที่อาจเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น

3.1 ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Brother” หรือ “Sister” ทั่วไป แต่ภาษาไทยมีการระบุความสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อนกว่า เช่น “พี่ชาย” “น้องชาย” “พี่สาว” “น้องสาว” ซึ่งแสดงถึงลำดับอาวุโสและความผูกพัน การแปลคำเหล่านี้ต้องพิจารณาบริบทความสัมพันธ์

3.2 ศาสนาและความเชื่อ การแปลคำที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น “God” อาจต้องพิจารณาบริบทและความเชื่อของผู้อ่านในภาษาไทย เพื่อเลือกคำที่เหมาะสม เช่น “พระเจ้า” “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” หรือ “เทวะ” การแปลคำที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อโศลกหรือพิธีกรรมก็ควรใช้ความละเอียดอ่อนเช่นกัน

3.3 การเมืองและสังคม คำศัพท์บางคำที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ระบบสังคม หรือแนวคิดทางอุดมการณ์ในภาษาอังกฤษอาจมีความหมายและนัยยะแฝงที่แตกต่างออกไปอย่างมากเมื่อแปลเป็นภาษาไทย เนื่องจากบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมที่ต่างกัน (Venuti, 1995)

3.4 การอ้างอิงทางวัฒนธรรม (Cultural References) การอ้างอิงถึงบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ หรือสิ่งของที่มีความสำคัญเฉพาะในวัฒนธรรมตะวันตก อาจไม่เป็นที่เข้าใจของผู้อ่านชาวไทย เช่น การอ้างอิงถึง “Shakespeare” หรือ “Thanksgiving” ผู้แปลอาจต้องอธิบายเพิ่มเติมหรือหาคำเปรียบเทียบกับที่ใกล้เคียงในวัฒนธรรมไทยเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ (Newmark, 1988) การแปลที่ขาดความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมเหล่านี้ อาจนำไปสู่การสร้างความเข้าใจผิด การดูหมิ่น หรือการแปลที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกแปลกแยก ไม่เป็นธรรมชาติ

4. บริบทและนัยยะแฝง (Context and Connotation) การรักษบริบทของข้อความต้นฉบับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าการแปลคำต่อคำ เนื่องจากความหมายที่แท้จริงของข้อความมักซ่อนอยู่ในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสถานการณ์การสื่อสาร ผู้แปลจึงต้องพิจารณาปัจจัยแวดล้อมหลายด้าน เพื่อให้การถ่ายทอดความหมายเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ การเข้าใจนัยยะแฝงของคำหรือสำนวนยังช่วยให้การแปลสามารถรักษาอารมณ์ ความรู้สึก และเจตนาของผู้เขียนต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน จึงกล่าวได้ว่าการแปลที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์บริบทอย่างรอบด้านควบคู่กับทักษะทางภาษา

4.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ส่งสารคือบุคคลหรือแหล่งที่มาของข้อความ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อรูปแบบภาษาและน้ำเสียงที่ใช้ในการสื่อสาร ภูมิหลังของผู้ส่งสาร เช่น สถานภาพทางสังคม อาชีพ ความเชี่ยวชาญ หรือมุมมองทางวัฒนธรรม ย่อมส่งผลต่อการเลือกใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยค ดังนั้น ผู้แปลจำเป็นต้องทำความเข้าใจตัวตนและเจตนาของผู้ส่งสาร เพื่อให้สามารถถ่ายทอดน้ำเสียงและเจตนาของข้อความต้นฉบับได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทการสื่อสาร

4.2 ผู้รับสาร (Receiver) ผู้รับสารคือกลุ่มเป้าหมายของงานแปล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับภาษาและรูปแบบการนำเสนอ ผู้แปลจำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้รับสารมีพื้นฐานความรู้

เกี่ยวกับเนื้อหาที่แปลมาน้อยเพียงใด รวมทั้งคำนึงถึงปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย การคำนึงถึงลักษณะของผู้รับสารจะช่วยให้ผู้แปลสามารถเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสม ชัดเจน และเอื้อต่อความเข้าใจของผู้อ่านมากที่สุด

4.3 จุดประสงค์ในการสื่อสาร (Purpose/Skopos) การทำความเข้าใจจุดประสงค์ของข้อความเป้าหมายสำคัญของการแปล เนื่องจากข้อความแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่แตกต่างกัน เช่น การให้ข้อมูล การโน้มน้าวใจ การสร้างความบันเทิง หรือการแสดงอารมณ์ความรู้สึก เมื่อผู้แปลเข้าใจวัตถุประสงค์ของข้อความอย่างชัดเจน ก็จะสามารถกำหนดกลยุทธ์การแปลที่เหมาะสม ทั้งในด้านโครงสร้างภาษา ระดับความเป็นทางการ และวิธีการถ่ายทอดความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสโกปอส (Skopos Theory) ของ Christiane Nord (1997)

4.4 สถานการณ์แวดล้อม (Setting/Situation) สถานการณ์แวดล้อมของการสื่อสารมีผลต่อรูปแบบและระดับของภาษาที่ใช้ในข้อความต้นฉบับ การสื่อสารอาจเกิดขึ้นในบริบทที่เป็นทางการ เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ การประชุมวิชาการ หรือเอกสารทางราชการ หรืออาจเกิดขึ้นในบริบทที่ไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาในชีวิตประจำวันหรือการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้แปลจึงต้องพิจารณาถึงลักษณะของสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมและสามารถถ่ายทอดบรรยากาศของการสื่อสารเดิมได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ

4.5 น้ำเสียง (Tone) น้ำเสียงของผู้เขียนต้นฉบับสะท้อนท่าที อารมณ์ และมุมมองที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่าน เช่น น้ำเสียงที่จริงจัง ประชดประชัน อารมณ์ขัน เสียดสี หรือเป็นกันเอง ผู้แปลจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจลักษณะน้ำเสียงดังกล่าวอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์และท่าทีของผู้เขียนได้อย่างใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด การรักษาน้ำเสียงให้สอดคล้องกับข้อความต้นฉบับไม่เพียงช่วยคงความหมายเชิงเนื้อหา แต่ยังช่วยรักษาบรรยากาศของการสื่อสารและเจตนารมณ์ของผู้เขียนตามแนวคิดด้านการแปลของ Basil Hatim และ Jeremy Munday (2004) อีกด้วย

4.6 นัยยะแฝง (Connotation) นัยยะแฝงคือความรู้สึกหรือภาพที่คำ ๆ หนึ่งก่อให้เกิดในใจผู้อ่าน นอกเหนือจากความหมายตรงตัว บางคำอาจมีความหมายตรงตัวเหมือนกัน แต่มีนัยยะแฝงที่แตกต่างกันในแต่ละภาษา ทำให้ผู้แปลต้องเลือกใช้คำที่สื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกที่ใกล้เคียงกัน เช่น คำว่า “Cheap” อาจแปลว่า “ราคาถูก” (Denotation) แต่อาจมีนัยยะแฝงในแง่ลบว่า “ด้อยคุณภาพ” หรือ “ซีเหี้ยม” (Connotation) ผู้แปลต้องระวังในการเลือกใช้คำไทยเพื่อไม่ให้สื่อความหมายผิดไปจากนัยยะแฝงเดิม (Baker, 1992)

สรุปได้ว่า ความท้าทายในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยเกิดจากความแตกต่างเชิงโครงสร้างทางไวยากรณ์ ระบบคำกริยา ลำดับคำ และการใช้กาลเวลา ตลอดจนความยืดหยุ่นของภาษาไทยที่ต้องอาศัยบริบทมากกว่ารูปคำโดยตรง นอกจากนี้ ความซับซ้อนของคำศัพท์ สำนวน คำสแลง การเล่นคำ และคำเฉพาะทาง ล้วนเป็นปัจจัยที่ผู้แปลต้องวิเคราะห์อย่างรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงความคลาดเคลื่อนทางความหมาย ขณะเดียวกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ระบบความสัมพันธ์ ความเชื่อ และบริบททางสังคมการเมือง ยังสร้าง “ช่องว่างทางวัฒนธรรม” ที่ผู้แปลจำเป็นต้องตระหนักและบริหารจัดการอย่างเหมาะสม การคำนึงถึงผู้ส่งสาร ผู้รับสาร จุดประสงค์การสื่อสาร สถานการณ์ และน้ำเสียง ตลอดจนนัยยะแฝงของคำ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดสารอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป การแปลที่มีคุณภาพมิใช่

เพียงการถอดความเชิงภาษา หากแต่เป็นกระบวนการตีความเชิงวัฒนธรรมและการสื่อสารที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ และวิจรรณญาณทางวิชาการอย่างลึกซึ้งของผู้แปล

กลยุทธ์ในการรักษาความหมายและบริบท

เพื่อรับมือกับความท้าทายข้างต้น ผู้แปลต้องอาศัยชุดของกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งด้านภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม และทักษะเฉพาะตัว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่หลัก ๆ ได้ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง (Deep Cultural Understanding)

ผู้แปลที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ต้องเชี่ยวชาญภาษาทั้งสอง แต่ยังต้องเป็น นักวัฒนธรรม ที่เข้าใจค่านิยม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิหลังทางสังคม และวิถีชีวิตของทั้งภาษาต้นฉบับ (อังกฤษ) และภาษาเป้าหมาย (ไทย) อย่างถ่องแท้ (Venuti, 1995) การเข้าใจวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้แปลสามารถเลือกใช้คำ วลี และสำนวนที่เหมาะสม สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้อ่าน และหลีกเลี่ยงการแปลที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจ การศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรม สื่อ ภาพยนตร์ ดนตรี หรือวิถีชีวิตประจำวันของทั้งสองวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจนี้ และช่วยให้ผู้แปลสามารถตัดสินใจในการปรับแก้หรืออธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้งานแปลเป็นที่ยอมรับและเข้าถึงผู้อ่านได้อย่างเป็นธรรมชาติ

2. การวิเคราะห์ข้อความต้นฉบับอย่างละเอียด (Thorough Source Text Analysis)

ก่อนเริ่มกระบวนการแปล ผู้แปลควรใช้เวลาในการอ่านและทำความเข้าใจข้อความต้นฉบับอย่างถี่ถ้วนหลายครั้ง เพื่อจับประเด็นหลัก วัตถุประสงค์ของผู้เขียน น้ำเสียง รูปแบบการเขียน และกลุ่มเป้าหมาย (Nord, 1997) การวิเคราะห์อย่างละเอียดควรครอบคลุม

2.1 ประเภทของข้อความ (Text Type) ข้อความนั้นเป็นบทความวิชาการ นวนิยาย บทความข่าว โฆษณา หรือคู่มือ แต่ละประเภทย่อมมีลักษณะเฉพาะและต้องการกลยุทธ์การแปลที่แตกต่างกัน

2.2 จุดประสงค์ในการสื่อสาร (Skopos) ข้อความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร การเข้าใจวัตถุประสงค์จะชี้นำการตัดสินใจในการแปลทั้งหมด

2.3 กลุ่มเป้าหมาย (Target Audience) ใครคือผู้ที่อ่านงานแปล ผู้แปลควรปรับระดับภาษา คำศัพท์ และรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

2.4 น้ำเสียงและอารมณ์ (Tone and Mood) ผู้เขียนต้องการสื่อสารด้วยน้ำเสียงอย่างไร จริงจัง เป็นทางการ สนุกสนาน หรือเสียดสี ผู้แปลต้องพยายามรักษาน้ำเสียงนี้ไว้ในงานแปล

2.5 คำศัพท์และสำนวนเฉพาะ ระบุคำศัพท์เฉพาะทาง สำนวน การเล่นคำ หรือส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมล่วงหน้า เพื่อเตรียมการค้นคว้าและวางแผนการแปลที่เหมาะสม การวิเคราะห์อย่างละเอียดจะช่วยให้ผู้แปลสามารถกำหนด แนวทางการแปล (Translation Approach) ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และลดความเสี่ยงของการแปลผิดพลาดหรือขาดความเข้าใจ

3. การใช้เครื่องมือช่วยแปลอย่างชาญฉลาด (Intelligent Use of CAT Tools) เครื่องมือช่วยแปลโดยคอมพิวเตอร์ (Computer - Assisted Translation - CAT Tools) เช่น Translation Memory (TM) และ Terminology Management Systems (TMS) เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการช่วย

เพิ่มความรวดเร็ว ความสอดคล้อง และคุณภาพของงานแปล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเอกสารที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนหรือมีการใช้ศัพท์เฉพาะทางบ่อยครั้ง TM ช่วยให้ผู้ใช้สามารถนำประโยคหรือส่วนของข้อความที่เคยแปลไว้แล้วกลับมาใช้ซ้ำได้ ซึ่งช่วยประหยัดเวลาและรักษาความสอดคล้องของศัพท์แสงในโครงการขนาดใหญ่ ส่วน TMS ช่วยจัดการและรักษาความสอดคล้องของคำศัพท์เฉพาะทางในโครงการแปลที่มีหลายผู้แปลหรือมีการแปลต่อเนื่อง (Bowker, 2018) อย่างไรก็ตาม ผู้แปลจะต้องใช้ ดุลยพินิจของมนุษย์ในการตรวจสอบและปรับแก้ผลลัพธ์จากเครื่องมือเหล่านี้อย่างรอบคอบ เนื่องจากเครื่องมือไม่สามารถเข้าใจบริบท นัยยะแฝง หรือความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์ และอาจให้ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือผิดเพี้ยนได้ การใช้เครื่องมือเหล่านี้ควรถือเป็นเครื่องมือเสริม ไม่ใช่สิ่งทดแทนความเชี่ยวชาญของผู้แปล

4. การพัฒนาทักษะการค้นคว้าและวิจัย (Advanced Research Skills) เมื่อพบคำศัพท์สำนวน หรือแนวคิดที่ไม่คุ้นเคย หรือต้องการยืนยันความถูกต้อง ผู้แปลควรมีทักษะในการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือหลากหลายรูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพ (Hatim & Munday, 2004)

4.1 พจนานุกรมสองภาษาและเอกภาษา (Monolingual and Bilingual Dictionaries) ใช้เพื่อหาความหมายที่แม่นยำ บริบทการใช้ และคำพ้องความหมาย

4.2 สารานุกรม (Encyclopedias) และฐานข้อมูลความรู้ทั่วไป สำหรับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิด บุคคล หรือเหตุการณ์

4.3 ฐานข้อมูลศัพท์เฉพาะทาง (Specialized Terminologies Databases) และพจนานุกรมศัพท์เฉพาะทาง สำหรับงานแปลทางเทคนิค วิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย

4.4 Corpus Linguistics (คลังข้อมูลภาษา) การศึกษาการใช้คำในบริบทจริงจากคลังข้อมูลภาษาขนาดใหญ่ ช่วยให้เข้าใจการใช้คำอย่างเป็นธรรมชาติและพบสำนวนที่พบบ่อย

4.5 ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ (Subject Matter Experts) หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับเนื้อหาเฉพาะทาง การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ สามารถให้ความกระจ่างและรับรองความถูกต้องของศัพท์เฉพาะ

4.6 ค้นหาใน Google หรือ Search Engine อื่น ๆ ใช้การค้นหาแบบเฉพาะเจาะจง เช่น “คำศัพท์ + บริบท” หรือ “สำนวน + ความหมาย” เพื่อหาข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ การค้นคว้าข้อมูลอย่างละเอียดจะช่วยให้ผู้แปลมั่นใจในความถูกต้องของข้อมูลและคำศัพท์ที่นำมาใช้ในการแปล และลดความเสี่ยงของการแปลผิดพลาด

5. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแปล (Application of Translation Theories) ทฤษฎีการแปลมีหลายแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจของผู้แปลในสถานการณ์ต่าง ๆ

5.1 การแปลแบบยึดความหมาย (Semantic Translation) เน้นการรักษาความหมายตามตัวอักษร โครงสร้างของภาษาต้นฉบับ และคุณสมบัติทางสุนทรียะให้มากที่สุด เหมาะสำหรับงานแปลวรรณกรรม บทกวี หรือข้อความที่ต้องการรักษาความเป็นต้นฉบับสูง (Newmark, 1988)

5.2 การแปลแบบมุ่งเน้นการสื่อสาร (Communicative Translation) เน้นการถ่ายทอดสารให้ผู้อ่านภาษาเป้าหมายเข้าใจและได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับผู้อ่านภาษาต้นฉบับ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือคำศัพท์เพื่อให้เป็นธรรมชาติและเข้าถึงผู้อ่านได้ง่ายขึ้น เหมาะสำหรับงานแปลข่าว บทความ เอกสารทั่วไป หรือคู่มือ (Newmark, 1988)

5.3 ทฤษฎี Skopos (Skopos Theory) เน้นวัตถุประสงค์หลักของการแปลเป็นสิ่งสำคัญ โดยงานแปลอาจถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายในภาษาเป้าหมาย ไม่จำเป็นต้องรักษาความหมายตามตัวอักษรทุกประการ หากการปรับเปลี่ยนนั้นช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีขึ้น เหมาะสำหรับงานแปลโฆษณา การตลาด การแปลเว็บไซต์ หรือเอกสารทางธุรกิจที่ต้องการผลลัพธ์เฉพาะ (Nord, 1997)

5.4 การแปลแบบปรับตัววัฒนธรรม (Cultural Adaptation/Localization) เน้นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาษาเป้าหมาย เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเชื่อมโยงกับเนื้อหาได้มากขึ้น เหมาะสำหรับสื่อบันเทิง เกม หรือซอฟต์แวร์ (Gambier & Doorslaer, 2016) ผู้แปลควรพิจารณาเลือกใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมกับประเภทของข้อความ วัตถุประสงค์ของการแปล และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดและตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า

6. การตรวจสอบและแก้ไขงานแปลอย่างละเอียด (Rigorous Revision and Proofreading) ขั้นตอนการตรวจสอบและแก้ไขงานแปลเป็นกระบวนการสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ช่วยรับรองคุณภาพ ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของงานแปล ผู้แปลควรอ่านทบทวนผลงานหลายครั้งในมุมมองที่แตกต่างกัน ทั้งในฐานะผู้แปลและผู้อ่านทั่วไป เพื่อพิจารณาความชัดเจนของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา การตรวจสอบอย่างเป็นระบบจะช่วยลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น และทำให้งานแปลมีความน่าเชื่อถือและมีคุณภาพทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

6.1 ความถูกต้องของความหมาย ผู้แปลควรตรวจสอบอย่างรอบคอบว่าความหมายที่ถ่ายทอดในภาษาเป้าหมายสอดคล้องกับข้อความต้นฉบับหรือไม่ โดยเฉพาะประเด็นสำคัญ แนวคิดหลัก หรือคำศัพท์เฉพาะที่อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความ นอกจากนี้ ควรพิจารณาบริบทของข้อความและความเชื่อมโยงของเนื้อหา เพื่อให้มั่นใจว่าการแปลสามารถรักษาเจตนารมณ์และสาระสำคัญของต้นฉบับไว้ได้อย่างครบถ้วน

6.2 ความสละสลวยของภาษาไทย การตรวจสอบด้านภาษาเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพของงานแปล ผู้แปลควรพิจารณาไวยากรณ์ การสะกดคำ การเลือกใช้ถ้อยคำและวลี รวมถึงความลื่นไหลของโครงสร้างประโยค เพื่อให้ภาษาไทยมีความเป็นธรรมชาติ อ่านเข้าใจง่าย และเหมาะสมกับบริบทของเนื้อหา การปรับแก้ในขั้นตอนนี้จะช่วยลดลักษณะของ “ภาษาแปล” ที่อาจทำให้ข้อความดูแข็งหรือผิดธรรมชาติ

6.3 ความสอดคล้อง ผู้แปลควรตรวจสอบความสอดคล้องของคำศัพท์ ศัพท์เฉพาะ และสำนวนที่ใช้ตลอดทั้งเอกสาร เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการนำเสนอเนื้อหา โดยเฉพาะในกรณีของเอกสารวิชาการหรือโครงการแปลขนาดใหญ่ที่มีผู้แปลหลายคน การกำหนดมาตรฐานคำศัพท์ร่วมกันและตรวจสอบความสอดคล้องอย่างละเอียด จะช่วยให้ผลงานแปลมีความเป็นระบบ ชัดเจน และมีมาตรฐานทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

6.4 การรักษาริบทและน้ำเสียง ตรวจสอบว่างานแปลยังคงรักษาริบทและน้ำเสียงของผู้เขียนต้นฉบับไว้หรือไม่ เพื่อให้สารที่ถ่ายทอดออกมามีพลังและอารมณ์เช่นเดิม หากเป็นไปได้ ควรให้บุคคลที่สอง (Second Reader) ที่มีความเชี่ยวชาญในทั้งสองภาษาและเนื้อหาของงานแปลช่วยตรวจสอบเพื่อให้มุมมองใหม่ ๆ และค้นพบข้อผิดพลาดที่ผู้แปลอาจมองข้ามไป (Bowker, 2018) การใช้โปรแกรมตรวจสอบไวยากรณ์และสะกดคำก็เป็นประโยชน์ แต่ไม่ควรพึ่งพาโดยสมบูรณ์ เนื่องจากอาจไม่เข้าใจบริบทที่ซับซ้อน

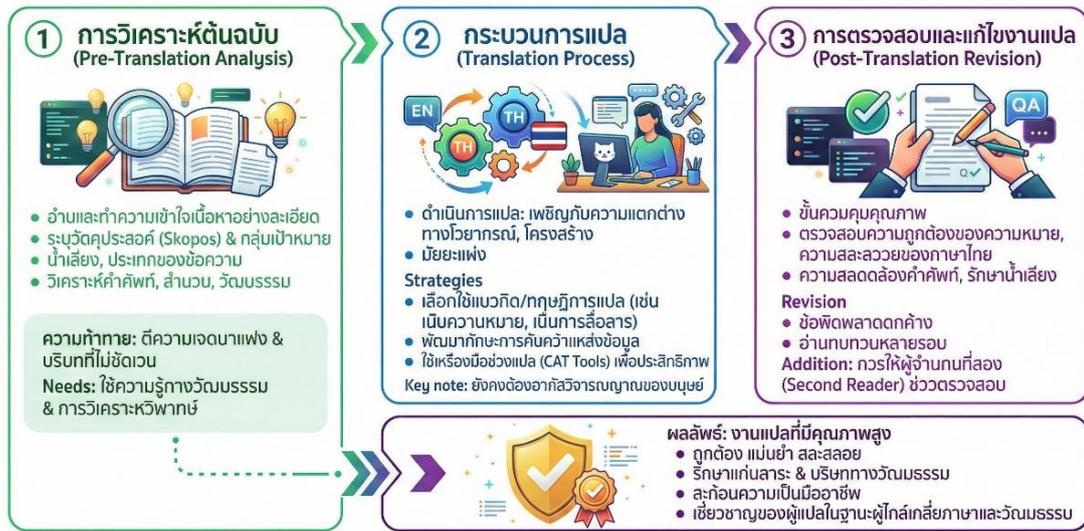
7. การปรับใช้และดัดแปลง (Adaptation/Localization) ในบางกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแปลสื่อที่มุ่งเน้นความบันเทิง การตลาด หรือการโฆษณา ผู้แปลอาจจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การปรับใช้หรือดัดแปลงเนื้อหา (localization) เพื่อให้งานแปลเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น (Gambier & Doorslaer, 2016) ตัวอย่างเช่น การปรับเปลี่ยนชื่อตัวละคร สถานที่ วัฒนธรรมอ้างอิง หรือมุกตลกให้สอดคล้องกับบริบทและรสนิยมของไทย โดยยังคงรักษาแก่นของเรื่องราวหรือข้อความหลักไว้ การปรับใช้นี้ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย รวมถึงความสามารถในการประเมินว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความหมายหรือวัตถุประสงค์ของต้นฉบับอย่างไร การแปลในลักษณะนี้มักต้องการความอิสระในการตีความมากกว่าการแปลแบบยึดความหมายตรงตัว

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ในการรักษาความหมายและบริบทของงานแปลจำเป็นต้องบูรณาการทั้งความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม เทคโนโลยี และทฤษฎีการแปลอย่างเป็นระบบ ผู้แปลต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อความต้นฉบับอย่างละเอียดในมิติของประเภทข้อความ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และน้ำเสียง เพื่อกำหนดแนวทางการแปลที่เหมาะสม การใช้เครื่องมือช่วยแปล เช่น CAT Tools ควรดำเนินการไปอย่างมีวิจารณญาณ โดยตระหนักถึงข้อจำกัดด้านบริบทและนัยยะแฝง ขณะเดียวกัน ผู้แปลต้องพัฒนาทักษะการค้นคว้าและการวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ รวมถึงการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในกรณีเนื้อหาเฉพาะทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแปล เช่น การแปลเชิงความหมาย การแปลเชิงสื่อสาร และแนวคิด Skopos ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงาน นอกจากนี้ กระบวนการตรวจสอบและแก้ไขงานแปลอย่างรอบคอบ ตลอดจนการปรับใช้หรือดัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมของผู้อ่าน เป็นขั้นตอนสำคัญในการยกระดับคุณภาพงานแปลให้มีความถูกต้อง สละสลวย และบรรลุเป้าหมายการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแปลสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่ประกอบด้วย 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ต้นฉบับ (Pre - Translation Analysis) 2) กระบวนการแปล (Translation Process) และ 3) การตรวจสอบและแก้ไขงานแปล (Post - Translation Revision) โดยแต่ละระยะมีบทบาทเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้นเพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ดังแผนภาพที่ 1

กระบวนการแปลอย่างเป็นระบบเพื่อรักษาความหมายและบริบท

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียนบทความ

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง การวิเคราะห์ต้นฉบับ เป็นขั้นเตรียมการเชิงกลยุทธ์ที่ผู้แปลต้องอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อระบุวัตถุประสงค์การสื่อสาร (Skopos) น้ำเสียง ประเภทของข้อความ และกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนวิเคราะห์ความซับซ้อนของคำศัพท์ สำนวน การเล่นคำ และการอ้างอิงทางวัฒนธรรม ความท้าทายในขั้นตอนนี้คือการตีความเจตนาแฝงและบริบทที่ไม่ปรากฏชัด ผู้แปลจึงต้องใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมและการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อกำหนดแนวทางการแปลที่เหมาะสม

ระยะที่สอง กระบวนการแปล เป็นขั้นดำเนินการที่ต้องเผชิญกับความแตกต่างทางไวยากรณ์ โครงสร้างประโยค และนัยยะแฝงของคำระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผู้แปลจำเป็นต้องเลือกใช้แนวคิดหรือทฤษฎีการแปลที่เหมาะสม เช่น การเน้นความหมายหรือการเน้นการสื่อสาร ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และการใช้เครื่องมือช่วยแปล (CAT Tools) เพื่อเพิ่มความสอดคล้องและประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเชิงภาษายังคงต้องอาศัยวิจารณญาณของมนุษย์เป็นสำคัญ

ระยะที่สาม การตรวจสอบและแก้ไขงานแปล เป็นขั้นควบคุมคุณภาพที่มุ่งตรวจสอบความถูกต้องของคำศัพท์ ความสอดคล้องของภาษาไทย ความสอดคล้องของคำศัพท์ และการรักษาสำนวนของต้นฉบับ ความท้าทายสำคัญคือข้อผิดพลาดตกค้างหรือความคลาดเคลื่อนเชิงนัย ผู้แปลควรอ่านทบทวนหลายรอบ และหากเป็นไปได้ ควรให้ผู้อ่านคนที่สอง (Second Reader) ช่วยตรวจสอบเพื่อเสริมมุมมองเชิงวิพากษ์

ผลลัพธ์ของกระบวนการดังกล่าวคือ งานแปลที่มีคุณภาพสูง มีความถูกต้อง แม่นยำ สละสลวย และสามารถรักษาแก่นสาระ ตลอดจนบริบททางวัฒนธรรมของต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน อันสะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพและความเชี่ยวชาญของผู้แปลในฐานะผู้ใกล้เคียงทางภาษาและวัฒนธรรม

สรุป

การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยเป็นกระบวนการทางวิชาการที่มีความซับซ้อนทั้งในมิติด้านโครงสร้างภาษา ความหลากหลายของคำศัพท์ สำนวน และการเล่นคำ ตลอดจนความละเอียดอ่อนของบริบทและนัยยะแฝงที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ความแตกต่างเชิงไวยากรณ์และระบบความคิดของทั้งสองภาษาก่อให้เกิดความท้าทายที่อาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารหากขาดความรอบคอบ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายดังกล่าวสามารถบริหารจัดการได้ผ่านการประยุกต์ใช้กลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ต้นฉบับอย่างละเอียด การทำความเข้าใจเจตนาและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การใช้เครื่องมือช่วยแปลควบคู่กับดุลยพินิจของมนุษย์ การพัฒนาทักษะการค้นคว้า และการเลือกใช้ทฤษฎีการแปลที่เหมาะสมกับประเภทของงาน นอกจากนี้ การตรวจสอบและแก้ไขงานแปลอย่างพิถีพิถัน รวมถึงการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมไทยเมื่อจำเป็น เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพงานแปลให้มีความถูกต้อง สละสลวย และคงไว้ซึ่งเจตนา น้ำเสียง และอารมณ์ของต้นฉบับ ดังนั้น ผู้แปลที่มีประสิทธิภาพจึงมิใช่เพียงผู้มีความรู้สองภาษา หากแต่เป็นผู้เชื่อมโยงความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณและความรับผิดชอบ อันนำไปสู่การสื่อสารที่ทรงคุณค่าและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้อย่างยั่งยืนในสังคมโลก

เอกสารอ้างอิง

- Baker, M. (1992). *In other words: A coursebook on translation*. Routledge.
- Bowker, J. (2018). *Translation Technology: A Guide for Translators*. Routledge.
- Gambier, Y., & Doorslaer, L. (2016). *Handbook of Translation Studies*. John Benjamins Publishing Company.
- Hatim, B., & Munday, J. (2004). *Translation: An Advanced Resource Book*. Routledge.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
- Nida, E. A., & Taber, C. R. (1969). *The Theory and Practice of Translation*. Brill.
- Nord, C. (1997). *Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained*. St. Jerome Publishing.
- Poksamrit, P. (2013). An Analysis of Cultural Substitution in English to Thai Translation. *Silpakorn University e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)*, 13(1). 215 - 230.
- Tangtorrith, N., & Rattanathamwong, B. (2021). *Translating Innocence: A Case Study of English - Thai Translations of The Boy in the Striped Pyjamas and Room*. English Language Teaching.
- Venuti, L. (1995). *The translator's invisibility: A History of Translation*. Routledge.
- Chen, Z., & Liang - Qiu, L. (2019). *A Study on the Translation of Culture - Loaded Words*. Sino - US English Teaching.

การนิเทศเชิงการโค้ชเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21:
กรณีศึกษาโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชีบาอุทิศ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1

COACHING SUPERVISION FOR TEACHER DEVELOPMENT IN 21ST CENTURY LEARNING:
A CASE STUDY OF WAT PLUB (CHANTHABURI CHEEBA UTIT) SCHOOL UNDER
CHANTHABURI PRIMARY EDUCATIONA SERVICE AREA OFFICE 1

ปรีชาพล นวนสุทธิ^{1,*}, เรียงวิชญ์ นิลโคตร² และ อรุณเกียรติ จันทร์สงแสง³
Preechapon Nuansutti^{1,*}, Reongwit Nilkote² and Arungiat Chansongsaeng³

(Received: September 17, 2025; Revised: October 13, 2025; Accepted: October 15, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอแนวทางการนิเทศเชิงการโค้ช (Coaching Supervision) สำหรับการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่การศึกษาต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม การพัฒนาครูจึงต้องเน้นการสร้างสมรรถนะที่หลากหลาย ทั้งด้านการคิดขั้นสูง การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ โดยแนวทางการนิเทศเชิงการโค้ชเน้นบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้สอนงาน (Coach) ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษา ส่วนครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ถูกสอนงาน (Coachee) ที่เรียนรู้ผ่านการสะท้อนผล การแลกเปลี่ยน และการพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน กระบวนการนิเทศเชิงการโค้ชในบทความนี้ถูกบูรณาการเข้ากับวงจรเดมมิง (Deming Cycle: PDCA) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) โดยกำหนดวัตถุประสงค์และตั้งทีม Coaching Supervision ในการวิเคราะห์ความต้องการเพื่อจัดทำแผนนิเทศ 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) โดยการนิเทศเชิงโค้ช และการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ 3) การตรวจสอบ (Check) โดยการทบทวนผลการดำเนินงาน และสะท้อนผลเพื่อประเมินผลลัพธ์ 4) การปรับปรุง (Act) โดยการสรุปผลการนิเทศ และวางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างวัฒนธรรมการนิเทศ จากข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่าการนิเทศเชิงการโค้ชตามวงจร PDCA สามารถยกระดับศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ โดยเสริมสร้างทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) สมรรถนะ (Competencies) และคุณลักษณะ (Attributes) อันเป็นหัวใจของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมเผชิญความท้าทายในโลกยุคดิจิทัล บทความจึงสรุปว่า การนิเทศเชิงการโค้ชถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาครูและการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย

¹ ครูโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชีบาอุทิศ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

¹ Teacher of Wat Plub (Chantaburi Cheeba Utit), Chanthaburi Primary Education Service Area Office 1

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

* Corresponding author. E-mail: 6826141016@rbru.ac.th

คำสำคัญ: การนิเทศเชิงการโค้ช, การพัฒนาครู, การจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this article was to present a framework for Coaching Supervision to develop teachers in 21st century learning management, a period in which education must adapt to rapid technological and social changes. Teacher development had to focus on building diverse competencies, including higher - order thinking, communication, collaboration, and the creative use of technology. The Coaching Supervision approach emphasized the role of school administrators as Coaches who acted as mentors and advisors, while teachers served as Coachees who learned through reflection, dialogue, and professional growth. In this article, the Coaching Supervision process was integrated with the Deming Cycle (PDCA), comprising four steps: 1) Plan - Establish objectives and form a Coaching Supervision team to analyze needs and develop a supervision plan. 2) Do - Implement the plan through coaching supervision and systematically collect data. 3) Check - Review the implementation results and reflect on the outcomes to evaluate effectiveness. 4) Act - Summarize the supervision results and plan for continuous improvement to foster a culture of supervision. The findings revealed that Coaching Supervision within the PDCA framework can systematically enhance teachers' capacity to manage learning by developing knowledge, skills, competencies, and attributes, which are essential for 21st century education. Furthermore, this approach contributed to improving student outcomes and cultivating human resources capable of facing challenges in a digital society. The article concluded that Coaching Supervision was an effective strategy for teacher development and for elevating the overall quality of education in Thailand.

Keywords: Coaching Supervision, Teacher Development, 21st Century Learning Management

บทนำ

ท่ามกลางความพยายามปฏิรูป การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กระบวนการนิเทศซึ่งควรเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครูกลับกลายเป็นอุปสรรคที่จำกัดศักยภาพและสร้างแรงกดดันให้แก่ผู้สอน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด นวัตกรรมใหม่ ๆ มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และมีแนวโน้มในการเพิ่มขีดความสามารถมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้จึงต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูล ข่าวสาร สาระความรู้ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพโดยบูรณาการเชื่อมโยงทั้งด้าน ศาสตร์ ศิลป์ ชีวิต และเทคโนโลยี ตอบสนองความต้องการและความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างสร้างสรรค์ (ศุภสิทธิ์ วงศ์เทพ และคณะ, 2567) ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นต่อความหลากหลายของผู้เรียน ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนให้มีศักยภาพตามมาตรฐานการศึกษาและความต้องการของสังคมอย่างไรก็ตาม การนิเทศในอดีตมักมุ่งเน้นการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงานของครู ซึ่งอาจสร้างแรง

กดดันและไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน โดยการนิเทศในลักษณะดังกล่าวมักเน้นการประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบาย ระเบียบ และมาตรฐานของผู้บริหาร ทำให้ครูบางคนรู้สึกว่าการนิเทศเป็นการ “จับผิด” มากกว่าการ “พัฒนา” การนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเป็นกระบวนการที่ช่วยใ้บุคลากรเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ เปรียบเสมือนการให้แสงสว่างนำทาง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศค้นพบศักยภาพที่ซ่อนอยู่ภายในตนเอง โดยกระบวนการนี้ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ แต่เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวของผู้รับการนิเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล และคณะ, 2568) นอกจากนี้ Glickman, Gordon, & Ross - Gordon (2018) ระบุว่า การนิเทศแบบดั้งเดิมมักถูกมองว่าเป็นการควบคุมและประเมินผล เพื่อให้ครูปฏิบัติตามข้อกำหนดมากกว่าการเสริมสร้างศักยภาพวิชาชีพ แต่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 การนิเทศจำเป็นต้องปรับบทบาทจากการควบคุมไปสู่การพัฒนา เน้นการเสริมสร้างศักยภาพของครูให้สามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน

การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมให้ครูมีแรงจูงใจและพลังในการปฏิบัติงานถือเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ในการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปของผู้บริหารถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เกิดความสุขในการทำงาน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมทั้งเขตเมืองและชนบท ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ให้ความสำคัญกับการสร้างความปลอดภัย ความมั่นคง และบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1, 2567) นอกจากนี้ การพัฒนาทีมครูในรูปแบบชุมชนวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความร่วมมือ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ครูสามารถสนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพซึ่งกันและกัน (Skaalvik & Skaalvik, 2011) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาครูและทีมครูมิได้เกิดขึ้นเพียงจากภาวะผู้นำของผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยกระบวนการนิเทศที่มีคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญ การนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการชี้นำ สนับสนุน และประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (เวียงชัย แสงทอง และคณะ, 2565) กระบวนการนิเทศเชิงการโค้ช (Coaching Supervision) จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารในฐานะ “โค้ช” (Coach) และครูผู้สอนในฐานะ “ผู้รับการโค้ช” (Coachee) ผ่านกระบวนการรับฟัง การสะท้อนผล และการชี้แนะเชิงสร้างสรรค์ ดังกล่าวมาแล้วนั้น สะท้อนให้เห็นได้ว่าการนิเทศเชิงการโค้ชสามารถเพิ่มแรงจูงใจของครู ส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ และสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผสมผสานกับภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปและการพัฒนาทีมวิชาชีพ การนิเทศเชิงการโค้ชจึงเป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาครู สนับสนุนผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับเขตพื้นที่อย่างยั่งยืน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การนำแนวคิดการนิเทศเชิงการโค้ชไปใช้ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ได้แก่ การวางแผนการนิเทศที่ไม่เป็นระบบ การขาดการมีส่วนร่วมของครู และบทบาทของผู้บริหารที่เน้นการควบคุมมากกว่าการสนับสนุน แม้แนวคิดการนิเทศเชิงโค้ชจะเป็นที่ยอมรับในระดับสากล แต่ยังคงขาดการศึกษาระดับอุดมศึกษา กระทบการนำไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กของไทยซึ่งมีข้อจำกัดและเงื่อนไขที่แตกต่างออกไป อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยการศึกษารองเรียนวัดพลับ (จังหวัดบุรีรัมย์) แสดงให้เห็นว่าการนิเทศเชิงการโค้ชที่ใช้วงจรเดมมิ่ง (PDCA) เป็นกรอบการดำเนินงาน สามารถสร้างกระบวนการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน บทความนี้มุ่งนำเสนอผลจากการศึกษาเพื่อนำเสนอบทเรียนสู่การปรับใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกันต่อไป

การนิเทศเชิงการโค้ช: การเสริมศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

การนิเทศในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอนเพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของครู โดยเน้นการสร้างบรรยากาศแห่งการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีความร่วมมือ เกื้อกูล และเป็นมิตรระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารหรือผู้สอนงาน (Coach) ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ ผูกพันทักษะที่ครูผู้สอนต้องการพัฒนา สังเกตการสอน และกระตุ้นให้ครูวิเคราะห์และสะท้อนผลการปฏิบัติการสอนของตนเอง เพื่อให้การพัฒนาการสอนเกิดขึ้นอย่างตรงจุด ขณะเดียวกัน พี่เลี้ยง (Mentor) ทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม และให้กำลังใจ ครูผู้สอนจึงสามารถพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (ศุภวรรณ สัจจพิบูล, 2560) กระบวนการนิเทศเชิงการโค้ชมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูเป็นหลัก (ธัญพิชชา อุ่นรัมย์ และธรินธรรนามวรรณ, 2564) การนิเทศภายในแบบสอนแนะ (Coaching) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและผลการปฏิบัติงานของครู ผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถสื่อสารและร่วมกันแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง Coach และ Coachee โดยการสอนงานที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความพร้อมของทั้งสองฝ่าย

เป้าหมายหลักของการนิเทศเชิงการโค้ชคือการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตัวของครู เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างประสบความสำเร็จ การนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชี้แนะ (ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ผู้นิเทศภายใน) กับผู้รับการชี้แนะ (ครู) เพื่อพัฒนาศักยภาพและผลการปฏิบัติงาน ผ่านการสื่อสารแบบสองทางทั้งทางการและไม่เป็นทางการ มุ่งเน้นการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยแก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ทำให้ครูสามารถค้นพบวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง เกิดความเข้มแข็ง ภูมิใจในตนเอง และก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างยั่งยืน (นิกุลทอง หน้าศาล, 2563) นอกจากนี้ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนการนิเทศที่ชัดเจน การให้ความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน การลงมือปฏิบัติ การสร้างแรงจูงใจ การประเมินผล และการพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้กระบวนการนิเทศมีความยั่งยืนและสามารถยกระดับศักยภาพครูได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การนิเทศเชิงการโค้ช (Coaching Supervision) เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารในฐานะ Coach และครูผู้สอนในฐานะ Coachee ผ่านการให้คำปรึกษา สังเกตการสอน กระตุ้นการสะท้อนผล และสนับสนุนอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ครูสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะเฉพาะตัวได้

อย่างตรงจุด การนิเทศเชิงการโค้ชยังส่งเสริมความร่วมมือในทีมครู สนับสนุนการแก้ปัญหา และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างครูผู้เชี่ยวชาญที่สามารถตอบสนองความต้องการผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

เสริมพลังครูยุคใหม่: การนิเทศและการสร้างทีมวิชาชีพเพื่อผลสัมฤทธิ์สูงสุด

การพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ทันทต่อเหตุการณ์ และศึกษาแนวทาง กฎหมาย และหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ครูต้องสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล วางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการคิดเชื่อมโยงและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูควรพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เสริมสร้างความเป็นทีม (พระพัฒน์พล สิริสุวณโณ (เพ็ชรไชย) และวิทยา ทองดี, 2566; เรืองวิชัย นิลโคตร และคณะ, 2567) กล่าวได้ว่า การพัฒนาครูคือการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงาน เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการและเทคโนโลยี และสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้า การจัดการเรียนรู้จึงต้องดำเนินอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และครูต้องปฏิบัติตามกระบวนการอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง และตามการศึกษาของ ปราณี อ่อนศรี (2558) กล่าว การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจ ความพยายาม และความอดทนของครู เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในบริบทนี้ การนิเทศการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูที่ได้รับคำแนะนำและสะท้อนผลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บังคับบัญชาจะเกิดแรงจูงใจในการปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพการศึกษารวมทั้งระบบโดยรวม (สถาพร สมอุทัย, 2565)

กล่าวได้ว่า การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ครูต้องมีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยี และกิจกรรมบูรณาการช่วยเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน กระบวนการนิเทศเชิงพัฒนาและการสร้างทีมวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือ การสะท้อนผล และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาระดับองค์กรอย่างยั่งยืน จากกรอบแนวคิดการนิเทศเชิงโค้ชและการพัฒนาครูที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จะนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าว ผ่านกรณีศึกษาของโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบุทิศ) ซึ่งได้นำวงจรคุณภาพ PDCA มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

บทเรียนและประสบการณ์: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบาอุทิศ)

บริบทของโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบาอุทิศ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 โดยจัดประสบการณ์แบบบูรณาการผ่านการเล่น การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และการประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง มีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และเลือกใช้นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยี เช่น NEW DLTV เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลาย ครูจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพผู้เรียน เน้นการอ่านออกเขียนได้ การคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้จากปัญหา รวมถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามวัยและนโยบาย “ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและชุมชน ด้านการพัฒนาครูโรงเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และนิเทศติดตามเพื่อยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ครูได้รับการสนับสนุนให้ใช้สื่อจริง สื่อจำลอง และเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรม รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการประสบการณ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนกลยุทธ์ จัดสรรทรัพยากร และติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมทั้งคุณภาพผู้เรียนและศักยภาพครูอย่างพร้อมเพรียง (โรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบาอุทิศ), 2567)

การนิเทศการเรียนการสอนถือเป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานโรงเรียน โดยผู้บริหารมีบทบาทในการให้บริการทางการศึกษาเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิธีการสอน หลักสูตร เทคโนโลยี และบุคลากร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร การบรรลุเป้าหมายนี้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ 3 ด้าน ได้แก่ การบริหาร การนิเทศ และการเรียนการสอน ทั้งสามกระบวนการมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน กระบวนการนิเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กล่าวคือ เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข การนิเทศภายในโรงเรียนช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

สำหรับโรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบาอุทิศ) โครงการนิเทศภายในถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ มีเป้าหมายให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เทคนิค และวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสามารถบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารในฐานะโค้ช (Coach) จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการเป็นผู้นำศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและแนวคิดในการบริหารงานแบบเป็นระบบ ครูผู้สอนในฐานะผู้รับการนิเทศ (Coachee) จะส่งเสริมผู้เรียน ให้โอกาสในการแสวงหาความรู้ แนะนำ แก้ไขปัญหา และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ การดำเนินงานมุ่งเน้นคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน การนิเทศเชิงโค้ช (Coaching

Supervision) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการพัฒนาครูและการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 การศึกษาเชิงระบบนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และประเมินกระบวนการนิเทศเชิงโค้ชในสถานศึกษา พร้อมนำเสนอข้อเรียนรู้ (lessons learned) ที่สามารถใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศในบริบทอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์

โรงเรียนได้ตั้งวัตถุประสงค์การดำเนินงาน ประกอบด้วย

1. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงสามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง
2. ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับให้สูงขึ้นตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด
3. สร้างระบบการควบคุม กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของการนิเทศ

โรงเรียนได้กำหนดเป้าหมายของการนิเทศ แบ่งออกเป็น 2 เป้าหมาย ได้แก่

เป้าหมายเชิงปริมาณ บุคลากรร้อยละ 100 ได้รับการนิเทศทั้งห้องเรียนและการสอนอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง และ นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

เป้าหมายเชิงคุณภาพ ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนการสอน และการควบคุม กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรอย่างแท้จริง

กระบวนการนิเทศเชิงโค้ชตามแนวทางวงจรคุณภาพ

การนิเทศภายในเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูและการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษาโดยรวม การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรมนิเทศในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ขับเคลื่อนไปอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อการยกระดับคุณภาพครู คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

การนิเทศเชิงโค้ชดำเนินตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) กระบวนการนี้เน้นการสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างผู้บริหาร (Coach) และครูผู้สอน (Coachee) ผลการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่า การกำหนดเป้าหมายชัดเจนและวิเคราะห์ความต้องการอย่างรอบด้านช่วยให้การนิเทศตอบโจทย์ผู้เรียนและครู ในขณะที่การสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะแบบเปิดเผยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การตรวจสอบผลลัพธ์ทำให้ครูตระหนักถึงจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา ข้อเรียนรู้สำคัญคือ

การนิเทศเชิงโค้ชที่เน้นความร่วมมือและปรับปรุงต่อเนื่องสามารถสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาตนเองและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan)

การวางแผนเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน สามารถวัดผลได้จริง และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จากนั้นจัดตั้งทีม Coaching Supervision โดยผู้บริหารทำหน้าที่โค้ชหลัก พร้อมคัดเลือกครูผู้มีความพร้อมและทักษะการจัดการเรียนการสอนสูงมาร่วมเป็นโค้ชร่วม การวิเคราะห์ความต้องการเป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อให้กระบวนการนิเทศตอบโจทย์ทั้งครูและผู้เรียน ข้อมูลที่ได้ถูกนำไปกำหนดประเด็นสำคัญของการนิเทศ เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do)

ผู้บริหารดำเนินการนิเทศโดยสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เอื้อให้เกิดความไว้วางใจ สนับสนุนให้ครูสะท้อนปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา โดยผู้บริหารทำหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมงานและที่ปรึกษา ไม่ใช่ผู้ตรวจสอบเพียงอย่างเดียว กระบวนการนี้ช่วยลดความกดดันและกระตุ้นให้ครูสามารถคิดวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีบทบาทเปิดรับข้อเสนอแนะ ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง และนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน การเก็บข้อมูลการสังเกตการณ์สอนและสนทนาหลังการสอน (Post - Observation Feedback) ทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบมุ่งเน้นการประเมินผลการดำเนินงานตามแผน วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับครูผู้สอน เพื่อพิจารณาว่าการจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศ ประเมินผลทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ข้อเรียนรู้ที่สำคัญจากขั้นตอนนี้คือ การประเมินแบบร่วมมือ (Collaborative Evaluation) ช่วยให้ครูเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และสร้างความตระหนักถึงแนวทางพัฒนาการสอนที่เหมาะสม ในขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) ผู้นิเทศได้ดำเนินการตรวจสอบผลการปฏิบัติการสอนของครูอย่างเป็นระบบโดยใช้แบบสังเกตการสอนแบบมีโครงสร้าง ควบคู่ไปกับการบันทึกวีดิทัศน์การสอนในชั้นเรียน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาใช้ในการสนทนาสะท้อนผลหลังการสอน โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ครูค้นพบจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act)

ผลจากการตรวจสอบนำมาปรับปรุงแผนการนิเทศต่อเนื่อง การสรุปจุดแข็งและจุดอ่อนของแผนการนิเทศ และการบูรณาการข้อเสนอแนะของครูผู้สอนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการนิเทศเชิงโค้ชกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมให้ครูทุกคนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพสูงขึ้น

บทเรียนที่ได้รับ (Lessons Learned)

จากการสะท้อนบทเรียนของการดำเนินงาน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การนิเทศเชิงโค้ชที่เน้นความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน
2. การสะท้อนปัญหาและข้อเสนอแนะในลักษณะเปิดเผย ช่วยให้ครูสามารถพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของตน
3. การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทำให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้ชัดเจน
4. การนำข้อเสนอแนะและผลการตรวจสอบมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ กระบวนการนิเทศมีความยั่งยืนและกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

กล่าวได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสามารถยกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่าน กระบวนการนิเทศเชิงโค้ช ซึ่งไม่เพียงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสังเกตและประเมินการสอนเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร (Coach) และครูผู้สอน (Coachee) กระบวนการนี้ ส่งเสริมการสะท้อนผลและปรับปรุงตนเองของครู ทำให้เกิดความตระหนักในจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา พร้อมสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ข้อเรียนรู้สำคัญจากการ ดำเนินงานนี้ชี้ให้เห็นว่า การนิเทศเชิงโค้ชที่มีการวางแผนอย่างรอบคอบ การสังเกตการณ์เชิงลึก และการให้ ข้อเสนอแนะแบบเปิดเผย จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้อย่าง ต่อเนื่อง

การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็น ประเด็นสำคัญในบริบทการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 การนิเทศเชิงโค้ช (Coaching Supervision) จึงได้รับความ สนใจอย่างมาก เนื่องจากไม่เพียงสนับสนุนการพัฒนาครู แต่ยังสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ทำให้เกิดความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการปรับปรุงการสอนอย่าง ต่อเนื่องภายในสถานศึกษา สามารถสรุปเชื่อมโยง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงบทเรียนจากกระบวนการนิเทศเชิงโค้ชตามวงจรเดมมิง (PDCA/Deming Cycle)

ขั้นตอน	บทบาทผู้บริหาร	บทบาทครูผู้สอน	บทเรียน
Plan (วางแผน)	กำหนดเป้าหมายการ พัฒนาที่ชัดเจน วิเคราะห์ ความ ต้องการ และ ออกแบบแผนการนิเทศที่ เหมาะสม	ให้ข้อมูลความต้องการใน การพัฒนาการสอนและ การเรียนรู้ของผู้เรียน	การวางแผนรอบด้านที่ ตอบโจทย์ครูและผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ การ นิเทศ ประ สบ ผลสำเร็จ
Do (ปฏิบัติตามแผน)	ดำเนินการสังเกตการณ์ สอน ให้ข้อเสนอแนะแบบ เปิดเผย สนับสนุนครูด้วย ความไว้วางใจและความ ร่วมมือ	เปิดรับข้อเสนอแนะ สะท้อนปัญหา และ ปรับปรุงวิธีการสอนตาม คำแนะนำ	การสร้างความสัมพันธ์ เชิงสนับสนุนช่วยลด ความกดดันและกระตุ้น ให้ครูพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง

ขั้นตอน	บทบาทผู้บริหาร	บทบาทครูผู้สอน	บทเรียน
Check (ตรวจสอบ)	ประเมินผลการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน	รับรู้จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง แสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศ	การตรวจสอบแบบร่วมมือช่วยให้ครูเข้าใจพัฒนาการของตนและสามารถปรับปรุงการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
Act (ปรับปรุง)	นำข้อมูลสะท้อนผลและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแผนการนิเทศต่อเนื่อง ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	นำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการสอน และมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการพัฒนา	การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้กระบวนการนิเทศยั่งยืน และเป็นกลไกสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาตนเองภายในองค์กร

ที่มา: สรุปและสังเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายปรีชาพล นวนสุทธิ, 2568)

องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้สามารถสังเคราะห์เป็นกระบวนการพัฒนาเทคนิคการนิเทศภายในตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันในชื่อวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การวางแผน (Plan) การวางแผนเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่มุ่งกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานนิเทศอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพัฒนาให้ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและความต้องการจำเป็นของครูผู้สอน จากนั้นจัดตั้งทีม Coaching Supervision ที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการโค้ช เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และจัดทำแผนนิเทศที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การปฏิบัติตามแผน (Do) ขั้นตอนการปฏิบัติเน้นการดำเนินการนิเทศเชิงโค้ชตามแผนที่กำหนดไว้อย่างมีส่วนร่วมและเป็นกัลยาณมิตร โดยผู้บริหารหรือศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกทางการเรียนรู้ (Facilitator) มากกว่าผู้ควบคุมกำกับ ทั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบผ่านการสังเกตชั้นเรียน การสนทนาเชิงสะท้อนคิด และการบันทึกผลการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สะท้อนพัฒนาการของครูอย่างรอบด้าน

3. การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบเป็นกระบวนการประเมินและสะท้อนผลการดำเนินงาน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ กระบวนการสะท้อนผล (Reflection) ระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยกระตุ้นการตระหนักรู้ในจุดแข็งและประเด็นที่ควรพัฒนา อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ร่วมกันและการปรับปรุงแนวปฏิบัติอย่างมีเหตุผล

4. การปรับปรุง (Act) ขั้นตอนการปรับปรุงมุ่งสรุปบทเรียนจากผลการนิเทศและกำหนดแนวทางพัฒนาในรอบถัดไปอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อค้นพบและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแผน กระบวนการ และเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การดำเนินการในระยะนี้ไม่เพียงเป็นการแก้ไขจุดบกพร่อง แต่ยังเป็น การเสริมสร้างวัฒนธรรมการนิเทศเชิงโค้ชที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาวิชาชีพ และการยกระดับ คุณภาพองค์กรอย่างยั่งยืน

กระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบนิเทศเชิงโค้ชที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้ครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับใช้แนวทางนี้ในบริบทอื่น ๆ เพื่อ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนภายในองค์กร สามารถสรุปได้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์กรความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

สรุป

จากวัตถุประสงค์ที่มุ่งนำเสนอแนวทางการนิเทศเชิงโค้ชเพื่อพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้น กรณีศึกษาของโรงเรียนวัดพลับ(จันทบุรีชิวาอุทิศ) ได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมแล้วว่า การประยุกต์ใช้ วงจรคุณภาพ PDCA สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศเชิงโค้ช (Coaching Supervision) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครูผู้สอน (Coachee) ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เทคนิค และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ผ่านการนำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ใน กระบวนการนิเทศอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Plan) โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ ชัดเจนและกรอบการนิเทศที่เหมาะสม 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์และความ ไว้วางใจระหว่างผู้บริหาร (Coach) และครูผู้สอน 3) การตรวจสอบ (Check) โดยประเมินผลการปฏิบัติงาน ของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อสะท้อนความก้าวหน้าและปรับปรุงวิธีการสอน 4) การปรับปรุง (Act) นำผลการตรวจสอบมาพัฒนากระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตรและนโยบายการศึกษา องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากกรณีศึกษานี้คือ การนิเทศ เชิงโค้ชจะประสบความสำเร็จได้สูงสุดเมื่อเกิดเป็น วัฒนธรรม ที่ไม่ใช่แค่กระบวนการจากบนลงล่าง แต่เป็น การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์จากการนิเทศเชิงโค้ชสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู แต่ยังสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนการพัฒนาตนเองของครู และยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข การนิเทศเชิงโค้ช จึงถือเป็นกลไกเชิงระบบที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียนในบริบทการศึกษาของประเทศไทย จากความสำเร็จของกรณีศึกษานี้ ซึ่งให้เห็นว่าหน่วยงานกำกับดูแลนโยบายทางการศึกษาควรพิจารณา สนับสนุนให้รูปแบบการนิเทศเชิงโค้ชตามวงจร PDCA เป็น หนึ่งในแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) สำหรับการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกันทั่วประเทศ ดังนั้น การนิเทศเชิงโค้ชจึง ไม่ใช่เป็นเพียงเทคนิคการนิเทศ แต่คือการลงทุนในการสร้างวัฒนธรรม แห่งการเติบโตร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจ สำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะจากบทความนี้ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพต้องมีการวางแผนรอบคอบ กำหนด ผู้รับผิดชอบชัดเจน และสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครู ผู้บริหารควรเปลี่ยนบทบาทจากการ ควบคุมเป็นโค้ชที่สามารถดึงศักยภาพสูงสุดของครูออกมา ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพสูงสุด

ข้อเสนอสำหรับการเขียนบทความครั้งต่อไป การศึกษาครั้งต่อไปควรเน้นการเก็บข้อมูลเชิง ประจักษ์เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์นักเรียนและพฤติกรรมการสอนของครู พร้อมวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระหว่างการนิเทศเชิงโค้ชกับพัฒนาการทักษะศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างหลักฐานเชิงวิชาการที่เข้มแข็งและ นำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นกรณีศึกษาเชิงคุณภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก เพียงแห่งเดียว ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการอ้างอิงไปสู่บริบทที่แตกต่าง ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรขยาย ผลโดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และทำการวิจัยเปรียบเทียบระหว่าง โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อสร้างหลักฐานเชิงวิชาการที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล, วรณรี ปานศิริ และทัศนีย์ ช่อเทียนทิพย์. (2568). กระบวนการนิเทศและเทคนิคการนิเทศทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 8(3), 395 - 407.
- ธัญพิชชา อุ่นรัมย์ และธรินธร นามวรรณ. (2564). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 145 - 158.
- นิกุลทอง หนาศาล. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบการสอนงานและระบบพี่เลี้ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 17(1), 360 - 371.
- ปราณี อ่อนศรี. (2558). บทบาทผู้สอนต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 16(3), 8 - 13.
- พระพัฒน์พล สิริสุวณโณ (เพ็ชรไชย) และวิทยา ทองดี. (2566). การพัฒนาครูสู่ความเป็นครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(1), 757 - 766.
- เริงวิชัย นิลโคตร, ณิชพัชร สายเสนา, จิตติวิมล สุขป้อม, ณิชฎกรณม์ ปะพาน และณัฐพร สิงห์สร. (2567). ความเป็นทีม: บุพนิมิตของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี*, 2(1), 50 - 60.
- โรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบุทิศ). (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบุทิศ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. จันทบุรี: โรงเรียนวัดพลับ (จันทบุรีชื่อบุทิศ).
- เวียงชัย แสงทอง, วิชชุดา คลังกลาง, อัครวิณ แสงผล, ชวนคิด มะเสนา และนิรมิต ชวระนอง. (2565). การนิเทศภายในสถานศึกษายุคใหม่ : นิเทศอย่างไรในยุคนิวนอร์มอล. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิษณุพนธ์*, 17(1), 123 - 133.
- ศุภสิทธิ์ วงศ์เทพ, ชาญวิทย์ หาญรินทร์ และไพฑูรย์ พวงยอด. (2567). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อทักษะผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา*, 15(3), 1 - 13.
- ศุภวรรณ สัจจพิบูล. (2560). แนวคิดการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 37(1), 203 - 222.
- สถาพร สมอุทัย. (2565). “การนิเทศการศึกษา” หนึ่งตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 275 - 288.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 - 2570) ฉบับปรับปรุงประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 1*. จันทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross - Gordon, J. M. (2018). *Supervision and Instructional leadership: A developmental approach* (10th ed.). New York: Pearson.

Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teachers' Job Satisfaction and Motivation to Leave the Teaching Profession: Relations with School Context, Feeling of Belonging, and Emotional Exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 27(6), 1029 - 1038. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.04.001>

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน: กรณี หลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ
ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

THE DEVELOPMENT OF RELIGIOUS TOURISM THROUGH TEMPLE - BASED
COMMUNITY DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF LUANG PU HONG
PHROMMAPANYO, THUNG MON SUBDISTRICT, PRASAT DISTRICT,
SURIN PROVINCE, THAILAND.

โยธธารา ศิริภาพระภากร^{1,*}, สุรียา คลังฤทธิ์², ฐิติมา มีช้าง³ และ จำนงค์ จันท์เขียว⁴
Yasothora Siriphaprapagon^{1,*}, Suriya Klangrit², Titima Mechang³ and Jamnong Junkhiew⁴

(Received: August 31, 2025; Revised: October 16, 2025; Accepted: October 19, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของพระเกจิอาจารย์หลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ ณ สุสานทุ่งมน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน การศึกษาค้นคว้านี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และเชิงพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า

สุสานทุ่งมนของหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศรัทธาและความร่วมมือกับชุมชนในการบริหารจัดการวัดและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณ และคำสอนเกจิอาจารย์ นอกจากนี้วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างความเข้มแข็งทางสังคม และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐ และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ การศึกษานี้ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการเสริมสร้างศักยภาพพระสงฆ์และชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อขยายผลการใช้วัดพัฒนาเป็นฐานการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่อื่น ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา, พระเกจิอาจารย์หลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ, การจัดการชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar

² นักวิชาการอิสระ

² Independent Scholar

³ วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว ถนนสุวรรณศร ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

³ Sakao Community College, Suwannaronsorn Road, Tha Kasem Subdistrict, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁴ Curriculum Lecturer, Bachelor of Education Program in Thai Dramatic Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail: missuniverse5000@yahoo.com

Abstract

The purpose of this article was to study the creative role of the revered monk Luang Pu Hong Phrompanyo at Thung Mon Cemetery, Thung Mon Subdistrict, Prasat District, Surin Province, in the development of religious tourism sites using temple development as a base. This study collected data through interviews. This study used data collection from interviews, observations, and spatial data. Please translate into English as accurately as possible.

The study found that:

The Thung Mon Cemetery of Luang Pu Hong Phrompanyo played an important role in promoting faith and community cooperation in temple management and development as a spiritual tourism destination, embodying the teachings of revered monks. Furthermore, the temple served as a center for preserving local culture, fostering social empowerment, and driving the grassroots economy. Key enabling factors included community participation, government support, and the use of modern technology. Barriers include budget constraints and local infrastructure. This study recommends sustainable development strategies by strengthening the capacity of monks and communities, as well as fostering collaborative networks across sectors to expand the use of temple development as a base for religious tourism in other areas.

Keywords: Religious Tourism Development, The Venerable Monk Luang Pu Hong Phrompanyo, Community Management, Cultural Tourism

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญของสังคมมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่มีบุคคลนับถือเป็นส่วนมากของชาติ มีบทบาทอย่างยิ่งในการหล่อหลอมจิตใจ ทศนคติ และวิถีชีวิตของประชาชนในทุกระดับชั้นของสังคม รวมถึงการเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี และการพัฒนาท้องถิ่นมาตั้งแต่ในอดีต ในยุคปัจจุบันที่บริบททางสังคมและเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง ปรากฏการณ์ “การท่องเที่ยวเชิงศาสนา” (Religious Tourism) ได้กลายเป็นมิติหนึ่งที่มีความสนใจอย่างแพร่หลายและมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นการผสมผสานระหว่างการแสวงหาความสงบทางจิตวิญญาณและความศรัทธา เข้ากับกระบวนการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับชุมชนฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ในระดับสากล ที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ และผู้คนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม (UNWTO, 2022) ภายใต้บริบทของสังคมไทย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่โดดเด่นและทรงพลังที่สุดคือการใช้ “วัดพัฒนา” เป็นฐาน ซึ่งหมายถึงวัดที่ไม่ได้จำกัดบทบาทของตนเองอยู่เพียงแค่การเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีหรือพิธีกรรมตามความเชื่อเท่านั้น แต่ยังปรับตัวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ศูนย์รวมความหลากหลายทางวัฒนธรรม และจุดเชื่อมโยงเครือข่ายทาง

สังคม (Social Network Hub) ของชุมชน ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น การจัดการศึกษา การส่งเสริมสังคม และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ (สุธีรา ชัยวัฒน์, 2563) การบูรณาการ บทบาทอันหลากหลายเหล่านี้ ทำให้วัดกลายเป็นสถาบันที่มีพลวัต สามารถดึงดูดผู้ศรัทธา นักแสวงบุญ และนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นให้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิต สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน และกระจายรายได้สู่ครัวเรือนรอบวัดได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญสูงสุดที่ขับเคลื่อนให้วัดพัฒนาสามารถก้าวขึ้นมาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับ ชุมชนและระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ “พระสงฆ์” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พระเกจิอาจารย์” หรือ พระเถระผู้มีบารมี ปฏิปทาน่าเลื่อมใส และเป็นที่ยศพรศรัทธาของประชาชน พระสงฆ์ในกลุ่มนี้สามารถใช้ ทูตทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรม และพลังแห่งความศรัทธา เป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมสรรพกำลังเพื่อ การพัฒนาพื้นที่ และดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและนอกภูมิภาคให้เดินทางมาเยือน กรณีศึกษาที่สะท้อน ภาพเชิงประจักษ์นี้ได้เป็นอย่างดี คือ พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปัญโญ) หรือ หลวงปู่หงษ์ แห่งสุสานทุ่งมน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ท่านถือเป็นปูชนียบุคคลและเป็นตัวอย่างที่ โดดเด่นของพระเกจิอาจารย์ผู้มีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในการพลิกฟื้นสังคมไทยร่วมสมัย ท่านไม่ได้เป็นเพียง ผู้นำทางจิตวิญญาณและนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่เคร่งครัดเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ริเริ่มโครงการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการจำนวนมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า การส่งเสริมการศึกษา การสร้างศูนย์อบรม จริยธรรมเพื่อบ่มเพาะเยาวชน ตลอดจนการพลิกฟื้นพื้นที่ที่เคยเป็นเพียงป่าช้าหรือสุสาน ให้กลายเป็น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่มีความร่มรื่น สวยงาม และเต็มไปด้วยศิลปกรรมทาง ศาสนา จนเป็นที่รู้จักและได้รับความเคารพอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชาติและในหมู่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา (กรมการศาสนา, 2565) พลังศรัทธาที่มีต่อหลวงปู่หงษ์จึงเปรียบเสมือนแม่เหล็กและพลัง ขับเคลื่อนสำคัญ ที่เชื่อมโยงพุทธศาสนิกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์ แรงกาย และ ความคิด เพื่อสานต่อการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้อย่างต่อเนื่องและไม่ขาดสาย

อย่างไรก็ตาม แม้แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่ใช้วัดพัฒนาเป็นฐานจะมีศักยภาพสูงส่งในการ ยกกระดับเศรษฐกิจ สร้างสัมมาชีพ และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชน แต่ในทางปฏิบัติจริง การบริหารจัดการพื้นที่เหล่านี้ยังคงเผชิญกับปัญหา ความท้าทาย และข้อจำกัดอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดการบูรณาการความร่วมมือที่เข้มแข็งและเป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ การดำเนินงานของวัดหรือ ชุมชนหลายแห่งยังขาดแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและการจัดการอย่างเป็นระบบ มักพึ่งพาเพียงความ ศรัทธาในตัวบุคคล (พระเกจิอาจารย์) ซึ่งเป็นปัจจัยชั่วคราวชั่วคราว หากสิ้นบารมีของพระสงฆ์รูปนั้นไป การท่องเที่ยวมักจะซบเซาลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งในบางพื้นที่ยังพบปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ และการขาดการสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ เป็นเจ้าของพื้นที่ (Sense of Ownership) อย่างแท้จริง ซึ่งปัจจัยลบเหล่านี้ส่งผลให้การจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว และอาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อทั้ง สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน (วรภัทร พิชัยวัฒน์, 2564) สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง ความจำเป็นเร่งด่วนในทางวิชาการและทางปฏิบัติ ที่จะต้องมีการศึกษารูปแบบ กลไก และกระบวนการใน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยบทบาทของวัดและพระสงฆ์นักพัฒนาเป็น

แกนกลาง เพื่อค้นหาแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการจัดซื้อจัดจ้างด้านการจัดการ และสร้างจุดสมดุลระหว่างการรักษาคุณค่าความศักดิ์สิทธิ์ทางจิตวิญญาณ กับการรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์

จากบริบทของสังคมและสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น บทความวิชาการนี้จึงมีเป้าหมายหลักประการแรกคือ เพื่อนำเสนอและวิเคราะห์บทบาทเชิงสร้างสรรค์ของพระเกจิอาจารย์ โดยใช้กรณีศึกษาเชิงลึกของหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ ในการพัฒนาสุสานทุ่งมนให้ก้าวขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่ใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน เป้าหมายประการที่สองคือ เพื่อมุ่งทำความเข้าใจและถอดบทเรียนถึงกลไกการบริหารจัดการที่สามารถดึงเอาพลังศรัทธาทางศาสนา มาผนวกเข้ากับกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน และเป้าหมายประการสุดท้ายคือ เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ (Success Factors) ตลอดจนข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ การนำเสนอบทความวิชาการชิ้นนี้ไม่เพียงแต่มีความสำคัญในมิติเชิงทฤษฎี ที่จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในสาขาสังคมวิทยาพุทธศาสนา การพัฒนาชุมชน และการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายเชิงปฏิบัติการที่สำคัญยิ่ง คือเพื่อนำเสนอแนวทาง นโยบาย และรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็น “ต้นแบบ” (Model) ในการขยายผลเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศ ให้เกิดความยั่งยืน เป็นรูปธรรม และเป็นรากฐานในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและจิตวิญญาณของสังคมไทยสืบไป

แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้ “วัดพัฒนา” เป็นฐาน ผ่านกรณีศึกษาหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องในหลายด้าน ได้แก่แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงศาสนา แนวคิดวัดพัฒนา แนวคิดพระสงฆ์กับบทบาททางสังคม และแนวคิดการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community - Based Development) ดังนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึงการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนา เช่น การแสวงบุญ การนมัสการ การเรียนรู้ศาสนา หรือเพื่อจุดมุ่งหมายทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่องทั่วโลก เนื่องจากสามารถตอบสนองทั้งความต้องการภายในของนักท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ (Rinschede, 1992; Vukonic, 1996) สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้รับการผลักดันโดยภาครัฐ เช่น โครงการ “เที่ยววัด เสริมบุญ เสริมธรรม” ที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงวัด ศิลปวัฒนธรรม และเศรษฐกิจฐานราก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

2. แนวคิดวัดพัฒนา (Development - Oriented Temple) “วัดพัฒนา” คือ วัดที่มีบทบาทหลากหลายในชุมชน นอกจากการประกอบศาสนพิธีแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการศึกษา การอนุรักษ์วัฒนธรรม การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2547) โดยวัดพัฒนาที่ประสบความสำเร็จมักมีพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น พระเกจิอาจารย์ผู้มีบารมี เป็นที่ศรัทธาของประชาชน ซึ่งช่วยให้เกิดพลังศรัทธาในการร่วมพัฒนาวัดและชุมชนโดยรอบ

3. แนวคิดพระสงฆ์กับบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย พระสงฆ์ในสังคมไทยไม่เพียงทำหน้าที่ตามหลักพระธรรมวินัยเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ นักการศึกษา และผู้นำชุมชนทางสังคมในยามจำเป็น (ประเสริฐ ฤ นคร, 2546) โดยเฉพาะพระเกจิอาจารย์ในภาคอีสานที่มีบทบาทในการปลุกศรัทธา และผสมผสานกับการใช้ความเชื่อและพิธีกรรม กับการพัฒนาท้องถิ่น และสร้างรูปธรรมของความเปลี่ยนแปลง เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค การจัดตั้งสถานพยาบาล หรือศูนย์เรียนรู้ชุมชน (วงศ์สถิตย์ ฉัตรานนท์, 2560) กรณีหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ ถือเป็นพระนักพัฒนาที่มีความโดดเด่นในระดับชาติ ท่านได้พัฒนา “วัดเพชรบุรีจนแล้วเสร็จด้วยความศรัทธาของพุทธบริษัท” และ สานทุ่งมน แต่เดิมเป็นป่าช้าที่ไม่ได้ใช้ทำประโยชน์ใด หลวงปู่ท่านมาทำสมาธิ จนกลายเป็นแหล่งแสวงบุญที่สำคัญอีกแห่งที่มีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดสุรินทร์ ให้เป็นทั้งศูนย์กลางศรัทธา ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีการสร้างศาลาขนาดใหญ่ พระพุทธรูป ศาลาปฏิบัติธรรม และปลูกป่า และสร้างสวนหย่อมประดับดอกไม้นานาพันธุ์และเพื่อส่งเสริมทั้งการปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (กรมการศาสนา, 2565)

4. แนวคิดการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community - Based Development) แนวคิดนี้เน้นให้ชุมชนทุ่งมน มีบทบาทเป็นเจ้าของและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกมิติ เช่น การออกแบบกิจกรรม และการประกอบการค้า การจัดการทรัพยากร และการสร้างคุณค่าร่วม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Chambers, 1997) การใช้วัดพัฒนาเป็นฐานในการท่องเที่ยวจึงต้องบูรณาการระหว่างวัด ภาคประชาชน และภาครัฐ โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการสร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกของชุมชน

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

พระสงฆ์ในสังคมไทยมีสถานะเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของสังคมที่มีบทบาทหลากหลาย นอกจากหน้าที่ทางพระศาสนาในการเผยแผ่ธรรมะและรักษาพระธรรมวินัยแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนทางจิตวิญญาณ เป็นผู้สั่งสอนศีลธรรม และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งถือเป็น “การพัฒนาเชิงสร้างสรรค์” ที่สะท้อนถึงการใช้ศรัทธาและอำนาจทางคุณธรรมในการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมีนัยสำคัญ (ประเสริฐ ฤ นคร, 2546) ได้แก่

1. บทบาทด้านจิตวิญญาณและศีลธรรม พระสงฆ์ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ช่วยปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีแก่สังคม ผ่านการสั่งสอนธรรม การเทศนา และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ซึ่งส่งผลต่อการยกระดับจิตใจของประชาชนในระยะยาว บทบาทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมถอยของคุณธรรมในชีวิตประจำวัน (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552)

2. บทบาทด้านการศึกษาและการเรียนรู้ หลายวัดทั่วประเทศทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทั้งด้านศาสนา ศีลธรรม และความรู้ทั่วไป โดยมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับพระภิกษุ สามเณร รวมถึงประชาชนทั่วไป เช่น โครงการโรงเรียนพระปริยัติธรรม การจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนภายใต้วัดพัฒนา (สุทธิพงษ์ จุลเจริญ, 2561)

3. บทบาทด้านการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจ พระสงฆ์จำนวนมากมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เช่น การส่งเสริมอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างระบบสวัสดิการภายใน

ชุมชน และการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตัวอย่างเช่น หลวงพ่อคุณ ปรีสุทโธ วัดบ้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา ผู้ริเริ่มโครงการพัฒนาชุมชนโดยใช้ทุนศรัทธาเป็นเครื่องมือทางสังคม (กรมการศาสนา, 2565) กรณีของ พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปญโญ) เป็นตัวอย่างสำคัญของ พระสงฆ์ที่มีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชน โดยท่านได้พัฒนา ณ สุสานทุ่งมน ให้เป็นทั้งสถานที่ ปฏิบัติธรรม ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ผ่านการก่อสร้างศาลาเพชร (ศาลาขนาดใหญ่) สวนป่า และสถานที่ประกอบพิธีกรรม ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาและศีลธรรมของเยาวชนในพื้นที่ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562)

4. บทบาทด้านการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่แห่งความศรัทธาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา เช่น การก่อสร้างพระเจดีย์ พระพุทธรูป และการจัดกิจกรรมเทศกาลทางศาสนา ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้แสวงบุญจากทั่วประเทศ โดยมีผลเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง (Rinschede, 1992; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) พระสงฆ์จึงเป็นกลไกทางสังคมที่มีพลังอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมไทยในมิติทางจิตวิญญาณ การศึกษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะพระเกจิอาจารย์ซึ่งมีอิทธิพลต่อศรัทธาของประชาชนจำนวนมาก สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ ทั้งในระดับวัด ชุมชน และสังคมในภาพรวม

ชีวประวัติของพระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปญโญ)

ภาพที่ 1 พระครูประสาทพรหมคุณ

ภาพที่ 2 สังขารพระครูประสาทพรหมคุณ

พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปญโญ) (พ.ศ. 2452 - 2556) นามเดิมว่า หงษ์ นามสกุล จะมัวดี เป็นพระเถรอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังด้านวิปัสสนาธุระและพุทธาคม เป็นพระสายกัมมัฏฐานที่มีพลังศรัทธาและคุณธรรมอันมั่นคง ท่านเกิดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2452 ณ บ้านทุ่งมน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ในครอบครัวเกษตรกรรมที่มีฐานะยากจน ทว่าท่านได้ฝึกฝนตนเองอย่างวิริยะอุตสาหะตั้งแต่วัยเยาว์ โดยศึกษาทั้งอักขระขอม วิชาโบราณ และพระธรรมวินัย จนกระทั่งอุปสมบทในวัย 20 ปี ณ วัดบ้านสำโรง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ หลังอุปสมบท หลวงปู่ได้ออกธุดงค์ไปยังป่าลึกในหลายจังหวัดทั้งในภาคอีสาน ภาคเหนือ และประเทศกัมพูชา เพื่อฝึกปฏิบัติกรรมฐานและวิชาแพทย์แผน

โบราณ จนได้รับความเคารพนับถืออย่างสูงจากพระภิกษุและชาวบ้านทั่วไป นอกจากนี้ ท่านยังศึกษาวิชาเวทพุทธาคมจากพระอาจารย์ผู้เรืองวิชาในสายเขมรและล้านช้าง ทำให้ท่านมีความเชี่ยวชาญด้านการรักษาโรคด้วยสมุนไพร พิธีกรรมแบบพื้นบ้าน และการปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย

ภาพที่ 3 ยันต์ฝ่ามือพระครูประสาทพรหมคุณ

ภาพที่ 4 ยันต์ฝ่าเท้าพระครูประสาทพรหมคุณ

ด้านบทบาทเชิงสังคมและศาสนา

พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปัญโญ) มิได้เพียงแต่เป็นพระเกจิผู้มีพลังจิตและวิชาอาคม แต่ยังเป็นผู้นำชุมชนในมิติเชิงสร้างสรรค์ ท่านได้บูรณะ สุสานทุ่งมน ซึ่งเป็นวัดเล็ก ๆ ในตำบลทุ่งมน ให้กลายเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ มีการก่อสร้างปราสาทเพชร เป็นอาคารขนาดใหญ่ พระพุทธรูป ศาลาธรรม และอาคารปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนและชาวบ้านในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ท่านยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอาชีพ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกสมุนไพร การทำเกษตรอินทรีย์ และการใช้พลังจิตในการเยียวยา ทำน้ำมนต์ ซึ่งถือเป็นรูปแบบของ “พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนา” (พระธรรมโกศาจารย์, 2554)

1. **บทบาทด้านศรัทธาและการท่องเที่ยวเชิงพุทธ** ด้วยคุณธรรมและความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปัญโญ) กลายเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งในและต่างประเทศ ณ สุสานทุ่งมน จึงได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดงานบุญใหญ่ประจำปี เช่น งานปิดทองรูปเหมือนหลวงปู่ งานทำบุญวันเกิด และงานสืบชะตาโลก ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวนมากจากทั่วประเทศ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยรอบอย่างยั่งยืน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2565)

2. **ผู้นำด้านจิตวิญญาณและวิปัสสนา** หลวงปู่เป็นที่รู้จักในฐานะพระวิปัสสนาจารย์ผู้มีปฏิปทาแน่วแน่และลึกซึ้งในหลักธรรมคำสอน ท่านสอนการภาวนาให้รู้จัก “ดูจิตใจ” และปล่อยวางอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อเข้าสู่ความสงบในใจอย่างแท้จริง คำสอนของท่านเข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับวิถีชาวบ้าน ทำให้ผู้คนในท้องถิ่นและจากทั่วประเทศแสวงหาธรรมะจากท่านอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

3. **ผู้นำการพัฒนาวัดและชุมชน** ท่านได้พัฒนา ณ สุสานทุ่งมน ให้กลายเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของชาวบ้านและเป็นต้นแบบของ “วัดพัฒนา” โดยท่านใช้ศรัทธาเป็นทุนในการสร้างวัดและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งปราสาทเพชร ศาลาปฏิบัติธรรม รวมถึงรูปเคารพพระครูประสาทพรหมคุณ

(หงษ์ พรหมบุญ) เพื่อรองรับผู้มาแสวงบุญและฝึกจิต ท่านยังส่งเสริมการศึกษาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างโรงเรียน สะพาน ถนน และศูนย์สุขภาพชุมชน การปลูกป่าไม้ การดูแลสัตว์ป่า (กรมการศาสนา, 2565)

4. พระเกจิอาจารย์และพระนักปฏิบัติผู้ทรงอิทธิพล หลวงปู่เป็นที่นับถือของชาวบ้านในฐานะ “พระเกจิอาจารย์” ผู้มีวิชาและพลังจิตสูง มีวัตถุมงคลที่ได้รับความนิยมศรัทธา เช่น ผ้ายันต์ ตะกรุด และเหรียญรูปเหมือน ซึ่งมักใช้เป็นที่เชื่อในการป้องกันภัยและเสริมสิริมงคล แต่ท่านเน้นย้ำเสมอว่า “พุทธคุณที่แท้จริงอยู่ที่การปฏิบัติธรรม ไม่ใช่เครื่องรางของขลัง” ท่านจึงใช้ความศรัทธาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาจิตใจของผู้คนและปลูกฝังการพึ่งพาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา (บุญชู ศรีสุข, 2559)

5. ผู้บุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาเชิงอนุรักษ์ การพัฒนา “ณ สู่สานทุ่งมน” ของหลวงปู่ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังส่งเสริมให้วัดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีการจัดงานบุญ งานเทศกาล และการต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้ศรัทธาจากทั่วประเทศ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนเติบโตและมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมบุญ) คือตัวอย่างพระสงฆ์ผู้มีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในหลายมิติ ทั้งทางศาสนา การพัฒนาชุมชน และการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าให้กับสังคม ท่านไม่เพียงสร้างคุณูปการแก่พระพุทธศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นต้นแบบของผู้นำทางจิตวิญญาณที่บูรณาการธรรมะเข้ากับการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีพลังและยั่งยืน

การพัฒนาสู่สานทุ่งมนเพื่อเป็นฐานการท่องเที่ยวทางศาสนา

ในการพัฒนาสู่สานทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ภายใต้การนำของพระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมบุญ) เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาอย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงพุทธศาสนาเข้ากับชุมชนท้องถิ่น ทั้งด้านจิตวิญญาณ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจผ่านแนวคิด “วัดพัฒนา” ซึ่งมีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. การสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธาและปฏิบัติธรรม พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมบุญ) ได้พัฒนาสถานที่ ให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาธรรมะและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยมีการสร้างอาคารทางศาสนา และศาลาปฏิบัติธรรมที่มีความสงบร่มรื่น ตอบสนองต่อผู้แสวงหาความสงบทางจิตใจ ปราสาทเพชร สวนหย่อม ปลูกต้นไม้ ดอกไม้ การจัดกิจกรรมฝึกอบรมธรรมะ การปฏิบัติธรรมแบบเข้มข้น และงานเทศกาลทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชาและวันเข้าพรรษา ล้วนเป็นแรงดึงดูดให้ผู้ศรัทธาและนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมวัดอย่างต่อเนื่อง (ปัญญาดี พรหมคุณ, 2561)

2. การเชื่อมโยงวัดกับวิถีชีวิตชุมชน ณ สู่สานทุ่งมน มิได้เป็นเพียงศาสนสถานเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอาชีพ การศึกษา และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านโดยรอบ โดยหลวงปู่ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในงานก่อสร้างวัด การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างสะพาน ถนน บ่อน้ำ และโรงเรียน รวมถึงการฝึกอบรมชาวบ้านด้านคุณธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช่วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นแบบองค์รวม (กรมการศาสนา, 2565)

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาเชิงวัฒนธรรม สู่สานทุ่งมนได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสานความเชื่อ ความศรัทธา และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โดยมีการจัด “งาน พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมบุญ) เป็นประจำทุกปี เพื่อระลึกถึงปฏิปทาของ

ท่านและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การแสดงพื้นบ้าน การทำบุญแบบพื้นถิ่น และการบูชาครูบาอาจารย์ ทั้งนี้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยว เช่น ลานจอดรถ ศาลารับรอง เส้นทางเดินชมวัด และร้านค้าของชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565)

4. การสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์ของวัดผ่านศรัทธา ชื่อเสียงของหลวงปู่ในฐานะพระเกจิอาจารย์ได้ส่งผลให้ สุสานทุ่งมนกลายเป็น “จุดหมายปลายทางแห่งศรัทธา” (Faith - Based Destination) ที่ผู้คนหลั่งไหลมาทั้งเพื่อกราบขอพร รับวัตถุมงคล และศึกษาธรรมะ คำสอน วิธีการปฏิบัติ ท่านได้สื่อสารคำสอนด้วยภาษาง่าย ๆ แต่ลึกซึ้ง ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นเสียงธรรมะ และพิธีกรรม เช่น การเจริญพระพุทธมนต์และการเสกวัตถุมงคล ทำให้วัดมีอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณและกลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีแรงดึงดูดทางจิตใจ (บุญชู ศรีสุข, 2559)

5. ผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชน การพัฒนา สุสานทุ่งมน เป็นฐานการท่องเที่ยวทางศาสนา ไม่เพียงสร้างความเจริญทางจิตใจแก่ผู้แสวงบุญ แต่ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมรายได้จากร้านค้า การบริการที่พัก การจำหน่ายของที่ระลึก และการจ้างงานในงานบุญและเทศกาลต่าง ๆ ทั้งยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจและความสามัคคีให้แก่ชาวชุมชนในพื้นที่ สุสานทุ่งมน ในยุคของพระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมพลโย) จึงมิใช่เพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หากแต่เป็นต้นแบบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่เชื่อมโยง “ธรรมะ - วัฒนธรรม - ชุมชน - เศรษฐกิจ” เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยยึดหลักศรัทธาเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ

อิทธิพลของพระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมพลโย) ต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชน

พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมพลโย) ถือเป็นพระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกแก่ชุมชน สุสานทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยอิทธิพลของท่านแผ่กว้างครอบคลุมทั้งด้าน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ อย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ใน 3 มิติหลัก ดังนี้

1. มิติวิถีชีวิตการยกระดับจริยธรรมและความสงบสุขของชุมชน หลวงปู่ใช้คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านให้อยู่ในกรอบแห่ง “ศีลธรรม ความพอเพียง และความเมตตา” ผ่านการสอนธรรมะอย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมการถือศีล การปฏิบัติธรรม การเจริญสติ และการใช้ชีวิตเรียบง่ายตามแนวทางพุทธะ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม เช่น ลดอบายมุข ความรุนแรง และความขัดแย้งในชุมชน (กรมการศาสนา, 2565) ทั้งนี้ ท่านยังเน้นการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และให้เยาวชนมีพื้นที่ในการเรียนรู้ธรรมะ ทำให้เกิดความสมานฉันท์ในชุมชน โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่เคยประสบปัญหาเสพติดหรือความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

2. มิติทางวัฒนธรรม การฟื้นฟูและธำรงอัตลักษณ์ ในฐานะที่ พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมพลโย) ท่านได้สืบสานประเพณีและพิธีกรรมพื้นถิ่นไว้ควบคู่กับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ การบูชาครู และการทำพิธีกรรมบวงสรวงแบบโบราณ ทั้งยังสนับสนุนให้ชุมชนอนุรักษ์ภาษาวรรณกรรม แบบดั้งเดิม การบูรณาการวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้ากับกิจกรรมของวัด ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เกิด

ความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน ส่งผลให้เกิดการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ข้ามรุ่นอย่างมีคุณภาพ

3. มิติเศรษฐกิจ การสร้างรายได้และยกระดับฐานะของชุมชน สุสานทุ่งมน ภายใต้การนำของหลวงปู่ ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเยือนปีละนับหมื่นคน ส่งผลให้ชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้จากการขายของที่ระลึก บริการที่พัก ร้านอาหารพื้นบ้าน และการผลิตวัตถุมงคล เช่น ผ้ายันต์ ตะกรุด และพระเครื่อง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ ท่านยังส่งเสริมให้ชุมชนทำเกษตรแบบพอเพียง เช่น การปลูกข้าวอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ และการทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งไม่เพียงสร้างรายได้ที่มั่นคง แต่ยังช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและลดการพึ่งพิงระบบทุนนิยม (วิทยากร เชียงกูล, 2562)

อิทธิพลของพระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมบุญ) ต่อชุมชนบ้านทุ่งมน ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ศาสนพิธีหรือกิจกรรมในวัดเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิต วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชาวบ้านในระยะยาว โดยท่านได้แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์สามารถเป็นผู้นำทางสังคมที่แท้จริงผ่านพลังของธรรมะความเมตตา และการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งกับชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางจะประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ ตลอดจนการประเมินผล โดยในกรณีของ สุสานทุ่งมน ชุมชนได้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนและรักษาพลังศรัทธา ควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสามารถแจกแจงได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ชาวบ้านในเขต ตำบลทุ่งมนได้มีส่วนร่วมในการประชุมร่วมกับทางวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การวางผังพื้นที่วัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การกำหนดเส้นทางแสวงบุญ การออกแบบกิจกรรมท้องถิ่น และการจัดงานประเพณี (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2564) แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงการนำหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (People Participation) มาใช้จริง ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) และความร่วมมือที่เข้มแข็ง

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรม ชุมชนได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภายใต้รูปแบบ “คณะกรรมการหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยว” โดยมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่วัด ดูแลจราจร การให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว การทำความสะอาด และการอำนวยความสะดวกด้านที่พักและอาหาร ซึ่งช่วยสร้างงานให้แก่คนในพื้นที่ ทั้งเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มแม่บ้านนอกจากนี้ยังมีการจัด “ตลาดชุมชน” ทุกวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา โดยนำผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น ผ้าทอมือ ข้าวอินทรีย์ อาหารพื้นบ้าน และวัตถุมงคลมาจำหน่าย ช่วยสร้างรายได้หมุนเวียนในระดับครัวเรือน

3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่น ชาวบ้านร่วมกันดูแลต้นไม้ในเขตวัด พัฒนาแหล่งน้ำ ปลูกไม้ยืนต้น และร่วมกันรณรงค์เรื่อง “วัดปลอดขยะ” โดยมีระบบคัดแยกขยะ การนำขยะอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมัก และการส่งเสริมให้ใช้ภาชนะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่จัดกิจกรรม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่วัยเรียน

4. การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ผู้อาวุโสในชุมชนมีบทบาทเป็นวิทยากรถ่ายทอดวัฒนธรรมในรูปแบบกิจกรรม เช่น การศึกษาคำสอน พิธีกรรม ความเชื่อ ความศรัทธา การแสดงพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น และการแปลภาษาถิ่นให้นักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังสามารถสร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ควบคู่กับวัดได้อย่างลงตัว

5. การประเมินผลและพัฒนาต่อยอด ชุมชนร่วมกับวัดและองค์กรท้องถิ่นจัดเวทีสรุปบทเรียนหลังงานเทศกาล หรือกิจกรรมประจำปี เพื่อประเมินผลด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รายได้ที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค และเสนอแนวทางพัฒนาในปีต่อไป กระบวนการนี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (UNDP, 2021) การมีส่วนร่วมของชุมชน ศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นตัวอย่างของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยชุมชนไม่เพียงเป็นผู้รับผลประโยชน์เท่านั้น แต่ยังเป็น “ผู้ร่วมสร้าง” และ “ผู้ร่วมดูแล” ทำให้เกิดความมั่นคงทั้งในมิติศรัทธา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน

กรณีศึกษาพระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมพลโย) สุสานทุ่งมน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้ “วัดพัฒนา” เป็นฐาน เป็นแนวทางที่เชื่อมโยงมิติแห่งศรัทธาเข้ากับกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีพระสงฆ์และชุมชนเป็นแกนกลางแห่งการขับเคลื่อน โดยเฉพาะกรณีของ พระครูประสาทพรหมคุณ (หงษ์ พรหมพลโย) ที่ไม่เพียงแต่เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวสุรินทร์และภาคอีสานใต้เท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการศาสนากับการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีพลัง อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบดังกล่าวย่อมเผชิญทั้ง ปัจจัยส่งเสริม และ อุปสรรค ที่มีผลต่อความยั่งยืนของพื้นที่แสวงบุญและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว ดังนี้

1. ปัจจัยส่งเสริม

1.1 ภาวะผู้นำของพระสงฆ์และพลังศรัทธาในตัวหลวงปู่หงษ์ พรหมพลโย หลวงปู่เป็นพระเกจิที่ได้รับการยกย่องจากทั้งพุทธศาสนิกชนและหน่วยงานรัฐด้านพุทธศาสนาในฐานะ “พระนักพัฒนา” ที่มีความสามารถด้านการชักจูงใจ แก้ปัญหา และส่งเสริมคุณธรรมในสังคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) ซึ่งความน่าเชื่อถือของท่านเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 การมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนบ้านทุ่งมน และหมู่บ้านใกล้เคียงมีโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น และมีวัฒนธรรมแห่งการร่วมแรงร่วมใจ เช่น การทอดผ้าป่า การบวชเณรภาคฤดูร้อน การทำบุญหมู่บ้าน และกิจกรรม “ศรัทธาสร้างสุข” ที่ผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวทำให้เกิดแรงสนับสนุนทั้งด้านแรงงาน เวลา และทรัพยากร (UNESCO, 2021)

1.3 สนับสนุนจากองค์กรภายนอก ภาครัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ร่วม ผลักดันโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางศาสนา ส่งเสริมวัดเป็นศูนย์เรียนรู้ และสนับสนุนกิจกรรมเทศกาลท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.4 ความเชื่อมโยงกับเครือข่ายวัดและศาสนสถาน สุสานทุ่งมนมีเครือข่ายกับวัดและแหล่งธรรมะในจังหวัดสุรินทร์และพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้สามารถจัดโครงการ “ทริปปางบุญเส้นทางอีสานใต้” ซึ่งส่งเสริมการเดินทางเป็นกลุ่ม ส่งเสริมการพักผ่อนในชุมชน และสร้างรายได้แบบกระจาย

2. อุปสรรคในการพัฒนา

2.1 ความไม่ต่อเนื่องของผู้นำหรือการขาดพระสงฆ์นักพัฒนาในรุ่นต่อไป หลังการละสังขารของหลวงปู่ พบว่ากระแสการพัฒนาชุมชนในบางด้านมีการชะลอตัวลง เนื่องจากขาดผู้นำทางจิตวิญญาณที่ได้รับความศรัทธาในระดับเดียวกัน และพระสงฆ์รุ่นใหม่อาจยังขาดประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ (พัฒน์ สิ้นสวัสดิ์, 2563)

2.2 ขาดทักษะการจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชน แม้ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นแต่ยังขาดองค์ความรู้เรื่องการบริการนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการข้อมูล การตลาดออนไลน์ การสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จำกัดการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

2.3 ผลกระทบจากฤดูกาลและวิกฤตการณ์ภายนอก การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความผันผวนตามฤดูกาล โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนที่ทำให้การเดินทางลำบาก และในช่วงโควิด 2019 ที่ผ่านมามีกิจกรรมด้านศาสนาและการท่องเที่ยวต้องงดจัด ทำให้รายได้ชุมชนหดตัว และบางกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง

2.4 ความขัดแย้งภายในบางกลุ่มของชุมชน ในบางกรณี การแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ร้านค้า กลุ่มแม่บ้าน หรือผู้ดูแลกิจกรรม ซึ่งหากขาดกลไกไกล่เกลี่ยที่ดี อาจทำให้ชุมชนขาดความร่วมมือในระยะยาว (Smith, 2020)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐานในกรณีของ สุสานทุ่งมน ภายใต้อิทธิพลของหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของท้องถิ่นในการสร้างแหล่งเรียนรู้และจุดหมายปลายทางทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยกลไกในการรักษาความต่อเนื่องของผู้นำ การยกระดับทักษะชุมชน และการออกแบบโครงสร้างผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทั้งหมดได้ถูกหล่อหลอมจนกลายเป็น “องค์ความรู้ที่ได้รับ” ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาในอนาคต เพื่อลดความซับซ้อนของข้อมูลและช่วยให้มองเห็นโครงสร้างหลักได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้ประมวลผลและถ่ายทอดหัวใจสำคัญทั้งหมดออกมาเป็นแผนภาพ เพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของบทความนี้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

จากแผนภาพที่ 1 ได้สะท้อนให้เห็นถึงกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวัดให้ก้าวสู่การเป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ” โดยมีพระเกจิอาจารย์เป็นผู้นำทางศรัทธา และมีชุมชนเป็นฟันเฟืองหลักในการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. **บทบาทพระเกจิ** พระเกจิอาจารย์ไม่ได้เป็นเพียงผู้ปฏิบัติกิจทางศาสนาเท่านั้น แต่ท่านคือ “ผู้นำศรัทธา” ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน การถ่ายทอดคำสอนและข้อคิดทางธรรมของท่านเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่สำคัญ นอกจากนี้ พระเกจิหลายท่านยังมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด เพื่อยกระดับให้สถานที่แห่งนี้เป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ” ที่เปิดรับให้ผู้คนจากภายนอกได้เข้ามาแสวงหาความสงบและชาร์จพลังบวกให้กับชีวิต

2. **การใช้วัดเป็นฐาน** แนวคิดนี้คือการพลิกโฉมภาพจำเดิม ๆ ที่มองว่าวัดเป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ โดยมุ่งเน้นการดึงศักยภาพของพื้นที่วัดมาเป็น “ศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ” เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้จัดกิจกรรมตามประเพณี หรือนำสินค้าท้องถิ่นมาจำหน่าย วัดจึงเปรียบเสมือนลานกว้างที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าหากัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นการหลอมรวม “พลังชุมชน” ให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเป็นรูปธรรม

3. **การจัดการโดยชุมชน** การพัฒนาจะยั่งยืนได้ต้องอาศัยความเป็นเจ้าของพื้นที่ ชุมชนจึงต้องเข้ามาเป็นแกนหลักในการ “บริหารจัดการกิจกรรม” ทั้งการดูแลความเรียบร้อย การจัดการขยะ หรือการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ชาวบ้านยังมีส่วนร่วมในการคิดค้นและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้เชื่อมโยงกับวัด รวมถึงการ “สร้างเครือข่ายความร่วมมือ” กับกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตดั้งเดิมเอาไว้ได้

4. ผลต่อเศรษฐกิจและสังคม การผลักดันวัดสู่การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ ส่งผลดีต่อพื้นที่อย่างมหาศาล ในมิติเศรษฐกิจ มันช่วย “สร้างงานและสร้างรายได้” ให้กับชาวบ้านผ่านการขายสินค้าบริการ หรือที่พักโฮมสเตย์ เม็ดเงินที่หมุนเวียนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ในขณะที่มิติทางสังคมการทำงานร่วมกันทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ลดปัญหาความขัดแย้ง และการได้ใกล้ชิดศาสนาก็ช่วย “เสริมสร้างจิตวิญญาณ” ของคนในพื้นที่ให้มีความเอื้อเฟื้อและสงปร่มเย็น

5. ปัจจัยความสำเร็จ การขับเคลื่อนโครงการให้สำเร็จต้องอาศัยฟันเฟืองสำคัญ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ที่พร้อมใจกันเป็นเจ้าบ้านที่ดีและร่วมพัฒนาพื้นที่ ประการต่อมาคือ “การสนับสนุนจากภาครัฐ” ทั้งในแง่ขององค์ความรู้ การจัดอบรม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และในยุคปัจจุบัน “การใช้เทคโนโลยีประชาสัมพันธ์” ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยกระจายเรื่องราวของวัดและชุมชนให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

6. อุปสรรค แม้เป้าหมายจะชัดเจน แต่การดำเนินงานมักพบกับความท้าทาย ปัญหาหลักคือ “งบประมาณจำกัด” ทำให้การบูรณะสถานที่หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ “โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เอื้ออำนวย” เช่น เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงยาก ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน ระบบขนส่งสาธารณะไม่เพียงพอ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นห้องน้ำที่ไม่พร้อมรองรับคนจำนวนมาก ล้วนเป็นข้อจำกัดที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการเดินทางมาเยือน

7. แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผลลัพธ์ของการพัฒนาดำรงอยู่ต่อไป ต้องเริ่มต้นที่ การ “เสริมศักยภาพ” ให้กับพระสงฆ์และผู้นำชุมชน มีความรู้เท่าทันการบริหารจัดการยุคใหม่ ควบคู่ไปกับการ “สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วน” บูรณาการการทำงานแบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และหน่วยงานภายนอก เพื่ออุดจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้กัน สุดท้ายเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง ควรนำโมเดลความสำเร็จนี้ไป “ขยายผลสู่พื้นที่อื่น” เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณระดับภูมิภาคที่เกื้อหนุนกัน

สรุป

การศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดพัฒนาเป็นฐาน ผ่านกรณีศึกษา พระครูประสาธพรหมคุณ (หงษ์ พรหมปัญโญ) ณ สุสานทุ่งมน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระเกจิอาจารย์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและนักพัฒนาชุมชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาให้มีความยั่งยืน โดยใช้ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจุดแข็งในการสร้างเอกลักษณ์และความน่าสนใจปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญ ได้แก่ ความศรัทธาของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและพระสงฆ์ในการบริหารจัดการ การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งการผสมผสานเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมในการสื่อสารเผยแพร่ ขณะเดียวกันยังมีอุปสรรคในด้านข้อจำกัดของงบประมาณ ความไม่ทั่วถึงของโครงสร้างพื้นฐาน และความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตสังคมที่ต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้ เน้นการผลักดันนโยบายที่ส่งเสริมบทบาทของวัดพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และภาครัฐ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์นักพัฒนาในด้านการบริหารจัดการและเทคโนโลยี นอกจากนี้ ควรมีการขยายผลโมเดลนี้ไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้มีการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อ

สร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน โดยสรุปการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาโดยใช้วัดเป็นฐานไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาและฟื้นฟูคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อของสังคมไทยให้คงอยู่และเจริญรุดหน้าอย่างสมดุลในยุคปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2565). *พระเกจิอาจารย์กับบทบาทในการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- _____. (2565). *พระสงฆ์นักพัฒนาในชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- _____. (2565). *พระสงฆ์นักพัฒนากับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *รายงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2565). *รายงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วรภัทร พิชัยพัฒน์. (2564). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาวัดพัฒนาในภาคอีสาน. *วารสารวิจัยการท่องเที่ยวไทย*, 12(2), 41 - 58.
- บุญชู ศรีสุข. (2559). *พระเกจิอาจารย์ในวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม.
- ประเสริฐ ฐ นคร. (2546). *พระสงฆ์กับบทบาททางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ฐ นคร. (2546). *พระสงฆ์กับบทบาททางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปราณีต คงคารัตน์. (2563). “พระเกจิกับบทบาทการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ.” *วารสารวิถีไทยศึกษา*, 8(1), 45 - 62.
- ปัญญาดี พรหมคุณ. (2561). *ชีวประวัติหลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ*. สุรินทร์: สำนักพิมพ์วัดเพชรบุรี.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2554). *ศาสนากับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- วงศ์สถิตย์ ฉัตรานนท์. (2560). บทบาทพระเกจิอาจารย์กับการพัฒนาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสังคมวิทยาไทย*, 22(2), 11 - 34.
- วิทยากร เชียงกุล. (2562). *เศรษฐกิจชุมชนกับการพัฒนาแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาใหม่.
- ศูนย์คุณธรรม. (2565). *คู่มือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัดต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์คุณธรรม.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2565). *รายงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลทุ่งมน*. สุรินทร์: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์.
- สุธีรา ชัยวัฒน์. (2563). วัดกับบทบาทใหม่ในสังคมไทย. *วารสารศาสนาและวัฒนธรรม*, 5(1), 15 - 30.
- สุทธิพงษ์ จุลเจริญ. (2561). วัดกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารวิถีท้องถิ่น*, 9(1), 1 - 18.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *พระสงฆ์นักพัฒนา: บทบาทแห่งการขับเคลื่อนสังคมไทย*. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). *ทิศทางศาสนาในสังคมไทย*. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2547). *วัดพัฒนา: ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).

- UNESCO. (2021). *Cultural Heritage and Sustainable Development in Southeast Asia*. Bangkok: UNESCO Office.
- Smith, M. (2020). *Community - Based Tourism and Conflict Resolution*. London: Routledge.
- Rinschede, G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(1), 51 - 67.
- Chambers, R. (1997). *Whose Reality Counts? Putting the First Last*. London: Intermediate Technology Publications.
- Rinschede, G. (1992). Forms of Religious Tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(1), 51 - 67.
- Vukonic, B. (1996). *Tourism and Religion*. Oxford: Pergamon.
- UNWTO. (2022). *Tourism and Rural Development*. World Tourism Organization.
- UNDP. (2021). *Community Participation and Sustainable Tourism Development in Rural Southeast Asia*. Bangkok: UNDP Regional Centre.

การออกแบบนวัตกรรมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน:
กรณีศึกษาโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี
INNOVATIVE DESIGN FOR ENHANCING ACADEMIC ACHIEVEMENT:
A CASE STUDY OF SOIDAOWITTAYA SCHOOL

เกษมกิตติ์ กุดซ่าย^{1,*}, เริงวิชญ์ นิลโคตร² และ ชีรังกูร วรบำรุงกุล³
Kasemkit Kutsai^{1,*}, Reongwit Nilkote² and Theerangkoon Warabamrungskul³

(Received: September 18, 2025; Revised: October 20, 2025; Accepted: October 24, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์และอธิบายการดำเนินโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” ของโรงเรียนสอยดาววิทยา โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กระบวนการดำเนินงานอาศัยแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นกรอบแนวทางสำคัญ ในขั้น Plan ครูได้วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งออกแบบนวัตกรรมที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ ในขั้น Do ครูลงมือพัฒนานวัตกรรมและนำไปทดลองใช้จริงในห้องเรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น Active Learning และสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม ต่อมาในขั้น Check มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และเจตคติของผู้เรียน สุดท้ายในขั้น Act ครูนำผลการประเมินมาปรับปรุงนวัตกรรม และขยายผลการใช้งานให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า โครงการดังกล่าวช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขณะเดียวกัน ครูสามารถพัฒนาศักยภาพในการสร้างและใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ โรงเรียนจึงเกิดวัฒนธรรมการพัฒนาเชิงนวัตกรรมที่ต่อเนื่อง สรุปได้ว่า การเชื่อมโยงโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” เข้ากับกระบวนการวงจรคุณภาพ PDCA มีส่วนสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งในมิติของผู้เรียน ครู และโรงเรียน โดยเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในบริบทอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

¹ ครูโรงเรียนสอยดาววิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

¹ Teacher of Soidaowittaya School, The Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

* Corresponding author. E-mail: 6826141002@rbru.ac.th

Abstract

The purpose of this article was to describe the implementation of the “One Teacher, One Innovation” project at Soidaowittaya School, focusing on developing educational innovations to enhance students’ academic achievement. The project adopts the PDCA quality cycle (Plan - Do - Check - Act) as a conceptual framework for systematic innovation development. In the Plan phase, teachers identify students’ learning problems and needs, then design appropriate innovations. During the Do phase, these innovations were developed and applied in real classroom settings, incorporating diverse approaches such as Active Learning and educational technology. The check phase involved evaluating students’ academic achievement through pre - tests and post - tests, classroom observations, and surveys on learning attitudes. Finally, in the Act phase, teachers refined and improve their innovations based on evaluation results and expanded their application for sustainable use. The findings indicated that the project significantly improves students’ learning outcomes, critical thinking, and 21st century skills. Meanwhile, teachers enhanced their capacity in designing and applying systematic instructional innovations. In conclusion, integrating the “One Teacher, One Innovation” project with the PDCA process was instrumental in improving educational quality at multiple levels: students, teachers, and the school as a whole. This approach provided a practical and sustainable model that could be adapted to other educational contexts.

Keywords: Innovation, Educational Innovation Design, Learning Achievement

บทนำ

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากผลสัมฤทธิ์สะท้อนคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาและขีดความสามารถของผู้เรียนในการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตาม โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านทรัพยากร ความพร้อมทางวิชาการ และการเข้าถึงเทคโนโลยี ส่งผลให้การจัดการศึกษายังไม่สามารถตอบสนองต่อศักยภาพและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ โรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ในเขตชนบท จึงได้ริเริ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน การดำเนินงานใช้แนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นกรอบแนวทาง เนื่องจากเป็นกลไกการพัฒนาที่มุ่งเน้นความต่อเนื่องและการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ โดยขึ้นการวางแผน ครูจะทำการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ขึ้นดำเนินการคือการนำไปใช้จริงในชั้นเรียน ขั้นตรวจสอบเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ และขั้นปรับปรุงคือการพัฒนานวัตกรรมต่อยอดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (2546) ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีระบบ อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของ ภารดี อนันต์นาวิ (2553) และ จรัส อติวิทยากรณ์

(2554) ที่ชี้ว่าการบริหารการศึกษาคือการใช้หลักการจัดการเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ขณะเดียวกัน บทบาทของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนนวัตกรรมในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกอร สมปราษฎ์ (2560) และงานวิจัยของ จาตุรงค์ ยตะโคตร และคณะ (2564) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารช่วยเพิ่มประสิทธิผลทางวิชาการและสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น ความสำคัญของปัญหานี้อยู่ที่การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดเชิงบริบท โดยการประยุกต์ เข้ากับการบริหารการศึกษานับเป็นแนวทางที่สามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียน ครู และโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

นวัตกรรมทางการศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมีส่วนร่วมของผู้เรียน และความยืดหยุ่นของการจัดการเรียนรู้ในระดับสากล (Setio et al., 2024) งานสังเคราะห์วรรณกรรมหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล การปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก (Student - Centered Pedagogy) การสร้างการมีส่วนร่วม (Student Engagement) และการออกแบบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น (Curriculum Flexibility) (Journal Unismuh Palu, 2024) ในมิติของการศึกษาเชิงระบบ องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2019) ได้เสนอว่า นวัตกรรมไม่ควรเป็นเป้าหมายในตัวเอง หากแต่ควรได้รับการออกแบบเพื่อตอบสนองต่อการยกระดับตัวชี้วัดทางการศึกษาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Learning Outcomes) ความเป็นธรรมทางการศึกษา (Equity) และประสิทธิภาพด้านต้นทุนและเวลา (Cost - Efficiency) นอกจากนี้ งานวิจัยของ (Celik & Baturay, 2024) ได้สะท้อนมุมมองที่สมดุลระหว่างการบูรณาการเทคโนโลยีใหม่เข้ากับนวัตกรรมทางการสอน (Pedagogical Innovation) โดยเน้นว่าการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง พร้อมกับการใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับกระบวนการสอนจริง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนา “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Siddiq et al., 2024) อย่างไรก็ตาม งานวิชาการหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดของการนำนวัตกรรมมาใช้ในทางปฏิบัติ เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่ไม่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงทดลอง ความไม่พร้อมของครูผู้สอน และข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี อีกทั้งยังมีปัญหาการออกแบบนวัตกรรมที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาโดยรวม (Parejo et al., 2022)

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและบริบทท้องถิ่น (โรงเรียนสอยดาววิทยา, 2568) อย่างไรก็ตาม การศึกษาของโรงเรียนพบประเด็นปัญหาหลัก ได้แก่ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เท่ากับมาตรฐานเป้าหมาย ครูผู้สอนขาดความพร้อมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนเชิงนวัตกรรม และหลักสูตรยังไม่ตอบสนองต่อความหลากหลายของความต้องการผู้เรียนอย่างเต็มที่ประเด็นปัญหาเหล่านี้ทำให้โรงเรียนจำเป็นต้องออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning และ Project - Based Learning การบูรณาการสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ และการปรับหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ทิศนา แชมมณี, 2559) นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมต้องสอดคล้องกับ การบริหารสถานศึกษา ทั้งในมิติของการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การนิเทศและประเมินผล รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคีภายนอก (โรงเรียนสอยดาววิทยา, 2568) การจัดการอย่างเป็น

ระบบช่วยให้ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน ดังนั้น การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงระบบจึงเป็นทางออกสำคัญในการแก้ปัญหาคุณภาพผู้เรียนของ โรงเรียนสอยดาววิทยา ไม่เพียงเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างวัฒนธรรมการพัฒนา วิชาการของครูและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้เรียนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากความสำเร็จและที่มาดังกล่าว บทความเรื่อง การออกแบบนวัตกรรมเพื่อยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ กรอบแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและความต้องการของ ชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมเรียนรู้เชิงรุกและการบูรณาการเทคโนโลยีการศึกษาอย่างเป็นระบบ การศึกษานี้ สนับสนุนให้ครูสามารถออกแบบและประเมินผลนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการ บริหารสถานศึกษา โดยส่งเสริมการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการ สร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กรอย่างยั่งยืน

นวัตกรรมทางการศึกษา: กลไกยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และความต้องการของผู้เรียน การนำแนวคิด วิธีการ หรือเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ช่วยสร้างกระบวนการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่น รองรับความแตกต่างของผู้เรียน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถใช้เวลาและทรัพยากรในการ เรียนการสอนอย่างคุ้มค่า การพัฒนานวัตกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูปรับปรุงวิธีการสอน เพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ และสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้นในทุกระดับชั้นเรียน

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิด วิธีการปฏิบัติ กระบวนการ หรือสิ่งประดิษฐ์ เข้ามาใช้ในการศึกษาเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพ สูงขึ้น จุดมุ่งหมายหลักของนวัตกรรมคือการแก้ไขปัญหา ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ ผู้เรียน และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรทั้งเวลาและแรงงาน (วัชรพล วิบูลยศริน, 2556) นวัตกรรม อาจปรากฏในรูปของเทคโนโลยีการศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วัสดุทัศนศึกษาโต้ตอบ สื่อหลายมิติ และ การใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังรวมถึงแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project - Based Learning) และการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน นักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามนวัตกรรมทางการศึกษาแตกต่างกันไป แต่มีหลักคิดร่วมกันว่า นวัตกรรมคือสิ่งใหม่หรือสิ่งที่ถูกปรับปรุงให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (วัชรพล วิบูลยศริน, 2556) อธิบายว่าเป็นสิ่งใหม่หรือสิ่งที่ยังไม่แพร่หลาย ซึ่งเปลี่ยนแปลงกระบวนการเดิม โดยผ่านการคิดค้นหรือปรับปรุงจนใช้งานได้มีประสิทธิภาพ ส่วน (ทิตินา แคมมณี, 2559) ให้นิยามว่า คือนวัตกรรมในรูปแบบของแนวคิด ระบบ วิธีการ กระบวนการ หรือเทคนิคทางการศึกษาที่ถูกคิดค้นขึ้น ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพการศึกษา

การบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องผสมผสานนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ากับกลยุทธ์การจัดการที่เหมาะสม เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การนำแนวคิดใหม่ ๆ เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงการ (Project - Based Learning) หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอน สามารถช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมยังส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้นำการศึกษาที่มีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์และการจัดการนวัตกรรมสามารถนำพาสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความท้าทายและความไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาผู้นำเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระบบการศึกษา การบริหารการศึกษาที่เน้นนวัตกรรมจึงไม่เพียงแต่มีผลต่อผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครูและระบบการจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bullo & Lamela, 2024; ชัชฎาภรณ์ แหวนเงิน และคณะ, 2566)

นวัตกรรมทางการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้ เนื่องจากช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรทั้งด้านเวลา แรงงาน และเทคโนโลยี (Serdyukov, 2017) นวัตกรรมทางการศึกษาสามารถอยู่ในรูปของเทคโนโลยีการเรียนรู้ เช่น สื่อดิจิทัล คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิดีทัศน์เชิงโต้ตอบ หรืออินเทอร์เน็ต รวมถึงแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้ผ่านโครงการ (Project - Based Learning) หรือการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มความมีส่วนร่วมของผู้เรียนและพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Celik & Baturay, 2024)

การนำนวัตกรรมไปใช้อย่างได้ผลจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบ การประเมินผลและการขยายผลในระดับกว้าง การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนควรมีฐานทฤษฎีที่ชัดเจน เช่น Chickering และ Gamson's Seven Principles ซึ่งช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และยังเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม การวางระบบเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่คุ้มค่าและลดต้นทุนการศึกษา (Ololube, 2010) ในแง่มุมมองของการบริหารสถานศึกษา การพัฒนานวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาการเรียนการสอน สนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กร การบูรณาการ วงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การพัฒนานวัตกรรมเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยขั้น Plan ใช้วิเคราะห์ปัญหาและออกแบบนวัตกรรมขั้น Do เป็นการทดลองใช้จริงในห้องเรียน ขั้น Check ประเมินผลสัมฤทธิ์และข้อจำกัด และขั้น Act นำผลการประเมินมาปรับปรุงและขยายผล ซึ่งช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน (Bullo & Lamela, 2024)

ดังนั้น การบริหารการศึกษาที่ผสมผสานนวัตกรรมและการจัดการเชิงระบบไม่เพียงส่งผลต่อผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังพัฒนาครูและระบบการจัดการศึกษาให้สามารถปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนภายในสถานศึกษา

แนวคิดการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถือเป็นเป้าหมายสำคัญของระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อทำความเข้าใจถึงผลกระทบของนวัตกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอนสามารถออกแบบและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความท้าทายในยุคปัจจุบัน

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของระบบการศึกษาทั่วโลก การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Serdyukov, 2017) การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงผลกระทบของนวัตกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. **นวัตกรรมทางการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำแนวคิด วิธีการ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Celik & Baturay, 2024) การศึกษาโดยใช้วิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project - Based Learning) หรือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอน สามารถช่วยเพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Li, 2024)

2. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** การศึกษาของ (Schneider & Preckel, 2017) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความสามารถในการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการจัดการเวลา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและอาจารย์ก็มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเช่นกัน

3. **การประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอน** การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ เช่น การใช้สื่อดิจิทัลในการสอน การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์การเรียนรู้ (Learning Analytics) เพื่อประเมินและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน (Kaliisa et al., 2023)

4. **ความท้าทายในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา** แม้ว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แต่ก็มี ความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น ความไม่พร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยี ความไม่พร้อมของครูผู้สอนในการใช้เทคโนโลยี และความไม่พร้อมของผู้เรียนในการเข้าถึงเทคโนโลยี (Serdyukov, 2017)

5. **แนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา** การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาควรเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นจึงออกแบบและพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสม โดยควรมีการประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ (Celik & Baturay, 2024)

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาอาจมีความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น ความไม่พร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยี ความไม่พร้อมของครูผู้สอนในการใช้เทคโนโลยี และความไม่พร้อมของผู้เรียนในการเข้าถึงเทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรมในการศึกษาควรเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นจึงออกแบบและพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสม โดยควรมีการประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้

โครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” บทเรียนจากการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสอยดาววิทยา

โรงเรียนสอยดาววิทยา ตั้งอยู่ที่ตำบลทรายขาว อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี-ตราด ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนแห่งนี้ถือเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น โดยทำหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในพื้นที่ชนบท ซึ่งส่วนใหญ่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงกับการเกษตรลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่รอบโรงเรียนเป็นเนินเขาและสวนผลไม้ โดยเฉพาะสวนลำไย ทำให้โรงเรียนมีความโดดเด่นในการบูรณาการบริบทท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน อีกทั้งโรงเรียนยังได้ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงการจัดการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษา อันเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียนในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนมีการจัดทำแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มสาระ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้เชิงบูรณาการ การแนะแนวทางการศึกษา และการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านโครงการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (โรงเรียนสอยดาววิทยา, 2568)

ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี โรงเรียนได้ปรับปรุงห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ รวมทั้งติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อรองรับการเรียนรู้อัจฉริยะ อีกทั้งยังมีนโยบายให้ครูทุกคนสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในลักษณะ “1 ครู 1 นวัตกรรม” โดยมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีในการพัฒนาศักยภาพครู ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตามในด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) และวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการแบ่งงานตามกลุ่มสาระและฝ่ายบริหารอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับภารกิจตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

แนวคิดหลักของโครงการ

โครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” มีจุดมุ่งหมายให้ ครูแต่ละคนพัฒนานวัตกรรมหนึ่งชิ้น ซึ่งสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญ หรือสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21

โครงสร้างดำเนินการ

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนโดย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในรูปแบบการ Up skill และ Reskill ครูอย่างเป็นระบบผ่าน 3 Modules สำคัญ ได้แก่

1. **Module 1 ระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์จุดปัญหา** ครูผู้สอนร่วมกันระดมสมองเพื่อค้นหาหลักปัญหา (Pain Point) ที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง อันเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่ช่วยให้ครูตระหนักและเข้าใจปัญหาเชิงลึก

2. **Module 2 สังเคราะห์แนวทางและพัฒนานวัตกรรม** นำผลจากการระดมสมองมาสังเคราะห์เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา และต่อยอดออกแบบนวัตกรรมการสอนที่สามารถตอบโจทย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. **Module 3 นิเทศ ติดตาม และชี้แนะแก่นวัตกรรม** มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าของนวัตกรรม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการ

- ส่งเสริมให้ครูสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาได้ด้วยตนเอง และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้มีความหมายต่อผู้เรียน
- พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งอาจแตกต่างจากโรงเรียนในพื้นที่อื่น
- สนับสนุนให้ครูมีพลังสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

โครงการนี้จะนำไปสู่การสร้าง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนในพื้นที่อย่างแท้จริง โรงเรียนจะสามารถออกแบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ สร้างความหมาย และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างยั่งยืน

จุดเน้นของโครงการ

- เติมเต็มการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามเป้าหมายที่ชัดเจน
- ยกระดับศักยภาพครู ด้วยการส่งเสริมให้ครูมีทักษะสร้างสรรค์และขับเคลื่อนการเรียนรู้
- บูรณาการบริบทท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัด
- การนิเทศและพัฒนาต่อเนื่อง ด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และปรับปรุงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

โครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” ของโรงเรียนสอยดาววิทยาไม่ได้แค่เป็นแนวคิดเท่านั้น แต่เป็นกรอบการดำเนินงานที่มีระบบชัดเจนในการพัฒนานวัตกรรมทางการสอน โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาสนับสนุนด้านวิชาการ และมีกระบวนการติดตามอย่างเป็นรูปธรรมผ่าน 3 Modules ที่ครอบคลุมทุกมิติของการสร้างนวัตกรรม ตั้งแต่ระบุปัญหา สร้างแนวทาง ไปจนถึงการประเมินผลและปรับปรุง เพื่อการนำไปใช้จริงในห้องเรียนจึงได้มีการนำวงจรคุณภาพ PDCA มาประยุกต์ใช้ในโครงการนี้

การประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม”

โครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” ของโรงเรียนสอยดาววิทยา มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นกรอบแนวทางสำคัญ การดำเนินงานเชื่อมโยงการวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนานวัตกรรม การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Plan การวางแผน ครูเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ในบางรายวิชาต่ำ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ หรือไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง จากนั้นดำเนินการระบุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุรากฐาน กำหนดเป้าหมายเชิงตัวชี้วัด เช่น การเพิ่มผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาอังกฤษร้อยละ 15 และออกแบบแนวทางพัฒนานวัตกรรมทั้งการออกแบบบทเรียน สื่อการสอน และเครื่องมือการเรียนรู้เชิงรุก ขั้นตอนนี้สอดคล้องกับ Module 1 ของโครงการซึ่งเน้นการระดมความคิดเพื่อค้นหาปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 Do การปฏิบัติ ครูลงมือพัฒนานวัตกรรมตามแผนที่วางไว้ เช่น การสร้างชุดการเรียนรู้ เกมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเรียนรู้เชิงโครงงาน และการบูรณาการ ICT เช่น Google Classroom, Kahoot หรือสื่อมัลติมีเดีย เป้าหมายของขั้นตอนนี้คือให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Module 2 ของโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 Check การตรวจสอบและประเมินผล ครูดำเนินการประเมินผลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น การทดสอบก่อน - หลังเรียน การประเมินเจตคติและความพึงพอใจของผู้เรียน และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ เช่น การมีส่วนร่วมและทักษะการคิดวิเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบทดสอบมาตรฐาน และเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) ของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ Module 3 ของโครงการที่เน้นการนิเทศติดตามและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 4 Act การปรับปรุงและพัฒนา ครูนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และปรับปรุณนวัตกรรม เช่น แก้ไขสื่อการสอนที่ซับซ้อนเกินไป ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน และพัฒนานวัตกรรมให้ดียิ่งขึ้นต่อไปเพื่อขยายผลในชั้นเรียนอื่น ผลลัพธ์ของขั้นตอนนี้คือเกิดนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพและยั่งยืน สามารถนำไปใช้ซ้ำ หรือเผยแพร่ให้ครูคนอื่นในเครือข่ายต่อยอด

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวงจรคุณภาพ PDCA (Plan - Do - Check - Act) ที่แสดงการดำเนินโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” สามารถสรุป “ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน” ในแต่ละระดับได้ดังนี้

1. นักเรียน (Learners)

- 1.1 นักเรียนมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 ได้รับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication & Collaboration) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Literacy)
- 1.3 มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นจากการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

2. ครู (Teachers)

- 2.1 เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ ยั่งยืนและต่อยอดได้จริง
- 2.2 ครูมีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียน เช่น ชุดกิจกรรม เกมการเรียนรู้ หรือโครงงาน (PBL) ประเมินผลและปรับปรุงกระบวนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง
- 2.3 เกิด “วัฒนธรรมนวัตกรรมในตัวครู” ครูมีทัศนคติเปิดรับการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. โรงเรียน (School)

- 3.1 สร้าง “วัฒนธรรมนวัตกรรมทางการศึกษา” ภายในโรงเรียน
- 3.2 ระบบบริหารจัดการสนับสนุนให้ครูสร้างและใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 3.3 โรงเรียนมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี ICT เพื่อพัฒนาการเรียนรู้
- 3.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและเครือข่ายทำให้เกิด ชุมชนนักปฏิบัติ (PLC: Professional Learning Community)
- 3.5 คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนยกระดับขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

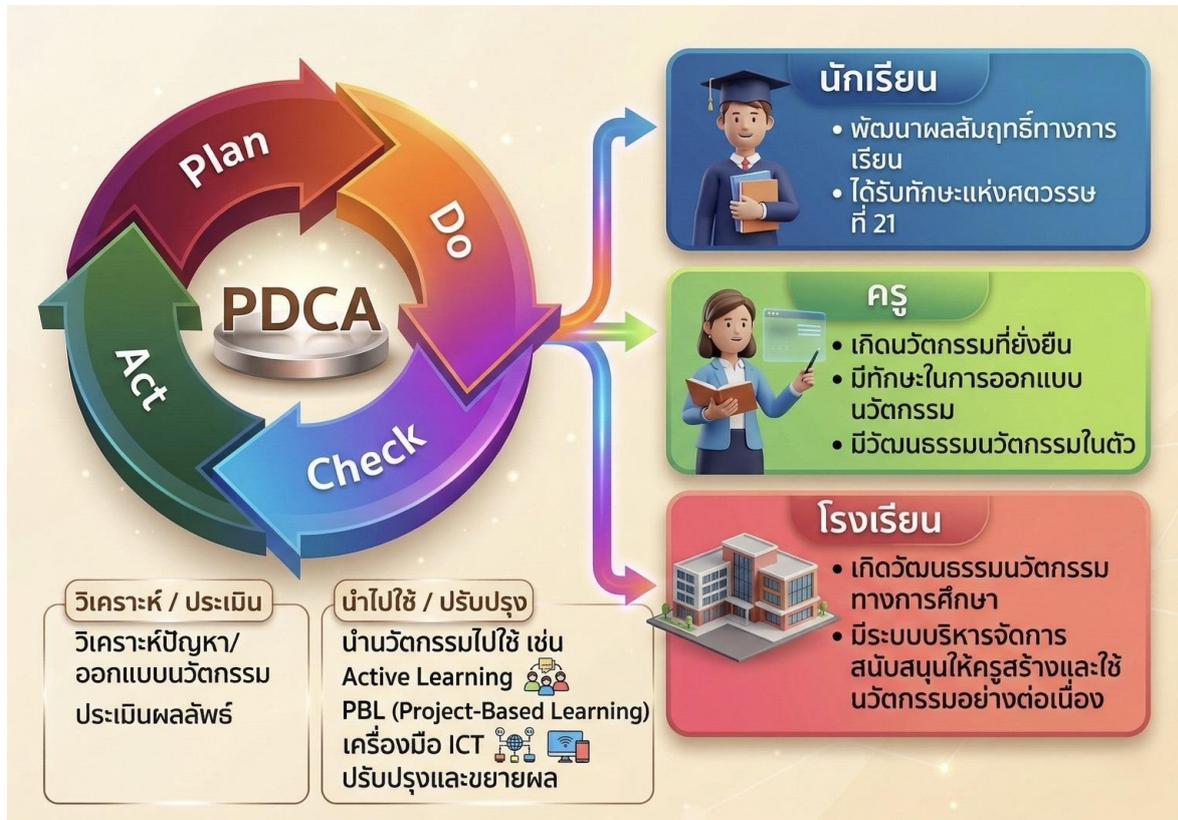
องค์ความรู้ที่ได้รับ

การดำเนินโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” ภายใต้กรอบวงจรคุณภาพ PDCA ทำให้เกิดองค์ความรู้เชิงระบบเกี่ยวกับการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน ครูได้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ระบุสาเหตุรากฐานและออกแบบนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ครูยังได้รับประสบการณ์ในการนำเทคโนโลยีและสื่อการสอนเชิงนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น การสร้างชุดการเรียนรู้ เกมการเรียนรู้ และการเรียนรู้แบบโครงงาน ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน การประเมินผลอย่างต่อเนื่องช่วยให้ครูสามารถติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ เจตคติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถปรับปรุงนวัตกรรมให้เหมาะสมและยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเผยแพร่นวัตกรรมภายในเครือข่ายครูช่วยสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมในองค์กร และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และชุมชน ผลลัพธ์สำคัญคือการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ การสร้างครูที่มีศักยภาพในการพัฒนาวัตกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาระบบบริหาร

สถานศึกษาที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืน บทเรียนสำคัญคือ การจัดการศึกษาเชิงนวัตกรรม ต้องอาศัยการวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างเป็นวงจร นอกจากนี้ การมีระบบสนับสนุนจากผู้บริหารและเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นวัตกรรมสามารถนำไปใช้จริงและสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ยั่งยืน

การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา อาศัยกระบวนการ PDCA เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการวางแผน (Plan) ผ่านการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่ออกแบบนวัตกรรมที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active Learning) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นเครื่องมือสนับสนุน จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินการ (Do) ครูนำเอานวัตกรรมที่ออกแบบไว้มาปรับใช้ในห้องเรียนจริง เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เชิงรุก ฝึกการคิดวิเคราะห์ และสร้างทักษะที่หลากหลาย เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ จะเข้าสู่ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) ซึ่งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ และเจตคติของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมดังกล่าว ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะถูกนำมาสู่ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา (Act) โดยครูจะทำการปรับแก้หรือเพิ่มเติมนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งขยายผลไปยังกลุ่มผู้เรียนหรือรายวิชาอื่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้นวัตกรรม ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินการตามกระบวนการนี้สะท้อนออกมาในสามระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียน ระดับครู และระดับโรงเรียน ในระดับนักเรียน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม ในระดับครู ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมการสอนที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน รวมถึงมีศักยภาพมากขึ้นในการออกแบบการเรียนการสอน ส่วนในระดับโรงเรียน เกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุป การนำวงจรคุณภาพ PDCA มาประยุกต์ใช้กับโครงการนวัตกรรมทางการศึกษา ไม่เพียงช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีคุณภาพยิ่งขึ้น แต่ยังช่วยสร้างครูผู้มีความสามารถในการคิดค้นนวัตกรรม และสร้างโรงเรียนที่มีวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทการศึกษาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และผลลัพธ์สุดท้ายคือ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนมีทักษะศตวรรษที่ 21 และครูมีนวัตกรรมการสอนที่ยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัยบทความ

สรุป

โครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” ของโรงเรียนสอยดาววิทยา โดยใช้กระบวนการ PDCA พบว่าโครงการมีผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในหลายมิติ ประการแรก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งยังมีพัฒนาการด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ ประการที่สอง ครูมีศักยภาพสูงขึ้นในการออกแบบ พัฒนา และใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดังกล่าวยังช่วยสร้างทักษะการวิจัยในชั้นเรียน และทำให้ครูเกิดความมั่นใจในการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม โรงเรียนสามารถสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมเชิงนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลการใช้นวัตกรรมไปสู่ระดับโรงเรียน ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมแล้ว การเชื่อมโยงโครงการ “1 ครู 1 นวัตกรรม” เข้ากับกระบวนการ PDCA ไม่เพียงส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ยังพัฒนาศักยภาพของครูและสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่เน้นความยั่งยืน โรงเรียนจึงมีแนวทางที่ชัดเจนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะจากการนำเสนอบทความครั้งนี้ ควรส่งเสริมการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและเครือข่ายวิชาชีพครู เพื่อสร้างแรงจูงใจและโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ รวมทั้งควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อเผยแพร่และขยายผลการใช้นวัตกรรมไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ อันจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในวงกว้างได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการนำเสนอบทความครั้งต่อไป ควรมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบระยะยาวของการใช้นวัตกรรมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะด้านทักษะชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนควรขยายกรอบการศึกษาไปยังโรงเรียนหลายประเภท เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชาญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- จรัส อติวิทยากรณ์. (2554). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จาตุรงค์ ยตะโคตร, วาโร เพ็งสวัสดิ์ และวันเพ็ญ นันทะศรี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(3), 16 - 31.
- ชัชฎาภรณ์ แหวนเงิน, วิญฉวี บุญลอย และเริงวิษญ์ นิลโคตร. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 10(12), 163 - 172.
- ทิตนา แคมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546*. เล่ม 120 ตอนที่ 62 ก. 1 - 30. 6 กรกฎาคม 2546.
- ภาวดี อนันต์นาวี. (2553). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: มนตรี.
- โรงเรียนสอยดาววิทยา. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568 โรงเรียนสอยดาววิทยา*. จันทบุรี: โรงเรียนสอยดาววิทยา.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2556). *นวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bullo, M., & Lamela, R. (2024). *Strategic Thinking and Innovation Management of Global Educational Leaders in VUCAD Environment*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5032472>
- Celik, B., & Baturay, M. H. (2024). Pedagogical Innovation and Technology Integration in 21st Century Learning. *Educational Technology Research and Development*, 72, 215 - 234. <https://doi.org/10.1007/s11423-023-10155-9>
- Celik, B., & Baturay, M. H. (2024). Technology and Innovation in Shaping the Future of Education. *Smart Learning Environments*, 11, Article 54. <https://doi.org/10.1186/s40561-024-00339-0>

- Kaliisa, R., Misiejuk, K., López-Pernas, S., Khalil, M., & Saqr, M. (2023). *Have Learning Analytics Dashboards Lived up to the Hype? A Systematic Review of Impact on Students' Achievement, Motivation, Participation and Attitude*. <https://arxiv.org/abs/2312.15042>
- Li, J. (2024). Determining the Role of Innovative Teaching Practices in Enhancing Academic Motivation and Sustainable Learning Behaviors. *Journal of Educational Psychology*, 116(1), 45 - 60. <https://doi.org/10.1037/edu0000532>
- Ololube, N. P. (2010). Teacher Effectiveness and Quality in Nigeria Secondary Schools: Implications for Educational Managers and Planners. *International Journal of Educational Planning & Administration*, 1(1), 1 - 29. <https://doi.org/10.5923/j.edu.20100101.01>
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2019). *Measuring Innovation in Education 2019*. https://www.oecd.org/education/measuring-innovation-in-education-2019_g1g9e098.html
- Parejo, J. L., De Haro, J., & Calvente, D. (2022). An Analysis of Educational Innovation Culture by a Delphi Approach. *Frontiers in Education*, 7, 991263. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.991263>
- Schneider, M., & Preckel, F. (2017). Variables Associated with Achievement in Higher Education: A Systematic Review of Meta-Analyses. *Perspectives on Psychological Science*, 12(5), 774 - 799. <https://doi.org/10.1177/1745691617706516>
- Serdyukov, P. (2017). Innovation in Education: What Works, What Doesn't, and What to do about it. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 10(1), 4 - 33. <https://doi.org/10.1108/JRIT-10-2016-0007>
- Setio, J., Satria, R., & Ismail, F. (2024). Analysing the Characteristics of Educational Innovation: A Literature Review of Theory and Practice. *International Journal of Health, Economics, and Social Sciences*, 6(3), 691 - 694. <https://doi.org/10.56338/ijhess.v6i3.5450>
- Siddiq, F., Gütl, C., Lund, A., & Hatlevik, O. E. (2024). Digital Competence and 21st Century Skills: Critical and Emergent Issues in Education. *Education and Information Technologies*, 29, 15347 - 15367. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12067->

พุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์: การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม
และความพอเพียง

BUDDHIST PHILOSOPHY ON THE DEVELOPMENT OF ORGANIC RICE FARMING :
FOSTERING VIRTUE, ETHICS, AND THE PRINCIPLE OF SUFFICIENCY

ร้อยตรี ธิเบต เพ็งจันทา^{1,*}

Lieutenant Tibat Peangchantha^{1,*}

(Received: September 13, 2025; Revised: October 17, 2025; Accepted: October 19, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบูรณาการพุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือของประเทศไทย โดยเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตตามหลักความพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดพุทธปรัชญา เช่น ไตรสิกขา ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 และมรรคมงคล 8 สอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์ด้านสุขภาพ นิเวศ ความเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่ การปฏิบัติจริงในชุมชนภาคเหนือพบว่า การมีส่วนร่วมของวัดและเครือข่ายชุมชน การใช้ระบบตรวจสอบคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (PGS) และการสร้างตลาดสีเขียว ช่วยให้เกษตรกรดำเนินชีวิตอย่างสมดุล และสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานาข้าวอินทรีย์ภายใต้พุทธปรัชญาไม่เพียงเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ยังเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา, นาข้าวอินทรีย์, คุณธรรม, จริยธรรม, ความพอเพียง

Abstract

The purpose of this article was to study and analyze the integration of Buddhist philosophy with the development of organic rice farming in Northern Thailand, emphasizing the cultivation of virtue, ethics, and a way of life based on the principle of sufficiency. The study found that key Buddhist philosophical concepts such as the Threefold Training (Sīla, Samādhī, Paññā), the Four Principles of Beneficial Conduct (Dīṭṭhadhamma - kattha), and the Noble Eightfold Path were consistent with the core principles of organic agriculture, namely health, ecology, fairness, and care. Practical applications in Northern communities revealed that the participation of temples and community networks, the implementation of the Participatory Guarantee System (PGS), and the establishment of green markets contribute to balanced living and resilience in economic, social, and environmental dimensions. This article suggested that the development of organic rice farming guided by

¹ วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

* Corresponding author. E-mail: ssatang657@gmail.com

Buddhist philosophy not only enhanced economic productivity but also fostered morality, ethics, and sustainable quality of life.

Keywords: Buddhist Philosophy, Organic Rice Farming, Morality, Ethics, Sufficiency

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมซึ่งถือเป็นรากฐานและกระดูกสันหลังของชาติ ในอดีตวิถีเกษตรกรรมไทยมีลักษณะพึ่งพาตนเอง ดำรงอยู่บนความสมดุลระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ และอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตแบบยังชีพ ทว่าเมื่อก้าวเข้าสู่ยุคการพัฒนาแบบเร่งรัดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ทิศทางการเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบ “เกษตรเชิงพาณิชย์” อย่างเต็มรูปแบบ ดังที่ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2559) ได้ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรจำนวนมากถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการผลิตเชิงเดี่ยว (Monoculture) ที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตและมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืชอย่างเข้มข้น แม้กระบวนการดังกล่าวจะสามารถสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจได้ในระยะสั้น แต่กลับทิ้งร่องรอยของวิกฤตการณ์เชิงโครงสร้างในระยะยาว ทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและน้ำ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการสะสมของสารเคมี ยิ่งไปกว่านั้น การพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกยังทำให้เกษตรกรสูญเสียอำนาจต่อรอง ต้องเผชิญกับภาวะความผันผวนของกลไกตลาด และตกอยู่ในวงจรหนี้สินที่บั่นทอนความมั่นคงในชีวิต การมุ่งเน้นเพียงตัวเลขทางเศรษฐกิจโดยละทิ้งมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงนำไปสู่ความเปราะบางของระบบเกษตรกรรมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในบริบทของสังคมไทย “ข้าว” มิได้เป็นเพียงพืชเศรษฐกิจหลักที่สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในฐานะสินค้าส่งออกที่สำคัญของโลกเท่านั้น แต่ข้าวยังเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และวิถีชีวิตที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสทุนนิยม การทำนาข้าวได้ถูกแปรสภาพเป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่ตัดขาดความเชื่อมโยงทางจิตใจระหว่างชาวนากับธรรมชาติ วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากระบบเกษตรเชิงพาณิชย์จึงเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้เกิดการทบทวนและแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ยั่งยืนกว่า ซึ่ง “เกษตรอินทรีย์” (Organic Agriculture) ได้ก้าวเข้ามาเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ในการกอบกู้วิกฤตดังกล่าว กิตติพงษ์ พิพิธกุล (2563) ได้อธิบายว่า เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการเกษตรทางเลือกที่เชื่อมโยงมิติทางสังคมและนิเวศวิทยาเข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างบูรณาการ การเปลี่ยนผ่านสู่การทำนาข้าวอินทรีย์จึงมิใช่เพียงการปรับเปลี่ยนเทคนิคหรือวิธีการผลิตเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังเรียกร้องให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) เชิงคุณค่าและจริยธรรมของผู้ปฏิบัติ เกษตรกรต้องอาศัยความมุ่งมั่น อดทน และมีจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อทั้งตนเอง ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม เกษตรอินทรีย์จึงถือเป็นทั้งวิธีการผลิตและวิถีชีวิตที่หลอมรวมความตระหนักรู้ทางการเกษตรเข้ากับความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างแยกออกจากกันไม่ได้

การจะขับเคลื่อนวิถีเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องอาศัยรากฐานทางความคิดที่มั่นคง ซึ่ง “พุทธปรัชญา” ในฐานะแกนกลางทางจิตวิญญาณของสังคมไทย มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างกรอบแนวคิดเชิงคุณธรรมและจริยธรรม หลักคำสอนสำคัญ เช่น “ไตรสิกขา” (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาพฤติกรรมให้เกษตรกรมีความซื่อสัตย์ในการผลิต มีจิตตั้งมั่นอดทน และรู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาตามวิถีธรรมชาติ นอกจากนี้ หลัก “ทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4” และ “มรรคมีองค์ 8” ยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่ส่งเสริมให้เกิดความชอบธรรมในการประกอบอาชีพ (สัมมาอาชีพ) และการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น แนวคิดพุทธปรัชญาเหล่านี้มีความสอดคล้องและเกื้อกูลกันอย่างลึกซึ้งกับ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ โภคานิถย เกศสุตา (2019) ที่ระบุว่า การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรและเครือข่าย จะช่วยสร้างแผนรองรับความเสี่ยงและลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก การบูรณาการพุทธปรัชญาเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการสร้างเกราะป้องกันทางจิตใจและเศรษฐกิจ ช่วยให้เกษตรกรสามารถยืนหยัดต่อสู้กับกระแสทุนนิยมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุขอย่างยั่งยืน

จากบริบทและสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาภาคการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาข้าว ไม่สามารถกระทำได้โดยอาศัยเพียงเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม หรือนโยบายทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว แต่จำเป็นต้องมีการยกระดับจิตวิญญาณและจริยธรรมของเกษตรกรควบคู่กันไป ด้วยเหตุนี้ ผู้นิพนธ์จึงมีเหตุผลสำคัญในการนำเสนอบทความวิชาการเรื่อง “พุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์: การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความพอเพียง” เพื่อมุ่งนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ระหว่างหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ บทความนี้มุ่งหวังที่จะกระตุ้นให้สังคม ภาครัฐ และนักวิชาการ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของการบูรณาการ “มิติด้านจิตใจ” เข้ากับ “มิติด้านการผลิต” โดยนำเสนอผ่านการวิเคราะห์หลักปฏิบัติที่ช่วยสร้างสมดุลแห่งชีวิต การศึกษาและนำเสนอแนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเป็นทางออกในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและการฟื้นฟูระบบนิเวศเท่านั้น แต่ยังเป็นกุญแจสำคัญในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม” ให้แก่เกษตรกรไทย เพื่อให้การพัฒนานาข้าวอินทรีย์เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน สมดุล และเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

แนวคิดและทฤษฎี

พุทธทาสภิกขุ (2542) ได้ให้ความหมายของ “พุทธปรัชญา” หมายถึง หลักการคิดเชิงปรัชญาที่พัฒนามาจากคำสอนในพระพุทธศาสนา เน้นการแก้ปัญหาชีวิตและการดำรงอยู่ของมนุษย์อย่างมีเหตุผล และมุ่งไปสู่ความหลุดพ้น โดยมีหลักสำคัญคือ การไม่ยึดมั่นถือมั่น ความเป็นเหตุเป็นผล และการแสวงหาความจริงตามหลักไตรลักษณ์ การศึกษาพุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านพระพุทธศาสนา การเกษตรอินทรีย์ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถบูรณาการองค์ความรู้และนำไปสู่การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 มิติหลัก ดังนี้

1. **หลักไตรสิกขา** คือ สิกขาสาม หรือ ข้อปฏิบัติที่ต้อง ศึกษา 3 อย่าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา เรียกรวม ๆ ว่า “ศีล สมาธิ ปัญญา”

พระพุทธศาสนากำหนด “ไตรสิกขา” ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหนทางแห่งการฝึกฝน ตน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการทำเกษตรอินทรีย์ได้ ดังนี้ 1) ศีล การรักษาวินัยและความสุจริตในการผลิต เช่น ไม่ใช้สารพิษที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค 2) สมาธิ การมีจิตตั้งมั่น อดทน และเพียรพยายามในการทำ เกษตรที่ต้องอาศัยเวลาและความต่อเนื่อง และ 3) ปัญญา การใช้เหตุผล ความรู้ และการสังเกตธรรมชาติในการจัดการนาข้าว

2. **หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4** หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นหลักคำสอนที่มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์สุขแก่ผู้ครองเรือนในปัจจุบัน ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา การรู้จักรักษาทรัพย์และปัจจัยที่หามาได้ 3) กัลยาณมิตตา การคบหากัลยาณมิตรหรือผู้รู้จริง และ 4) สมชีวิตา การดำเนินชีวิตอย่างสมดุลกับฐานะและสิ่งแวดล้อม (พระครูปลัด สิวริศร์ สุทธิมน และคณะ, 2563)

หลักการนี้สามารถประยุกต์ใช้กับเกษตรกรผู้ทำนาข้าวอินทรีย์ ทั้งในการทำงาน การรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ

3. **มรรคมืองค์ 8** มรรค ว่าโดยองค์ประกอบ คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า อริย อัญ्ञังคิกมรรค แปลว่า “ทางมืองค์ 8 ประการอันประเสริฐ” เรียกสามัญว่า มรรคมืองค์ 8 (กรรณิการ์ ขาว เงิน และนนทพล โรจนโกศล, 2561) ได้แก่ 1) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ เพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ

มรรคมืองค์ 8 สามารถบูรณาการกับระบบการผลิตและการค้าข้าวอินทรีย์ได้ แนวปฏิบัติเหล่านี้ ไม่เพียงเป็นหลักธรรม แต่ยังสามารถเป็นมาตรฐานจริยธรรมทางการเกษตรที่สร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภค จากการวิเคราะห์ผู้นิพนธ์สรุปได้ ดังนี้ 1) สัมมาทิฏฐิ มองการผลิตในเชิงคุณธรรม เน้นไม่เบียดเบียน สิ่งแวดล้อม 2) สัมมาสังกัปปะ การตั้งใจคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหา เช่น การคิดค้นวิธีป้องกันศัตรูพืชแบบชีวภาพ 3) สัมมาวาจา การสื่อสารข้อเท็จจริง โปร่งใสในข้อมูลสินค้าและฉลากข้าวอินทรีย์ 4) สัมมากัมมันตะ การปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่น ไม่ใช้สารเคมีที่เป็นพิษ 5) สัมมาอาชีวะ เลือกช่องทางตลาดที่ยุติธรรม ไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้บริโภค 6) สัมมาวายามะ ความเพียรในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต และการเรียนรู้ต่อเนื่อง 7) สัมมาสติ การตระหนักรู้ในกระบวนการผลิต เช่น การตรวจสอบคุณภาพดินและน้ำ 8) สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นที่แน่วแน่ในการรักษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์

4. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ระบุว่า เพื่อเป็นกรอบในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบ ยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ การ ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรม การพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการ การพัฒนาการตลาดและการรับรอง มาตรฐาน และการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติจริง เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการ ผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นระบบการจัดการการเกษตรที่ยึดหลักการของ

ระบบนิเวศ ธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์และเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาว โดยมีความสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยฟื้นฟูดิน น้ำ และระบบนิเวศ ลดมลพิษจากสารเคมี 2) ด้านสุขภาพ ลดการตกค้างของสารพิษในผลผลิต ผู้บริโภค และเกษตรกรปลอดภัยมากขึ้น และ 3) ด้านเศรษฐกิจชุมชน ลดต้นทุนระยะยาว สร้างความมั่นคงทางอาหาร และเพิ่มโอกาสทางการตลาด

5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 พระราชทานไว้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของ “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี” ภายใต้เงื่อนไขของ “ความรู้และคุณธรรม”

6. ความสำคัญต่อการเกษตรอินทรีย์

ความพอประมาณ เกษตรกรผลิตตามกำลังแรงงานและทรัพยากร ไม่มุ่งเน้นผลผลิตเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ความมีเหตุผล ใช้ความรู้และข้อมูลในการวางแผนการผลิต เช่น การหมุนเวียนพืช การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การมีภูมิคุ้มกัน ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดและสภาพภูมิอากาศ ด้วยการพึ่งพาตนเองและการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม เกษตรกรต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ควบคู่กับการรักษาความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคม

7. สรุปแนวคิด

การพัฒนานาข้าวอินทรีย์สามารถอธิบายได้จากการบูรณาการ 3 แนวคิด ได้แก่ 1) พุทธปรัชญา เน้นคุณธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล 2) เกษตรอินทรีย์ มุ่งเน้นการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค และ 3) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

การบูรณาการพุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์

การบูรณาการ (Integration) ในเชิงวิชาการ หมายถึง การเชื่อมโยงหรือประสานแนวคิด หลักการ และองค์ความรู้จากศาสตร์ที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างมิติความเข้าใจใหม่หรือแนวปฏิบัติที่สมบูรณ์รอบด้านมากยิ่งขึ้น ในบริบทของการเกษตรอินทรีย์ การบูรณาการไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการผสมผสานองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เกษตร เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมวิทยาเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า “การบูรณาการพุทธปรัชญา” เพื่อยกระดับกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ และการดำรงชีวิตของเกษตรกรให้สอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม และความสมดุลของธรรมชาติ

ด้าน พระมหาอานนท์ อานนโท และคณะ (2566) ให้ความเห็นว่า ในบริบทของการเกษตรอินทรีย์ การบูรณาการไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการผสมผสานองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เกษตร เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมวิทยาเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า “การบูรณาการพุทธปรัชญา” เพื่อยกระดับกระบวนการผลิต การบริหารจัดการ และการดำรงชีวิตของเกษตรกรให้สอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม และความสมดุลของธรรมชาติ

พุทธปรัชญา (Buddhist Philosophy) เป็นระบบความคิดที่มีรากฐานจากพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความทุกข์ของมนุษย์ผ่านการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา อีกทั้งยังเน้นการดำรงชีวิตที่เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน และสอดคล้องกับกฎธรรมชาติ เมื่อหลักพุทธปรัชญานี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานาข้าวอินทรีย์ จึงช่วยสร้างมิติใหม่ให้แก่การเกษตรที่ไม่ใช่เพียงการผลิตเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นการเกษตรที่เชื่อมโยงกับจิตวิญญาณ คุณธรรม และวัฒนธรรมของชุมชน

ในเชิงปฏิบัติ การบูรณาการพุทธปรัชญากับนาข้าวอินทรีย์มีความสำคัญในหลายประการ ประการแรก การบูรณาการช่วยเสริมสร้าง จิตสำนึกด้านศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เกษตรกรผู้ปฏิบัติตามหลักศีลจะตระหนักถึงการไม่เบียดเบียนต่อสรรพสิ่ง ส่งผลให้ลดการใช้สารเคมีที่ก่อให้เกิดพิษต่อดิน น้ำ และผู้บริโภค ประการที่สอง การบูรณาการช่วยส่งเสริม การมีสมาธิและความเพียร ในการทำเกษตร เนื่องจากระบบเกษตรอินทรีย์ต้องใช้ระยะเวลาและความอดทนในการฟื้นฟูดินและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรที่มีสมาธิย่อมมีความมุ่งมั่นต่อกระบวนการผลิตที่ยั่งยืน ประการที่สาม การบูรณาการพุทธปรัชญาเน้น การใช้ปัญญาและเหตุผล ในการจัดการทรัพยากร เกษตรกรต้องเรียนรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อบรรลุผลผลิตที่มีคุณภาพโดยไม่ทำลายระบบนิเวศ

นอกจากนี้ การบูรณาการพุทธปรัชญายังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมระหว่างข้าวกับพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ข้าวไม่ได้เป็นเพียงอาหารหลัก หากยังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เช่น การถวายภัตตาหาร การทำบุญข้าวใหม่ และประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งสะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้อเฟื้อและการแบ่งปันตามหลักเมตตาและกรุณา เมื่อเกษตรกรยึดหลักพุทธปรัชญามาปรับใช้ในการพัฒนานาข้าวอินทรีย์ จึงเป็นการสืบสานวัฒนธรรมควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ไตรสิกขากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์

ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ถือเป็นกระบวนการพัฒนาตนที่ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนามนุษย์ให้เข้าถึงความสงบและความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ การนำไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานาข้าวอินทรีย์ หมายถึงการยกระดับเกษตรกรให้มีคุณธรรม ความเพียร และปัญญาในการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

1. ศีลกับการทำนาข้าวอินทรีย์

ศีล หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้สุจริตและไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อนำมาประยุกต์กับการทำนาข้าวอินทรีย์ เกษตรกรที่ยึดหลักศีลจะเลือกวิธีการผลิตที่ไม่ทำลายสุขภาพของตนเอง ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม การงดเว้นจากการใช้สารเคมีอันตรายจึงเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับศีลโดยตรง นอกจากนี้ ศีลยังเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในกระบวนการผลิตและการตลาด เกษตรกรต้องไม่ปลอมปนผลผลิตหรือแอบอ้างเป็นข้าวอินทรีย์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ตัวอย่างเช่น การติดฉลากที่โปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลการผลิตอย่างตรงไปตรงมา สิ่งเหล่านี้สะท้อนการประพฤติที่ตั้งอยู่บนศีลธรรม

2. สมรรถนะการทำนาข้าวอินทรีย์

สมรรถนะ หมายถึง ความมุ่งมั่นของจิตและการมีสติอยู่กับปัจจุบัน เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ จำเป็นต้องมีความอดทนและเพียรพยายาม เนื่องจากผลผลิตอาจได้ช้ากว่าการใช้สารเคมี อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาศัตรูพืช วัชพืช และสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน การมีสมรรถนะช่วยให้เกษตรกรสามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยไม่ทอดทิ้ง การมีสติยังทำให้เกษตรกรตระหนักรู้ในทุกขั้นตอนของการผลิต เช่น การเลือกเมล็ดพันธุ์ การดูแลดินและน้ำ การใช้ปุ๋ยหมักและชีวภัณฑ์ การตรวจสอบคุณภาพผลผลิต การมีสมรรถนะและสติจึงช่วยลดความผิดพลาด และทำให้การจัดการนาข้าวมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ปัญญาการทำนาข้าวอินทรีย์

ปัญญา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา เกษตรกรต้องเรียนรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อรักษาสมดุลของดิน การจัดการศัตรูพืชโดยชีววิธี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามสภาพอากาศหรือราคาตลาด นอกจากนี้ ปัญญา ยังหมายถึงการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เกษตรกรที่มีปัญญาจะตระหนักว่า การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เพียงเพื่อผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการรักษาความสมดุลทางระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การบูรณาการไตรสิกขากับเกษตรอินทรีย์

จากการวิเคราะห์ ผู้นิพนธ์สรุปได้ว่า การนำไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการทำนาข้าวอินทรีย์ จึงเป็นการสร้าง “เกษตรกรเชิงคุณธรรม” ที่มีทั้งความซื่อสัตย์ (ศีล) ความเพียรและสมาธิ (สมาธิ) และความรู้พร้อมการประยุกต์ใช้ปัญญา (ปัญญา) ซึ่งจะส่งผลให้การผลิตข้าวอินทรีย์มีคุณภาพ สร้างความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และยังเป็นการยกระดับจิตใจของเกษตรกรให้เข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของการทำเกษตรกรรม

ทฤษฎีสมรรถนะประโยชน์ 4 กับชีวิตเกษตรกร

หลักทฤษฎีสมรรถนะประโยชน์ 4 หรือประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นหลักธรรมที่ชี้แนวทางให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและประสบความสำเร็จในทางโลก ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ 3) กัลยาณมิตตตา ความถึงพร้อมด้วยการคบหากัลยาณมิตร และ 4) สมชีวิตา ความถึงพร้อมด้วยการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล

การนำหลักนี้มาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรที่ทำนาข้าวอินทรีย์ ถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้การประกอบอาชีพไม่เพียงตอบสนองด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างความมั่นคงและคุณธรรมในชีวิตประจำวัน

1. อุฏฐานสัมปทากับความขยันในเกษตรอินทรีย์

การทำนาข้าวอินทรีย์ต้องอาศัยแรงกายและแรงใจมากกว่าการทำนาแบบเคมี เนื่องจากต้องมีการเตรียมดิน การดูแลวัชพืช การใช้ปุ๋ยหมัก และการควบคุมศัตรูพืชด้วยวิธีชีวภาพ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ใช้เวลานานและต้องการความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรที่ยึดหลักอุฏฐานสัมปทาจะเป็นผู้ที่ไม่เกียจคร้าน มีความพากเพียรในการเรียนรู้และพัฒนาวิธีการใหม่ ๆ เช่น การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ย

หมักจากเศษวัสดุในท้องถิ่น การทดลองปลูกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพดินและอากาศ การขยันหมั่นเพียรยังรวมถึงการหาความรู้เพิ่มเติมจากการอบรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเกษตรกรคนอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้การผลิตข้าวอินทรีย์สามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

2. อารักขสัมพันธ์กับการรักษาทรัพยากรและทรัพยากร

การทำนาข้าวอินทรีย์มิใช่เพียงการรักษาทรัพยากรสิ้นในเชิงวัตถุ แต่ยังหมายรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรที่ยึดหลักอารักขสัมพันธ์จะรู้จักการจัดการรายได้และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพไว้เพาะปลูกในปีถัดไป เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอก การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการสร้างระบบเก็บกักน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ในฤดูแล้ง การรักษาทรัพยากรยังหมายถึงการรู้จักออมรายได้จากการขายข้าวอินทรีย์ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยจนเกินกำลัง ซึ่งช่วยให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสามารถรับมือกับวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กัลยาณมิตรตากับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

เกษตรกรที่ทำนาข้าวอินทรีย์มักประสบปัญหาในด้านการผลิตและการตลาด การมีเครือข่ายของกัลยาณมิตร เช่น ชมรมเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร หรือการพึ่งพาบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในชุมชน ถือเป็น การคบหาที่สร้างพลังบวกและความร่วมมือ เกษตรกรสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันทรัพยากร และรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด การมีเครือข่ายที่ดีไม่เพียงช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่ยังเป็น การสร้างพลังทางสังคม ทำให้เกษตรกรรู้สึกว่าจะตนไม่ได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีเป้าหมายร่วมกัน

4. สมชีวิตากับการใช้ชีวิตอย่างสมดุล

หลักสมชีวิตาสะท้อนถึงการดำเนินชีวิตที่ไม่เกินกำลังและไม่สร้างหนี้สินที่เกินตัว เกษตรกรที่ยึดหลักนี้จะรู้จักการผลิตและบริโภคอย่างพอเพียง เช่น ผลิตข้าวเพื่อเลี้ยงครอบครัวก่อน แล้วจึงนำส่วนเกินไปจำหน่าย ไม่ลงทุนเกินกำลังทรัพยากรหรือแรงงานของตนเอง การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณช่วยลดความเสี่ยงจากการผันผวนของตลาด และทำให้ครอบครัวเกษตรกรมีความมั่นคงในระยะยาว

การบูรณาการที่ภูธธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ผู้นิพนธ์เห็นว่า เมื่อเกษตรกรนำที่ภูธธัมมิกัตถประโยชน์ 4 มาประยุกต์ใช้ จะทำให้ชีวิตการทำเกษตรอินทรีย์มีความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ความขยันหมั่นเพียรช่วยเพิ่มคุณภาพการผลิต การรักษาทรัพยากรและทรัพยากรทำให้การเกษตรมีความยั่งยืน การคบหากัลยาณมิตรสร้างพลังทางสังคม และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงช่วยลดความเสี่ยง หลักธรรมนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างคุณภาพชีวิตที่มั่นคงสำหรับเกษตรกรอินทรีย์

มรรคมืองค์ 8 กับกระบวนการผลิตและตลาด

อริยมรรคมืองค์ 8 เป็นหนทางปฏิบัติสู่ความดับทุกข์ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการเกษตรอินทรีย์ จะทำให้กระบวนการผลิตและการตลาดมีมาตรฐานจริยธรรมที่โปร่งใสและเป็นธรรม

1. **สัมมาทิฐิกับการมองเชิงคุณธรรม** สัมมาทิฐิ หมายถึง การเห็นชอบหรือการมีความเข้าใจ ที่ถูกต้อง เกษตรกรที่ยึดสัมมาทิฐิจะมองการผลิตข้าวในเชิงคุณธรรม เน้นการไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ไม่มุ่งหวังเพียงกำไรทางเศรษฐกิจ แต่เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสุขภาพของผู้บริโภค

2. **สัมมาสังกัปปะกับการคิดสร้างสรรค์** สัมมาสังกัปปะ หมายถึง การคิดชอบ เกษตรกรที่มี สัมมาสังกัปปะจะคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นธรรม เช่น คิดค้นวิธีการป้องกันศัตรูพืชโดยชีววิธี แทนการใช้สารเคมี หรือการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับฤดูกาลและสภาพแวดล้อม

3. **สัมมาวาจากับความซื่อสัตย์ในการสื่อสาร** สัมมาวาจา หมายถึง การพูดชอบ เกษตรกรที่ยึด หลักนี้จะสื่อสารอย่างซื่อสัตย์และโปร่งใส ทั้งในการบอกเล่าข้อมูลการผลิต การติดฉลากสินค้า และการ ประชาสัมพันธ์ ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อหวังผลกำไร

4. **สัมมากัมมันตะกับการกระทำที่ถูกต้อง** สัมมากัมมันตะ หมายถึง การกระทำชอบ เกษตรกร จะหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดโทษ เช่น การใช้สารเคมีที่ทำลายสิ่งแวดล้อม การทำนาข้าวอินทรีย์จึง เป็นการปฏิบัติที่ตรงกับสัมมากัมมันตะโดยตรง

5. **สัมมาอาชีวะกับการดำรงชีพอย่างถูกต้อง** สัมมาอาชีวะ หมายถึง การประกอบอาชีพที่ สุจริต เกษตรกรอินทรีย์ที่ยึดสัมมาอาชีวะจะเลือกช่องทางการตลาดที่เป็นธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค เช่น การเข้าร่วมตลาดสีเขียว หรือการจำหน่ายตรงสู่ผู้บริโภค

6. **สัมมาวายามะกับความเพียรพยายาม** สัมมาวายามะ หมายถึง ความเพียร เกษตรอินทรีย์ ต้องมีความเพียรในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและตลาด

7. **สัมมาสติกับการตระหนักรู้ในกระบวนการผลิต** สัมมาสติ หมายถึง การมีสติ เกษตรกรจะ ตระหนักรู้ในทุกขั้นตอนของการผลิต เช่น การเลือกพันธุ์ข้าว การจัดการดินและน้ำ การดูแลผลผลิต การมี สติทำให้กระบวนการผลิตมีคุณภาพและมาตรฐานที่ยั่งยืน

8. **สัมมาสมาธิกับความตั้งมั่น** สัมมาสมาธิหมายถึงความตั้งใจมั่น เกษตรกรที่มีสัมมาสมาธิจะมี จิตใจที่แน่วแน่ในการรักษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แม้ต้องเผชิญกับความยากลำบากหรือการแข่งขันใน ตลาด

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับนาข้าวอินทรีย์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ระบุว่า ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาล ที่ 9 พระราชทานไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศ หลักการสำคัญประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขคือความรู้และคุณธรรม

1. **ความพอประมาณ** ในการทำนาข้าวอินทรีย์ เกษตรกรที่ยึดหลักความพอประมาณจะไม่ผลิต เกินกำลังของทรัพยากรและแรงงาน รู้จักจัดสรรพื้นที่และเวลาที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม ของดินและน้ำ การผลิตที่พอประมาณยังช่วยลดความเสี่ยงจากการลงทุนเกินตัว

2. ความมีเหตุผล ความมีเหตุผลในการทำนาข้าวอินทรีย์หมายถึงการวางแผนการผลิตบนฐานความรู้และข้อมูล เช่น การหมุนเวียนพืช การเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศติดตามสภาพอากาศ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เกษตรอินทรีย์สามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ด้วยการลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์เอง การทำปุ๋ยและสารชีวภัณฑ์ใช้เอง รวมทั้งการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนก่อน ส่วนเกินจึงนำไปขาย นอกจากนี้ยังสามารถสร้างเครือข่ายตลาดสีเขียวเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

4. เจื้อนไขความรู้และคุณธรรม การพัฒนานาข้าวอินทรีย์ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรม เกษตรกรต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการสมัยใหม่ ขณะเดียวกันต้องยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ การบูรณาการพุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรรมไม่ใช่เพียงการผลิตเพื่อชีพหรือเพื่อเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนความพอเพียง คุณธรรม และจริยธรรม หลักไตรสิกขาช่วยยกระดับจิตใจเกษตรกรให้มีคุณธรรม ความเพียร และปัญญาในการทำงาน หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 ช่วยวางแนวทางการดำรงชีวิตที่มั่นคง มรรคมีองค์ 8 เป็นมาตรฐานจริยธรรมในการผลิต และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและความยั่งยืน เมื่อเกษตรกรนำหลักเหล่านี้มาใช้ จะทำให้การทำนาข้าวอินทรีย์ไม่เพียงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการธำรงคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาและวิเคราะห์การบูรณาการ “พุทธปรัชญากับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์” ได้ให้ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับการเชื่อมโยงแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่เพียงเน้นผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ยังมุ่งสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความยั่งยืนทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และจิตใจของเกษตรกร การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการพัฒนานาข้าวอินทรีย์ก่อให้เกิดประโยชน์หลายมิติ ดังนี้

มิติด้านจิตใจและคุณธรรม เกษตรกรมีความซื่อสัตย์ อดทน และตระหนักในคุณค่าของการไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เกิดเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่พึ่งพาอาศัยกัน เช่น กลุ่มสหกรณ์ตลาดสีเขียว และระบบตรวจสอบคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (PGS)

มิติด้านสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี รักษาความสมดุลของดินและน้ำ พื้นฟูระบบนิเวศ และส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ

มิติด้านวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่าง “ข้าวกับพระพุทธศาสนา” ผ่านพิธีกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การทำบุญข้าวใหม่ การถวายภัตตาหาร ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความศรัทธากับการดำรงชีพอย่างพอเพียง ดังแผนภาพที่ 1

MSEC Model: บูรณาการพุทธปรัชญา กับการพัฒนานาข้าวอินทรีย์

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

สรุป

พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของภาคเกษตรกรรม จากวิถีชุมชนดั้งเดิมเข้าสู่ระบบการเกษตรเชิงพาณิชย์และระบบการผลิตพืชเชิงเดี่ยว (Monoculture) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมหลัก กระบวนการดังกล่าวที่พึ่งพาปัจจัยการผลิตสังเคราะห์และสารเคมีอย่างเข้มข้น แม้จะส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตในระยะสั้น แต่กลับก่อให้เกิดวิกฤตการณ์เชิงโครงสร้างอย่างกว้างขวาง ทั้งความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ภาวะหนี้สินที่บั่นทอนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ข้อจำกัดดังกล่าวจึงนำไปสู่ความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่ “การเกษตรอินทรีย์” ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูสมดุลทางนิเวศวิทยาและสร้างความมั่นคงทางอาหาร อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของเกษตรอินทรีย์มิได้อาศัยเพียงเทคนิควิธีการทางการเกษตร แต่ยังคงหยั่งรากลึกอยู่บนฐานคิดเชิงจริยธรรม ด้วยเหตุนี้ การบูรณาการ “พุทธปรัชญา” ผ่านหลักธรรมสำคัญ อาทิ ไตรสิกขา ทิฐุฐัมมิกัตตะประโยชน์ 4 และมรรคมีองค์ 8 ผนวกเข้ากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบของเกษตรกร การผสมผสานมิติเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และจิตวิญญาณเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบนี้ จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้เกษตรกรสามารถรับมือกับความผันผวนของระบบตลาดและวิกฤตสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาภาคการเกษตรไทยอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ ปุณา. (2562). ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะ อาชีพ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพื้นที่พิเศษ จังหวัด เชียงราย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(1), 135 - 148.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). *พุทธปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- กรรณิการ์ ชาวเงิน และนันทพล โรจนโกศล. (2561). การพัฒนาคุณภาพมรรคมือถือ 8 ของบุคคลตามหลัก พระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(2), 128 - 133.
- พระครูปลัด สิวริศร์ สุทธิมนิโน และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการ ดำเนินชีวิต ของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(4), 149 - 151.
- โกคานิตย์ เกศสุดา. (2019). การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(1), 50 - 56.
- กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2559). ผลกระทบของระบบการผลิตเกษตรเชิงพาณิชย์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(1), 69 - 74.

ถอดบทเรียนการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนประจำตามแนวคิด TUNA MODLE:
กรณีศึกษาโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย
LESSONS LEARNED FROM PROMOTING VOCATIONAL SKILLS OF BOARDING
STUDENTS USING THE TUNA MODEL: A CASE STUDY OF MAKUDMUANG
RAJCHAWITTAYALAI SCHOOL

สุกรรกราวญ ไวสะอาด^{1*}, เริงวิชญ์ นิลโคตร² และ ้วยวุฒิ บุญลอย³
Sukankran Waisa - ard^{1*}, Reongwit Nilkote² and Waiwoot Boonloy³

(Received: September 19, 2025; Revised: November 12, 2025; Accepted: November 20, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอโครงการพัฒนางานนักเรียนประจำ ภายใต้กิจกรรมบริการวิชาการนักเรียนประจำ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2568 ถึง 31 มีนาคม 2569 โดยมุ่งเพิ่มโอกาสและส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในภูมิภาคตะวันออก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 การดำเนินโครงการอิงแนวคิด TUNA MODEL โดยใช้วิธีการถอดบทเรียนคือการสืบค้นองค์ความรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มงานนักเรียนประจำ ซึ่งผลการดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 พบว่านักเรียนมีการพัฒนาในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะด้านทักษะอาชีพ (KV) อีกทั้งยังสามารถใช้เวลาว่างอย่างเกิดประโยชน์ ทำงานเป็นทีม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในทีมและพัฒนาตนเองเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (KS) อีกทั้งยังสามารถต่อยอดทักษะเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสม (KA) ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา ได้แก่ 1) การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพเฉพาะบุคคล และ 2) การเชื่อมโยงกิจกรรมกับบริบทท้องถิ่น ผ่านความร่วมมือกับชุมชนและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: นักเรียนประจำ, ทักษะอาชีพ, โมเดลปลาทุ

Abstract

The purpose of this article was to present an academic service project focused on developing the work skills of boarding students, conducted from May 1, 2025, to March 31, 2026. The project sought to increase educational opportunities and promote equity for

¹ ครูโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

¹ Teacher of Makudmuang Rajchawittayalai Secondary, The Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

² Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

³ Curriculum Lecturer of Program in Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi

* Corresponding author. E-mail: 6826141027@rbru.ac.th

children and youth in the Eastern region, with the goal of developing quality learners who meet academic standards and possess desirable 21st century characteristics. The project implementation utilized the TUNA MODEL framework and employed a lesson learned extraction method to gather knowledge from the practical operations of the boarding student affairs team. The results from the first semester of the 2025 academic year indicated that the students achieved multifaceted development, particularly in vocational skills (KV). Furthermore, they demonstrated the ability to utilize free time constructively, work as a team, engage in peer learning, and develop themselves as valuable members of society (KS). These acquired skills are also deemed appropriate for future career advancement (KA). Development recommendations include: 1) diversifying activities to enhance individual potential, and 2) linking activities with the local context through community collaboration and the preservation of local wisdom, which will ultimately lead to the creation of identity, pride, and sustainable community development.

Keywords: Boarding Students, Vocational Skill, TUNA MODEL

บทนำ

จากผลการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ด้านความต้องการแรงงาน (Demand for Labour) ในสถานประกอบการของตลาดแรงงาน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 11,589 ตัวอย่าง ซึ่งให้เห็นว่าประมาณร้อยละ 20.2 ของกลุ่มตัวอย่าง ระบุถึงความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบันที่ทำการสำรวจปัจจุบัน โดยอุตสาหกรรมที่มีความต้องการแรงงาน ณ ปัจจุบัน 3 ลำดับแรก ได้แก่ การขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ ร้อยละ 35.70 รองลงมา ได้แก่ การผลิต ร้อยละ 17.00 และกิจกรรมโรงแรมและบริการด้านอาหาร ร้อยละ 14.10 ตามลำดับ (สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2566)

วัชรสินธุ์ เฟ็งบุบผา (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชาการงานอาชีพในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพในอนาคต ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ประกอบการเกี่ยวกับทักษะการประกอบอาชีพที่มีความสำคัญในอนาคต พบว่า ทักษะการประกอบอาชีพที่สำคัญในอนาคต ตามมุมมองของผู้ประกอบการซึ่งเมื่อจัดลำดับความสำคัญของทักษะการประกอบอาชีพตามมุมมอง ของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 11 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารอย่างใส่ใจ ทักษะการคล่องตัว ทักษะการประสานงาน ทักษะการกระหายเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการบริหารงาน ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการคิดนวัตกรรม ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการรู้ทันเทคโนโลยี และประสบการณ์ในอาชีพ

โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสทางการศึกษาและเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนประจำ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพ ภายใต้อาชีพ “กิจกรรมวันเสาร์” ที่ริเริ่มขึ้นจากความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนเอง กิจกรรมเหล่านี้ มุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะที่หลากหลาย เช่น ทักษะการทำอาหาร ทักษะการปลูกต้นไม้ และทักษะการ ระบายสี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่นอกเหนือจากหลักสูตรปกติ

การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพในทุกระดับการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของงานอาชีพต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนสำรวจตนเอง ค้นพบความสนใจและความถนัดเฉพาะตัว เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการทำงานในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีคุณภาพ ในขณะเดียวกัน สถานศึกษาก็มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรให้มีทักษะและศักยภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเน้นการพัฒนาในมิติที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนสูงสุด

ดังนั้น เพื่อให้กิจกรรมเสริมทักษะอาชีพที่มีอยู่แล้วเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะที่ยืดหยุ่น บทความนี้จึงมุ่งหมายที่จะถอดบทเรียนการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนประจำตามแนวคิด TUNA MODEL ซึ่งเป็นแนวคิดที่ช่วยให้ตระหนักว่าจุดมุ่งหมายของกิจกรรมคืออะไร มีการแลกเปลี่ยนรู้งานอย่างไรระหว่างทำกิจกรรม และหลังจากทำกิจกรรมแล้วผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์และเกิดเป็นทักษะอาชีพได้อย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจและเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองและเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

ความหมายของทักษะอาชีพ

ทักษะอาชีพ (Career Skills) เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นความสามารถในการนำเอากระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพอย่างซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม การบริหารเวลาอย่างชาญฉลาดเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงาน ปรับตัวอยู่ในภาวะการแข่งขันสูงในโลกปัจจุบันได้ทุกสถานการณ์อย่างมีคุณธรรมนำชีวิต จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องจัดการศึกษาให้ทันกับ สถานการณ์โลกที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนา กำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์, 2566)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะงานอาชีพ (Vocational Skills) ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่ความชำนาญในงานเท่านั้น แต่หมายถึงความสามารถในการ ปรับตัวได้อย่างดีในสภาวะการเปลี่ยนแปลง หรือเมื่อเผชิญกับภัยคุกคามได้อย่างชาญฉลาด ทักษะนี้ยังครอบคลุมถึงการริเริ่ม คิดสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองต่อบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่การเผยแพร่เทคนิควิธีการ การเกิดกลยุทธ์การขาย และการเป็นผู้ประกอบการในงานอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น ทักษะงานอาชีพและทักษะชีวิตที่ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เท่าทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 จึงประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่คาดคิด โดยต้องมีการจัดการเชิงบวกต่อวิกฤตและความผิดพลาด และสามารถนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้

ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการทำความเข้าใจต่อรองความเห็นที่แตกต่างหลากหลายเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของงาน

2. การริเริ่มสร้างสรรค์และกำกับดูแลตนเองได้ (Initiative and Self - Direction) เป็นทักษะในการกำหนดเป้าหมายที่มีความสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นเชิงยุทธวิธีกับเป้าหมายระยะยาวเชิงยุทธศาสตร์ ผู้เรียนต้องสามารถทำงานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง มีการติดตามผลและจัดลำดับความสำคัญของงานได้เอง พร้อมทั้งฝึกฝนการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อขยายความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ

3. ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross - Cultural Skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่แปลกแยก โดยต้องมีปฏิสัมพันธ์อย่างเกิดผลดี เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และตอบสนองต่อคุณค่าที่แตกต่างอย่างใจกว้าง เพื่อยกระดับความหลากหลายไปสู่การสร้างแนวคิดและวิธีทำงานใหม่ที่น่าไปสู่คุณภาพของผลงาน

4. การเป็นผู้สร้างผลงานหรือผลผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Productivity and Accountability) เป็นความสามารถในการกำหนดขั้นตอนการทำงานอย่างมีหลักการ มีทักษะความชำนาญในการจัดการโครงการและการวางแผนภายใต้ข้อจำกัด ซึ่งผลผลิตต้องมีคุณภาพสูงและแสดงถึงความเชี่ยวชาญในการทำงานอย่างเป็นระบบ และหากเกิดข้อบกพร่องจะต้องกล้าออกมายอมรับอย่างเปิดเผย เพื่อแสดงจริยธรรมที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม

5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) ในศตวรรษที่ 21 ต้องการภาวะผู้นำที่กระจายบทบาท โดยมีการรับผิดชอบต่อตนเอง การทำงานแบบประสานสอดคล้องเป็นคณะทำงาน และการสร้างเครือข่ายร่วมมือแบบพันธมิตร ซึ่งต้องพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์และการแก้ปัญหา เพื่อชักนำผู้อื่นให้เห็นเป้าหมายร่วมกัน และใช้ศักยภาพสูงสุดในการทำงานโดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

กัญญาณัฐ ปูนา (2562) ได้กล่าวว่า ทักษะอาชีพ ประกอบด้วยทักษะ ด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ทักษะด้านริเริ่มและการกำกับดูแลตนเองได้ ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม ทักษะด้านการมีผลงานและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และทักษะด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

ด้วยนิยามนี้ ทักษะอาชีพ จึงเป็นมากกว่าความรู้เฉพาะด้าน แต่คือความสามารถเชิงปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพึ่งพาตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่น และสร้างสรรค์มูลค่าได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนประจำตามแนวคิด TUNA MODEL ที่บทความนี้มุ่งถอดบทเรียน

โมเดลปลาทู (TUNA MODEL): การจัดการความรู้ และเสริมพลังการเรียนรู้

โมเดลปลาทู (TUNA MODEL) เป็นกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมโดยสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายกระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ด้วยการอุปมาโครงสร้างของ KM เสมือน "ปลาทู" ซึ่งประกอบด้วยสามส่วนหลักที่ต้องทำงาน

ประสานกันอย่างมีระบบ (ชมพู เนินหาด และคณะ, 2561) แนวคิดนี้เน้นความสำคัญของการสร้างและแบ่งปันความรู้ภายในองค์กรหรือกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

1. องค์ประกอบหลักของโมเดลปลา

1.1 ส่วนหัวปลา (Knowledge Vision: KV) การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ส่วนหัวปลาเปรียบเสมือนจุดตั้งต้นของการจัดการความรู้ เป็นขั้นตอนที่ต้องกำหนด วิสัยทัศน์ หรือทิศทางที่ชัดเจน ว่าการจัดการความรู้นี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร และจะนำไปสู่ผลลัพธ์ใด เช่น การยกระดับสมรรถนะขององค์กร หรือการเพิ่มคุณภาพการบริการ การกำหนดเป้าหมายในส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นตัวกำหนดความรู้ที่จำเป็น (Knowledge Identification) และแนวทางปฏิบัติที่จะใช้ในการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (วรารัตน์ ทรัพย์อ้อม, 2552) การจัดการความรู้จึงไม่ใช่เพียงการเก็บข้อมูล แต่เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการตอบโจทย์เชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน

1.2 ส่วนกลางลำตัวปลา (Knowledge Sharing: KS) หัวใจของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนกลางลำตัวเป็นส่วนที่มีพลวัตมากที่สุด โดยเน้น กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) และการถ่ายทอดความรู้ในงานจริง ซึ่งถือเป็นหัวใจที่หล่อเลี้ยงระบบ KM ทั้งหมด องค์กรหรือกลุ่มจะต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการแบ่งปัน ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่ซ่อนอยู่ในประสบการณ์ตรงและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากร ซึ่งความรู้ประเภทนี้มักถ่ายทอดผ่านการพูดคุย การทำเวิร์กช็อป หรือการฝึกปฏิบัติร่วมกัน มากกว่าการอ่านจากเอกสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้ที่หลากหลายและนำไปสู่การประยุกต์ใช้จริง เพื่อยกระดับความสามารถของกลุ่มผู้เข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง

1.3 ส่วนหางปลา (Knowledge Assets: KA) การจัดเก็บและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ ส่วนหางปลาหมายถึง การจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge Assets) ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแลกเปลี่ยนให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต โดยครอบคลุมการจัดระบบทั้ง ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) เช่น คู่มือ แผ่นพับ และเอกสารที่เป็นทางการ และการรวบรวม ความรู้ซ่อนเร้น ที่ผ่านการตกผลึกแล้ว เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่สำคัญไม่สูญหายไปกับตัวบุคคล การจัดเก็บที่เป็นระบบจะช่วยให้ความรู้เหล่านั้นถูกนำไปใช้ซ้ำ (Reuse) และ ต่อยอด การพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป คือ โมเดลปลา (TUNA MODEL) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนหัวปลา เป็นการกำหนดเป้าหมาย ส่วนตัวปลา เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนำไปประยุกต์ใช้จริง และส่วนหางปลา เป็นการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและสามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ในอนาคต

2. ความยืดหยุ่นและการประยุกต์ใช้ในงานวิจัย

TUNA MODEL มีจุดเด่นที่ความยืดหยุ่นสูง ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบท ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ หน่วยงานราชการ ชุมชน หรือแม้แต่ในสถานศึกษาโดยไม่จำกัดเฉพาะช่วงวัยผู้ใหญ่ (กิตติมา ใจปลื้ม และคณะ, 2564) ในบริบทของงานวิจัยนี้ การนำโมเดลปลามาใช้ในโครงการพัฒนางานนักเรียนประจำ โดยผ่านกิจกรรมเสริมทักษะอาชีพ เช่น การทำอาหารหรืองานฝีมือมีกระบวนการใดบ้างที่เป็นส่วนหัวปลา ส่วนตัวปลา และส่วนหางปลา ซึ่งโมเดลปลาที่ถือเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการถอดบทเรียน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติจริง และสามารถ

พัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้นและให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

3. บทเรียน และกรณีศึกษา

บริบทโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัยเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่เลขที่ 190 หมู่ 1 ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยมีเอกลักษณ์คือคิดสร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม สื่อสารสากล มีผลงานอาสา

โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ รับนักเรียนสหศึกษาประเภทประจำและไป - กลับ โดยมีแผนการเรียนโปรแกรมวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์, สสวท. และ English Program มีแผนชั้นเรียน 6 - 6 - 6 / 6 - 6 - 6 รวม 36 ห้องเรียน บุคลากรของโรงเรียนในปัจจุบัน ผู้บริหาร ข้าราชการประจำ และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 85 คน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.18 ระดับปริญญาโท 22 คน คิดเป็นร้อยละ 25.88 และระดับปริญญาตรี 62 คน คิดเป็นร้อยละ 72.94 (โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย, 2568)

4. กิจกรรมหรือโครงการที่ทำ

โครงการพัฒนางานนักเรียนประจำ มีระยะเวลาดำเนินการ 1 พฤษภาคม 2568 - 31 มีนาคม 2569 มีพันธกิจหลักในการเพิ่มโอกาสและส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพเต็มที่ ครอบคลุมการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ การรับนักเรียนทั้งเพศชายและหญิงช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและสนับสนุนผู้ปกครองที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง โรงเรียนให้ความสำคัญในการดูแลหอพักนักเรียนประจำ โดยมุ่งปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้อภัย และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับชีวิตในอนาคต การประยุกต์ใช้โครงการสามารถขยายผลเพื่อพัฒนาเด็กในอนาคตได้หลายด้าน ทั้งการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การจัดการเวลา การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารและการคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับยุค Thailand 4.0 การสร้างพื้นฐานเชิงคุณธรรมและสังคมช่วยให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมั่นคง การจัดกิจกรรมและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในหอพักและสถานศึกษา จึงเป็นรากฐานสำคัญที่จะต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ต่อ การประกอบอาชีพ และการมีชีวิตที่มีคุณภาพในอนาคต (โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย, 2568)

องค์ความรู้ที่ได้รับ

โครงการพัฒนางานนักเรียนประจำมุ่งส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพเด็กในด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม การจัดการหอพักนักเรียนประจำช่วยปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เมื่อนำ โมเดลปลาหู (TUNA MODEL) มาประยุกต์ใช้ สามารถเชื่อมโยงได้ดังนี้

ส่วนหัวปลา (Knowledge Vision) คือ การกำหนดเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาทักษะชีวิต และอาชีพของนักเรียน

ส่วนตัวปลา (Knowledge Sharing) คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ผ่านกิจกรรมปฏิบัติจริง เช่น การทำอาหาร งานฝีมือ และการเรียนรู้ในชุมชน

ส่วนหางปลา (Knowledge Assets) คือ การจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เพียงพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของนักเรียน แต่ยังสร้างฐานความรู้และแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาชีวิตและอาชีพของเด็กในอนาคตได้อย่างยั่งยืนสามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ

งานนักเรียนประจำมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้มีคุณภาพตามศักยภาพ พร้อมทั้งฝึกวินัย รับผิดชอบต่อ ทักษะด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน รวมไปถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยการจัด

กิจกรรมวันเสาร์ที่เกิดขึ้นนี้ สามารถเชื่อมโยงกับโมเดลปลาทูเพื่อจัดการความรู้และพัฒนาทักษะอย่างยั่งยืน สรุปลงค์ความรู้ตามแนวคิด ดังนี้

ส่วนหัวปลา (KV) เปรียบได้กับการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ หรือทิศทางในการจัดการความรู้ขององค์กร ซึ่งงานนักเรียนประจำมีการกำหนดเป้าหมายคือ ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นว่าภายหลังจากการจัดกิจกรรมนี้จะส่งผลให้ตนเองมีทักษะอาชีพที่มากขึ้น และพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในหอพัก

ส่วนตัวปลา (KS) ส่วนที่เน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเปรียบได้กับหัวใจที่หล่อเลี้ยงทุกภาคส่วนของการจัดการความรู้ โดยงานนักเรียนประจำได้มีการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนในทุก ๆ วันเสาร์ ซึ่งมีกิจกรรมในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ได้แก่ การทำซาลาเปาทอด การทำสลัดโรล การทำน้ำยาซักผ้า การปลูกผักสวนครัว การทำขนมจาก การทำน้ำขิงชื่นใจ การทำยาต้มสมุนไพร การทำผ้ามัดย้อม และการทำขนมไทย โดยในการจัดกิจกรรมทุกครั้งผู้เรียนและผู้สอนจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการสอบถามซึ่งวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติ และมีการใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีทักษะในด้านนี้อยู่แล้วก็จะมีการช่วยสอนเพื่อนต่อไป

ส่วนหางปลา (KA) การจัดเก็บองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต งานนักเรียนประจำได้มีการจัดกิจกรรมนี้ขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์กับนักเรียนได้ เช่น ภายหลังจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการนำไปวางขายตามงานเทศกาล ไม่ว่าจะเป็งานลอยกระทง งานเปิดโลกชุมนุม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของงานที่ทำ และให้ผู้เรียนได้มีแนวทางในการประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมต่อไป

การประยุกต์ใช้โมเดลปลาทูในงานนักเรียนประจำช่วยให้การพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะของนักเรียนเป็นระบบ ส่วนหัวปลาเน้นเป้าหมายโดยรวมของกิจกรรม ส่วนตัวปลาเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างที่จัดกิจกรรม ส่วนหางปลาเน้นการจัดเก็บองค์ความรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนสามารถต่อยอดทักษะอาชีพของตนเองได้ในอนาคต พร้อมสร้างพื้นฐานการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

สรุป

การศึกษานี้มุ่งนำเสนอการพัฒนาทักษะอาชีพผ่านการดำเนินโครงการนักเรียนประจำ โดยใช้แนวคิดโมเดลปลาทู (TUNA Model) เป็นกรอบในการจัดการความรู้ ซึ่งครอบคลุมการกำหนดวิสัยทัศน์การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาต่อยอดในอนาคต ผลการดำเนินงานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการที่ชัดเจนทั้งด้านทักษะสังคม ทักษะอาชีพ และทักษะศิลปะ สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำงานเป็นทีม มีความภาคภูมิใจในตนเอง และพัฒนาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อีกทั้งยังสามารถต่อยอดทักษะเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมเสริมทักษะชีวิตทุกวันเสาร์ เช่น การทำอาหาร งานฝีมือ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการที่มุ่งเน้นศักยภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นความสำคัญของความร่วมมือของผู้เรียนด้วยกันเองซึ่งหมายถึงผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารเพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรม

การพัฒนาโครงการในครั้งนี้จึงไม่เพียงแต่ตอบโจทย์ด้านคุณภาพการศึกษา หากยังเชื่อมโยงไปสู่การสร้างรากฐานความยั่งยืนของสังคมท้องถิ่นด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมให้ครอบคลุมความสนใจที่แตกต่างของผู้เรียน พร้อมทั้งเชื่อมโยงกิจกรรมกับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้านและการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ระยะยาวของการพัฒนาทักษะอาชีพในระบบนักรเรียนประจำ โดยเฉพาะการติดตามศิษย์เก่าเพื่อประเมินการนำทักษะไปใช้จริงในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ตลอดจนการสำรวจรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนารูปแบบโครงการที่มีประสิทธิผลและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ ปูนา. (2562). ข้อเสนอเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะ อาชีพ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพื้นที่พิเศษ จังหวัด เชียงราย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(1), 135 - 148.
- กิตติมา ใจปลื้ม, นิลาวัลณ์ จันทะรังสี, อัมพล เจริญนนท์, เรืองวิษญ์ นิลโคตร และวิญญู บุญลอย. (2564). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารมหาจุฬานาค รทรรศน*, 8(6), 46 - 60.
- นงนุช ชุมภูเทพ และฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2562). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนใน โรงเรียนขยายโอกาส ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูงและทุรกันดาร ในเขตภาคเหนือด้านตะวันตก. *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(4), 142 - 153.
- พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์. (2566). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ สำหรับ โรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พศรัตน์ มีลอด. (2559). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน โรงเรียน บ้านป่าสักไก่อ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(20), 65 - 74.
- โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2568 โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย*. ระยอง: โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย.
- วรรัตน์ ทรัพย์อิม. (2552). ผลของการให้การศึกษาด้านโภชนาการสำหรับผู้ปกครองเด็กวัยอนุบาล ที่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐาน โดยใช้โมเดลปลาทุ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศุภบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรสินธุ์ เพ็งบุบผา. (2564). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการ ประกอบอาชีพในอนาคต*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สาธิตี อุดมผล และมาเรียม นิลพันธุ์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการอาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และคุณลักษณะด้านอาชีพ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(1), 116 - 128.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). *การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0 เพื่อการมีงานทำในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2566). *รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลอุปสงค์และอุปทานแรงงานระดับประเทศ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กันยายน 2566. กองเศรษฐกิจการแรงงาน: สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน.
- อรศุภา เขาวนปรีชา. (2567). *การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) ในภาคอุตสาหกรรมด้วยแนวคิด BCG Model*. (การค้นคว้าอิสระวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีวิศวกรรม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา
บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา Journal of Buddhist Educational Innovation
สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
305 หมู่ที่ 8 บ้านโคกกระเพา ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์ 08 8109 7969, 09 5620 6864
<https://so14.tci-thaijo.org/index.php/jbei> E-mail : jbei@mcu.ac.th

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่ (Scope and Publication Policies)

วารสารมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ หลักสูตรและการสอน, การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, เทคโนโลยีทางการศึกษา, จิตวิทยาและการแนะแนวทางการศึกษา, การวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา, การศึกษากับศาสนาและจริยธรรม, การศึกษานอกระบบและการศึกษาตลอดชีวิต, การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา, การศึกษาพิเศษและการเรียนรวม, สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวัฒนธรรมกับการศึกษา, การพัฒนาครู บุคลากร และภาวะผู้นำการเรียนรู้, เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อมกับการศึกษา โดยได้จัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ISSN 3088 - 1501 (Online) ตั้งแต่ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2568 โดยมีการกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับปกติ (Regular Issues) ปีละ 3 ฉบับ คือฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม) ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคุณภาพบทความตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของวารสาร และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความวารสาร (Peer Review) อย่างเข้มข้นเช่นเดียวกันทุกฉบับ

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ (Consideration and Selection of Articles)

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้ จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความ และผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double - Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอ ขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์

อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่
 ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของ
 บทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง
 บรรณาธิการ

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

ตีพิมพ์เผยแพร่บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลวิจัยที่นำเสนอผลลัพธ์จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีองค์ความรู้อันเป็น
 ประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ
 มาก่อนควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Titte) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย
 และตามด้วยภาษาอังกฤษ {ภาษาไทย ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง} และ {ภาษาอังกฤษ ขนาด 18
 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง, อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด}

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ {ขนาด 16 pt, ตัว
 ธรรมดา, จัดกึ่งกลาง} *กรณีพระสงฆ์ให้ระบุ ชื่อ - ฉายา (นามสกุล) *กรณีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ให้ระบุ
 ราชทินนาม (ชื่อ - ฉายา (นามสกุล))

1.3 สังกัดผู้นิพนธ์ (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทย และแปลเป็น
 ภาษาอังกฤษ {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

1.4 ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) ให้ระบุอีเมลผู้ นิพนธ์ที่เป็น
 “ผู้ประพันธ์บรรณกิจ”

1.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควร
 ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่า
 หรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 400 คำ {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}
 {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของ
 เนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำค้นด้วย
 เครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3 - 5 คำ {ขนาด 16 pt}

1.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญ
 ของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและ
 ความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-
 text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style Version 7th Edition (American Psychological
 Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้
 ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้
 นิพนธ์ ค้นด้วย จุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ
 (Author/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Blication) เช่น Bunkhrong (2022
 หรือ (Bunkhrong, (2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้
 ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of

Publication) หรือ (Author/et al./Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022) {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.8 วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.9 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) เป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่สนใจ จากงานวิจัย บทความ หรือหนังสือที่ตีพิมพ์มาก่อนหน้า เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอในมุมมองของผู้นิพนธ์ พร้อมระบุแหล่งที่มาอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.10 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี) เป็นการบอกทิศทางในการศึกษาค้นคว้า เป็นโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตัวแปร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยช่วยให้มองเห็นภาพรวมของงานวิจัยได้อย่างชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการวางแผนการวิจัยและการนิพนธ์บทความ {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.11 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษา เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้และการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ (ถ้ามี) วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีความเหมาะสมและคุณภาพ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.12 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเรื่องหรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.13 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) อภิปรายผลโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำข้อค้นพบของงานวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.14 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย (New Knowledge) นำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเรื่อง ตามความเหมาะสม {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.15 สรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ทำการวิจัย {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.16 ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1.17 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัย และความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style Version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย และตามด้วยภาษาอังกฤษ {ภาษาไทย ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง} {ภาษาอังกฤษ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง, อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด}

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง} *กรณีพระสงฆ์ให้ระบุ ชื่อ - ฉายา (นามสกุล) *กรณีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ให้ระบุราชทินนาม (ชื่อ - ฉายา (นามสกุล))

2.3 สังกัดผู้นิพนธ์ (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

2.4 ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) ให้ระบุอีเมลผู้นิพนธ์ที่เป็น "ผู้ประพันธ์บรรณกิจ"

2.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 400 คำ {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3 - 5 คำ {ขนาด 16 pt}

2.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความ

ถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In - text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style Version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทย และหรือภาษาอังกฤษทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วย จุลภาค (.) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) (เช่น Bunkhrong, (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้พิมพ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al./(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022) {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2.8 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา เสนอผลการศึกษาที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการศึกษา ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม มีนำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่า และสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2.9 องค์ความรู้ที่ได้รับ (New Knowledge) ระบุงค์ความรู้ในลักษณะการสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2.10 สรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา หากมีข้อเสนอแนะการนำผล การศึกษาไปใช้ และข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษา {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2.11 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัย และความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style Version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ {หัวข้อ ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย} {เนื้อหา ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

รูปแบบการเขียนอ้างอิง

ในวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

(รูปแบบ Publication Manual of the American Psychological Association (APA 7th)
และต้องเป็นเอกสารที่ใช้อ้างอิงในบทความเท่านั้น โดยจัดเรียงตามตัวอักษรผู้พิมพ์)

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การอ้างอิงในเนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ระบุนายการ ชื่อผู้พิมพ์ ปีที่พิมพ์ และหน้าที่อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ แทรกอยู่ในเนื้อหาในตำแหน่งที่เหมาะสม ได้แก่ ตอนต้น หรือ ตอนท้ายของเนื้อหา หากการเขียนอ้างอิงมากกว่าหนึ่งบรรทัดในบรรทัดที่สองให้ย่อหน้าเจ็ดตัวอักษรก่อนการเขียนอ้างอิงที่เหลือได้

1. การลงรายการชื่อผู้พิมพ์หรือผู้รับผิดชอบ

1.1 ผู้พิมพ์คนเดียว ถ้าเป็นชาวไทยใช้ชื่อและนามสกุล ระหว่างชื่อและนามสกุลเว้นระยะ 1 ตัวอักษร ถ้าเป็นชาวต่างประเทศใช้เฉพาะนามสกุล

กรณีอยู่หน้าข้อความ

เอกพันธ์ มะเตือ (2565)

Keeves (1988)

กรณีอยู่หลังข้อความ

(เอกพันธ์ มะเตือ, 2565)

(Keeves, 1988)

1.2 ผู้พิมพ์ 2 คน ลงรายการทั้ง 2 คน

กรณีอยู่หน้าข้อความ

เอกพันธ์ มะเตือ และมานะ สายศร (2566)

Costa & Garmston (2016)

1.3 ผู้พิมพ์ 3 คน ลงรายการทั้ง 3 คน

กรณีอยู่หน้าข้อความ

เอกพันธ์ มะเตือ, มานะ สายศร และสุระ จันทิก (2566)

Costa, Garmston & Jung (2016)

กรณีอยู่หลังข้อความ

(เอกพันธ์ มะเตือ, มานะ สายศร และสุระ จันทิก, 2566)

(Costa, Garmston & Jung, 2016)

การอ้างอิงท้ายบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

* หนังสือ

ภาษาไทย

ชื่อ/นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์.

ทิตินา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชื่อ/นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง / (พิมพ์ครั้งที่...). / สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์.

ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

นามสกุล, / อักษรตัวแรกของชื่อ. / อักษรตัวแรกของชื่อกลาง. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์.

Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing Qualitative Research*. Thousand California: Sage.

นามสกุล, / อักษรตัวแรกของชื่อ. / อักษรตัวแรกของชื่อกลาง. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง / (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์.

Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing Qualitative Research* (2nd ed.) Thousand California: Sage.

*วารสาร

ชื่อผู้พิมพ์บทความ. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อบทความ. / ชื่อวารสาร, / ปีที่Volume(ฉบับที่Issue), / หน้าที่ตีพิมพ์บทความ. //URL หรือเลข DOI (ถ้ามี)

สายฟ้า หาสีสุข. (2568). การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา*, 1(1), 1 - 15.

อนันต์ นามทองตัน และนงลักษณ์ ใจฉลาด. (2565). รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 5(3), 37 - 48.

อรอุมา คงคาเขตร. (2563). การนิเทศแบบโค้ชซึ่งกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 11(2), 78 - 92.

ดารณี อุทัยรัตน์. (2562). การวิจัยแบบผสมผสาน: วิธีการวิจัยที่ตอบโจทย์การศึกษายุคใหม่. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 14(1), 45 - 59.

Tee, N.G.P. (2003). The Singapore School and School Excellence Model. *Educational Research for Policy and Practice*, 2(1), 27 - 39. <https://doi.org/10.1023/A:1024469802298>

- Plows, J. F., Stanley, J. L., Baker, P. N., Reynolds, C. M., & Vickers, M. H. (2018). The Pathophysiology of Gestational Diabetes Mellitus. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(1), 33 - 42. <https://doi.org/10.3390/ijms19113342>
- Bennett, N., & Lemoine, G.J. (2014). What VUCA Really Means for You. *Harvard Business Review*, 92(1), 27 - 29.
- Pendergast, D. (2021). The Role of Home Economics Education in the 21st Century: The COVID - 19 Pandemic as a Disruptor, Accelerator, and Future Shaper. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 11(4), 13 - 32.

*รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)

ชื่อผู้นิพนธ์บทความ. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อบทความ. / ชื่อรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings), / หน้าที่ดีพิมพ์.

พระมหาสมควร สุวณฺโณ (คัมภีร์ธรรม), พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณฺญ (มะเตือ) และพระมหาฉัตรชัย ธรรมารเมธี (ทันบาล), บทบาทครูสังคมาธิการกับการสอนเรื่องการละเมิดศีลข้อ 3 เพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับสังคมที่หลากหลาย. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ 4 ประจำปี 2568 “พุทธนวัตกรรมกับการศึกษายุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ 25 เมษายน 2568 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, 67 - 75.

ทิพวัลย์ บริพันธ์. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการจัดการเรียนการสอนสังคมาธิการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและลดความรุนแรงในห้องเรียน. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ 4 ประจำปี 2568 “พุทธนวัตกรรมกับการศึกษายุคใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันที่ 25 เมษายน 2568 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, 19 - 31.

*ดุขฎฐินิพนธ์/วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / (ดุขฎฐินิพนธ์/วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ ชื่อเต็มหลักสูตร สาขาวิชา...). / สถานที่พิมพ์: / ชื่อสถาบันการศึกษา.

พระครูชินวรวิวัฒน์. (2566). รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8. (ดุขฎฐินิพนธ์ครุศาสตรดุขฎฐินิพนธ์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรรณิกา เรตมอนต์. (2559). ตัวบ่งชี้ที่ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ดุขฎฐินิพนธ์ศึกษาศาสตรดุขฎฐินิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กนกพร แสนสุขสม. (2561). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวความคิดที่มีชื่อเสียงขององค์การที่มีผลต่อการระดมทรัพยากรทางการศึกษา. (ดุขฎฐินิพนธ์ครุศาสตรดุขฎฐินิพนธ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุพกานต์ ศรีโมรา. (2562). ความหลากหลายของนวัตกรรมการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนมัธยมศึกษา. (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- บุญส่ง กรุงชาติ. (2561). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ภาณุวัฒน์ กาศแก้ว. (2559). *มิติวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐศาสตร์ สร้อยมาด. (2556). *การปรับตัวทางวัฒนธรรมการผลิตด้านการเกษตรของชาวปกาสัย เกษะญอ ตำบลห้วยปลิง อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหวิทยา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริพร บุญเรือง. (2555). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ)*. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

*รายงานการวิจัย

ชื่อ/นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / (รายงานการวิจัย, ชื่อแหล่งทุน....). / ส่วนงานที่รับผิดชอบงานวิจัยในสถาบันนั้น ๆ: / ชื่อหน่วยงาน.

- ชนัญชิตา ม่วงทอง. (2566). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาโรงเรียนชัยสิทธิ์वास “พัฒน สายบำรุง” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี*. (รายงานการวิจัย). โรงเรียนชัยสิทธิ์वास “พัฒน สายบำรุง”: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.
- อัญญผล ธิรพรพงษ์ศิริ. (2564). *การพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงระบบโรงเรียนวัดสุทธิวาราม*. (รายงานการวิจัย). โรงเรียนวัดสุทธิวาราม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.
- สมหมาย อุดมวิทิต. (2566). *การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของแผนงานวิจัยและนวัตกรรมขนาดใหญ่ สกสว.: แผนงานจีโนมิกส์ประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย, ทุน สกสว.). สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทินิตย์ วานิชชีวะ และคณะ. (2565). *สมุทรสงครามอยู่ดี : การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ฐานนิเวศวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน*. (รายงานการวิจัย, ทุน ววน.). สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ โปษยานนท์ และคณะ. (2566). *มหาวิทยาลัยพะเยาขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และยกระดับเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมของชุมชนระเบียบกวันพะเยา*. (รายงานการวิจัย, ทุน บพท.). สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พระครูสุธีจริยวัฒน์ และคณะ. (2565). *หลักสูตรการพัฒนาพุทธสังคมอุดมสติของประชาชนและผู้สูงวัยในสังคมไทย*. (รายงานการวิจัย, ทุน ววน.). สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2565). *การคุ้มครองทางสังคมวิถีพุทธกับการรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบลในจังหวัดนครสวรรค์*. (รายงานการวิจัย, ทุน สกสว.). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*เอกสารการประชุมทางวิชาการ/การสัมมนา/การอภิปราย รายงานการประชุม

ผู้รับผิดชอบ. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่องรายงานการประชุมหรือรายงานการสัมมนาเรื่อง. / วัน เดือน ปี. / สถานที่พิมพ์: / ผู้จัดพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *รายงานการสัมมนาทางวิชาการ สู่เส้นทางการปฏิรูปการศึกษาไทยครั้งที่ 4 ศตวรรษใหม่อุดมศึกษาไทย : บทเรียนจากการปฏิรูปอุดมศึกษานานาชาติ*. 4 สิงหาคม 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

นิത്യ โรจนรัตน์วานิชย์ และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). *การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. ในเวทีนาเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 (หน้า 48 - 50). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

Mazzeo, J., Druessne, B., Raffeld, P. C., Checkettes, K. T., and Muhlstein, A. (1991). *Comparability of Computer and Paper-and-Pencil Scores for Two CLEP General Examinations* (College Board Rep. No. 91 - 5). Princeton, NJ: Educational Testing Service.

*สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้พิมพ์. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / แหล่งที่มา (ถ้ามี). / สืบค้นเมื่อ ....เดือน.....ปี....., จาก URL

วีรพงษ์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2555). *การบริหารคุณภาพที่ว่องไว*. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2568, จาก <http://www.md.kku.ac.th/usr/work/radio/QAT/tsld047.html>

วิชา รามสมภพ. (2546). *ผักพื้นบ้านของดีที่ถูกลืม*. สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.lib.ru.ac.th/miscell2/?p=2076>.

สุจริต คุณธนกุลวงศ์. (2562). *การประกันคุณภาพกับรางวัลเดมมิง*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2568, จาก <http://www.cu-qa.chula.ac.th/Learning Sharing/Evaluation030847.pdf>

ไกรฤกษ์ นานา. (2568). *วารสารนักร้องอาณานิคม ตีแม่สัญญารัชกาลที่ 5 ทำไมสยามสละนครวัด?*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2568, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_31756

ปติवलดา บวรศักดิ์. (2568). *เปิดถิ่นฐาน “ชาวขแมร์” ในรัตนโกสินทร์ อยู่ตรงไหนทำอะไรกันบ้าง?*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2568, จาก https://www.silpamag.com/history/article_100893

ประชาไท. (2568). *สรุปใหม่ประเทศไทย - กัมพูชา จากปะทะช่องบก ไร้ทางออกบนเวที JBC สู่อ้อมคาลโลก*. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/353284>

McCarthy, D. S. (2001). *A Teaching Experiment Using Problem - Based Learning at the Elementary Level to Develop Decimal Concepts*. www.thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp.html

*การสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลบุคคล (บุคคลานุกรม)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. / (วันที่...เดือน...ปี.....ที่สัมภาษณ์). / ตำแหน่งหรือสังกัด. / สัมภาษณ์.
สมศรี สุขสม. (10 มีนาคม 2565). ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์. สัมภาษณ์.
นาย (ก.) นามสมมติ. (15 กันยายน 2565). ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว. สัมภาษณ์.
นาง (ก.) นามสมมติ. (25 ตุลาคม 2566). ผู้ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย. สัมภาษณ์.

*กฎหมายจากราชกิจจานุเบกษา

ราชกิจจานุเบกษา. / (ปีที่ประกาศใช้). / ชื่อกฎหมาย. / เล่ม.....ตอนที่..... / เลขหน้า. / วัน เดือน ปี ที่ออก
ประกาศ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2565*. เล่ม 139 ตอน
พิเศษ 292 ง. 24 - 32. 15 ธันวาคม 2565.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก.
11 - 21. 16 เมษายน 2562.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอน
ที่ 50 ก. 32 - 57. 16 เมษายน 2562.

*Generative AI

ชื่อบริษัทผู้พัฒนา/ผู้เขียนโมเดลนี้. / (ปีที่ใช้). / ชื่อของโมเดล (Version ที่ใช้) [Large language model].
URL for AI

OpenAI. (2024). ChatGPT (September 16 Version) [Large language model].
<https://chat.openai.com/chat>

Anthropic. (2024). Claude (September 20 Version) [Large language model].
<https://claude.ai/new>

รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (Research Article)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง}

บทความวิจัย

TITLE (English)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง, อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด}

ผู้นิพนธ์ 1^{1*}, ผู้นิพนธ์ 2² และ ผู้นิพนธ์ 3³ {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}

Author 1^{1*}, Author 2² and Author 3³ {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}

*กรณีพระสงฆ์ให้ระบุ ชื่อ - ฉายา (นามสกุล)

*กรณีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ให้ระบุ ราชทินนาม (ชื่อ - ฉายา (นามสกุล))

(Received: MMM DD, YYYY; Revised: MMM DD, YYYY; Accepted: MMM DD, YYYY)

บทคัดย่อ {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1).....

2)..... และ 3).....

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

..... สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

.....

ผลการวิจัยพบว่า

1).....

.....

2).....

.....

3).....

.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย, จำนวนคำ ไม่เกิน 400 คำ}

คำสำคัญ: คำที่ 1, คำที่ 2, คำที่ 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

¹ สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

¹ แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

² สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

² แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

³ สังกัด 3 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

³ แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 3 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

* Corresponding author. E-mail: .....

Abstract {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

The objectives of this research were to 1) .....,
2) ....., and 3).....
the sample was.....They was selected by .....
the instrument for collecting data was ..... Analysis data
by Descriptive statistics and Content Analysis.

The research results were found as follows;

- 1.....
.....
.....
- 2.....
.....
.....
- 3.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย, จำนวนคำ ไม่เกิน 400 คำ}

Keywords: word 1, word 2, word 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

บทนำ {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรัชญาการณ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (Knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมามีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (Gap) ของงานวิจัย (อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1 - 2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นที่วิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [How?, Where?, hen?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ..... (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่ังวิชาการหรือสังคม)

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

วัตถุประสงค์การวิจัย {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

1. เพื่อศึกษา.....
2. เพื่อศึกษา .....
3. เพื่อศึกษา .....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

การทบทวนวรรณกรรม {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เขียนควรรออธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (Knowledge Gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1. ....
2. ....
3. ....

สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

กรอบแนวคิดการวิจัย {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

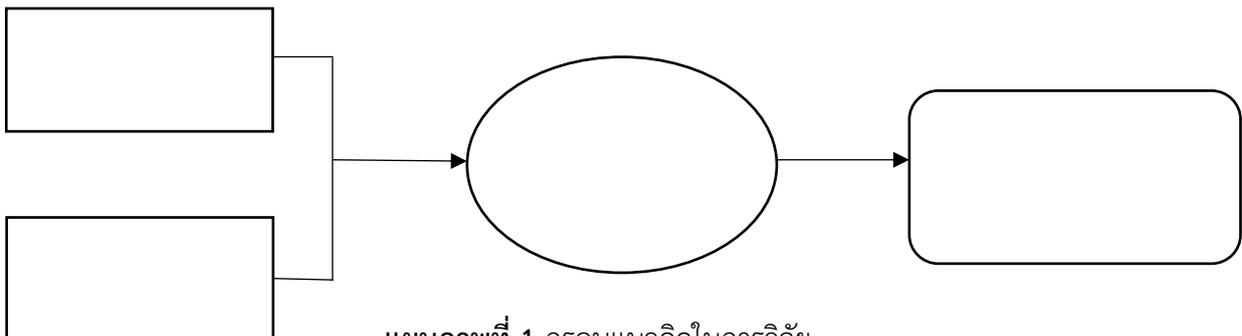
งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ..... ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ..... ประกอบด้วย..... โดยมีรายละเอียดดังนี้

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ .....ประชากร คือ ..... จำนวน ..... คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ ..... จำนวน .... คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ..... ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา ..... 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูล โดย ..... ระหว่างเดือน ..... ถึงเดือน ..... พ.ศ. .... นำข้อมูลเชิงปริมาณ มาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ..... โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... โดยใช้วิธีการ.....ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1) .....

(2) .....

(3) .....

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง .....ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ .....เกี่ยวกับกระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ .....

(3) ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการ .....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้..... และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ..... มีคุณสมบัติดังนี้

(1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

(2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

(3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

(4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....มีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร

(5) การเก็บรวบรวมข้อมูล .....

(6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย .....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ผลการวิจัย {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า.....

.....
.....
.....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

อภิปรายผลการวิจัย {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า .....
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ .....
.....(เอกสารสนับสนุน).....
.....
.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า .....
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ .....
.....(เอกสารสนับสนุน).....
.....
.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า .....
.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ .....
.....(เอกสารสนับสนุน).....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

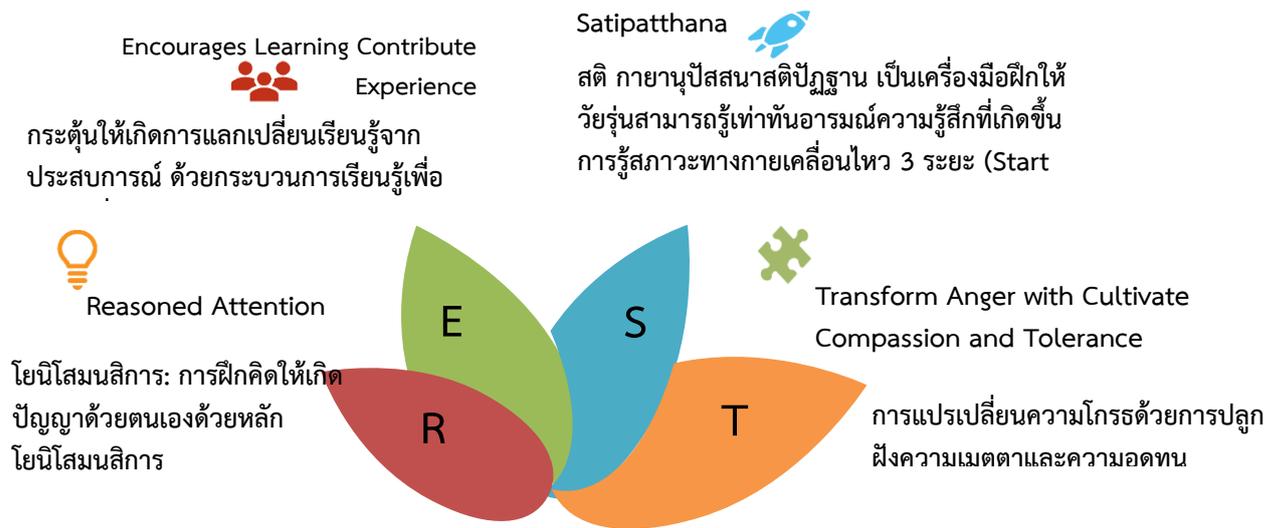
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ
หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....

ตัวอย่าง

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรมเพื่อจัดการความโกรธของวัยรุ่นด้วยพุทธสันติ ด้วยหลักการ R - E - S - T Model ดังแผนภาพที่ 2

R - E - S - T Model

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

R - Reasoned Attention: การฝึกคิดให้เกิดปัญญาด้วยตนเองด้วยหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในขั้นปลูกปัญญา และเป็นขั้นตอนหนึ่งของเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรม คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบความคิดจากความคิดที่ไร้เหตุผล ความคิดที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นความคิดที่มีเหตุผล หรือเป็นประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและพฤติกรรมต่อไป

E - Encourages Learning Contribute Experience: กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อแปรเปลี่ยน

S - Satipatthana: สติ-กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นเครื่องมือฝึกให้วัยรุ่นสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น การรู้สภาวะทางกายเคลื่อนไหว เช่น การหายใจเข้า หายใจออก ซึ่งกระบวนการฝึกสติในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะเริ่มต้น (Start) ก่อนเริ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดสติ สงบพร้อมที่จะเรียนรู้ และรับประสบการณ์ใหม่ ระยะเข้มแข็ง (Strong) คือ การฝึกสติย้ำหรือซ้ำ ๆ ในระหว่างดำเนินกิจกรรม โดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีสติในการฟัง การพูด การคิด การมองหรือดูสื่อต่าง ๆ การทำใบงาน จุดหมายเพื่อให้วัยรุ่นได้เพิ่มพูนทักษะ ต่อยำให้เกิดความคงทนของพฤติกรรม และระยะมั่นคง (Strive) คือ การนำไปฝึกปฏิบัติที่บ้านในช่วงของการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดทักษะจนเป็นวิถีชีวิต

T - Transform Anger with Cultivate Compassion and Tolerance: การแปรเปลี่ยนความโกรธด้วยการปลูกฝังความเมตตาและความอดทน โดยสามารถใช้หลักของความเมตตาต่อคู่กรณีหรือ

สิ่งที่ทำให้โกรธ รวมทั้งรู้จักอดทนอดกลั้นไม่ให้โกรธ หากเกิดความโกรธแล้ว รู้จักอดทนอดกลั้นไม่ให้ความโกรธรุนแรงหรือส่งผลเสียหาย

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

สรุป {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

สรุปในภาพรวมของบทความ .....

.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ข้อเสนอแนะ {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา}

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า .....
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า .....
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า .....
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป {ขนาด 16 pt, ตัวหนา}

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ..... ที่สำคัญ คือ ..... สามารถนำไปประยุกต์ใช้
กับ ..... โดยควรให้ความสำคัญกับ ..... สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้ง
ต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ .....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เอกสารอ้างอิง {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

(ตัวอย่าง)

- ทิตินา แชมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2567). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ เมฆเวียง. (2549). *วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์*. (ดุสิตนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญรัตน์ กุลทนันทน์. (2562). การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิด “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 112 - 123.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2545). *วิถีกิจกรรมศาสตร์ในประเทศไทย: บทสะท้อนวิสัยทัศน์และกระบวนการทัศน์ จากปัจจุบันสู่นาคต*. (ดุสิตนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัชนี แดนเสนา. (2563). *การพัฒนา รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน*. (ดุสิตนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มูลนิธิมันพัฒนา. (2561). *พอเพียงเพื่อยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ภาพพิมพ์.
- สุจิริต คุณธนกุลวงศ์. (2562). *การประกันคุณภาพกับรางวัลเดมมิง*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2568, จาก <http://www.cu-qa.chula.ac.th/Learning Sharing/Evaluation030847.pdf>
- ศิริพร บุญเรือง. (2555). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ)*, (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Blanchard, P.N., & Thacker, W.J. (2004). *Effective Training System: System, Strategies and Practices* (2nd ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Lyasnikov, N., Dudin, M., Sekerin, V., Veselovsky, M., & Aleksakhina, V. (2014). The National Innovation System: the Conditions of its Making and Factors in its Development. *Life Science Journal*, 11(6), 535 - 538.
- Mette, I. (2020). Reflections on Supervision in the Time of COVID - 19. *Journal of Educational Supervision*, 3(3). <https://doi.org/10.31045/jes.3.3.1>
- Siripong, S. (2005). *Principles of Educational Administration: Theory and Practice* (2nd ed.). Book Point.
- {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (Academic Article)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง}

บทความวิชาการ

TITLE (English)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง, อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด}

ผู้นิพนธ์ 1^{2*}, ผู้นิพนธ์ 2² และ ผู้นิพนธ์ 3³ {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}

Author 1^{1*}, Author 2² and Author 3³ {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}

*กรณีพระสงฆ์ให้ระบุ ชื่อ - ฉายา (นามสกุล)

*กรณีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ให้ระบุ ราชทินนาม (ชื่อ - ฉายา (นามสกุล))

(Received: MMM DD, YYYY; Revised: MMM DD, YYYY; Accepted: MMM DD, YYYY)

บทคัดย่อ {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย, จำนวนคำ ไม่เกิน 400 คำ}

คำสำคัญ: คำที่ 1, คำที่ 2, คำที่ 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

Abstract {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

The purpose of this article was to present .....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย, จำนวนคำ ไม่เกิน 400 คำ}

Keywords: word 1, word 2, word 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

¹ สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

¹ แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

² สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

² แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

³ สังกัด 3 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

³ แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 3 {เช่น สาขาวิชา... คณะ... สถาบัน...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

* Corresponding author. E-mail: .....

บทนำ {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เนื้อหา 1 {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เนื้อหา 2 {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เนื้อหา 3 {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เนื้อหา 4 {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

.....
.....
.....

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ภาพที่ 1 แสดง.....

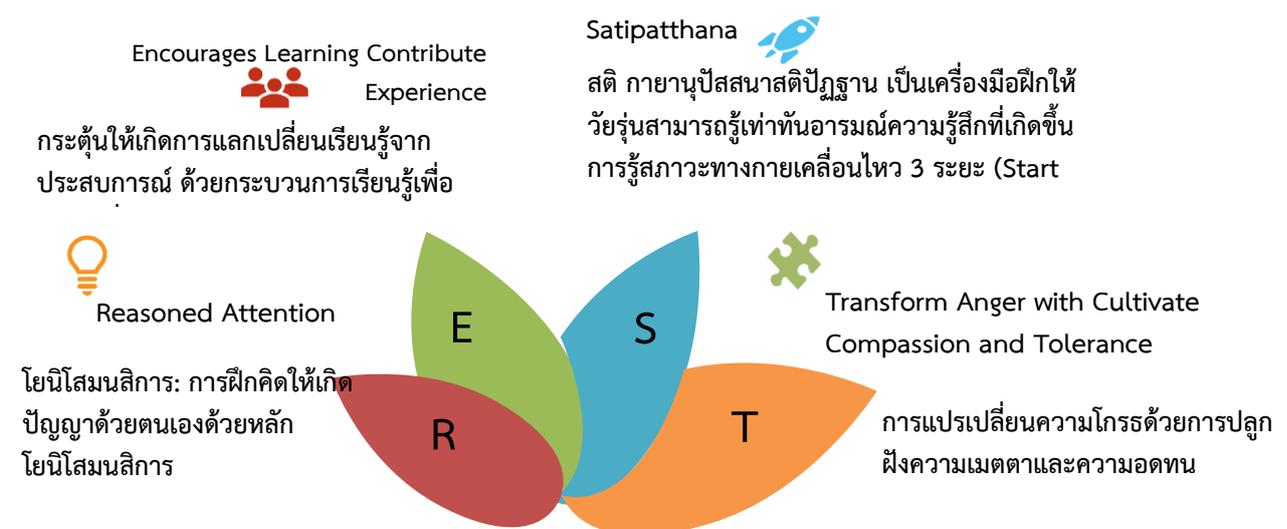
องค์ความรู้ที่ได้รับ {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

ระบุงค์ความรู้ในลักษณะการสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ตัวอย่าง

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาเทคนิคการปรับความคิดและพฤติกรรมเพื่อจัดการความโกรธของวัยรุ่นด้วยพุทธสันติ ด้วยหลักการ R - E - S - T Model ดังแผนภาพที่ 1

R - E - S - T Model

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

R - Reasoned Attention: การฝึกคิดให้เกิดปัญญาด้วยตนเองด้วยหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในขั้นปลุกปัญญา และเป็นขั้นตอนหนึ่งของเทคนิคการปรับความคิด และพฤติกรรม คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบความคิดจากความคิดที่ไร้เหตุผล ความคิดที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นความคิดที่มีเหตุผล หรือเป็นประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและพฤติกรรมต่อไป

E - Encourages Learning Contribute Experience: กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากประสบการณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อแปรเปลี่ยน

S - Satipatthana: สติ-กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นเครื่องมือฝึกให้วัยรุ่นสามารถรู้เท่าทัน อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น การรู้สภาวะทางกายเคลื่อนไหว เช่น การหายใจเข้า หายใจออก ซึ่งกระบวนการ ฝึกสติในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะเริ่มต้น (Start) ก่อนเริ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดสติ สงบ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ และรับประสบการณ์ใหม่ ระยะเข้มแข็ง (Strong) คือ การฝึกสติย้ำหรือซ้ำ ๆ ในระหว่าง ดำเนินกิจกรรม โดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีสติในการฟัง การพูด การคิด การมองหรือดูสื่อต่าง ๆ การทำ ใบบงาน จุดหมายเพื่อให้วัยรุ่นได้เพิ่มพูนทักษะ ตอกย้ำเพื่อให้เกิดความคงทนของพฤติกรรม และระยะมั่นคง (Strive) คือ การนำไปฝึกปฏิบัติที่บ้านในช่วงของการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดทักษะจนเป็นวิถีชีวิต

T - Transform Anger with Cultivate Compassion and Tolerance: การแปรเปลี่ยน ความโกรธด้วยการปลูกฝังความเมตตาและความอดทน โดยสามารถใช้หลักของความเมตตาต่อคู่กรณีหรือ สิ่งที่ทำให้โกรธ รวมทั้งรู้จักอดทนอดกลั้นไม่ให้โกรธ หากเกิดความโกรธแล้ว รู้จักอดทนอดกลั้นไม่ให้ความ โกรธรุนแรงหรือส่งผลเสียหาย

{ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

สรุป {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง {ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

(ตัวอย่าง)

ทีศนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

..... (2567). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนา เมฆเวียน. (2549). วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์. (ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธัญญรัตน์ กุลทนนท์. (2562). การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิด “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(2), 112 - 123.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2545). *วิถึคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทย: บทสะท้อนวิสัยทัศน์และกระบวนทัศน์ จากปัจจุบันสู่ออนาคต*. (ดุขฎุณิพนธ์ศิลปศาสตรดุขฎุณิบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา). บัณชิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่10)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัชนี แदनเสนา. (2563). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน*. (ดุขฎุณิพนธ์การศึกษาดุขฎุณิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา). บัณชิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มูลนิธิมันพัฒนา. (2561). *พอเพียงเพื่อยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ภาพพิมพ์.
- สุจริต คุณธนกุลวงศ์. (2562). *การประกันคุณภาพที่บราววัลเดมมิง*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2568, จาก <http://www.cu-qa.chula.ac.th/Learning Sharing/Evaluation030847.pdf>
- ศิริพร บุญเรือง. (2555). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาท)*, (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์ มหาบัณชิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). บัณชิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Blanchard, P.N., & Thacker, W.J. (2004). *Effective Training System: System, Strategies and Practices* (2nd ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Lyasnikov, N., Dudin, M., Sekerin, V., Veselovsky, M., & Aleksakhina, V. (2014). The National Innovation System: the Conditions of its Making and Factors in its Development. *Life Science Journal*, 11(6), 535 - 538.
- Mette, I. (2020). Reflections on Supervision in the Time of COVID - 19. *Journal of Educational Supervision*, 3(3). <https://doi.org/10.31045/jes.3.3.1>
- Siripong, S. (2005). *Principles of Educational Administration: Theory and Practice* (2nd ed.). Book Point.
- {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

จริยธรรมการตีพิมพ์ของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงาน

1. บทความ ข้อความ ภาพประกอบ และตารางประกอบ ที่พิมพ์ลงในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว
2. บทความใดที่ท่านผู้อ่านตระหนักว่า ได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้นิพนธ์ ขอความกรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบทันที
3. บทความทุกบทความ ต้องผ่านการตรวจและประเมินจากกองบรรณาธิการ
4. บทความทุกบทความ ต้องได้รับการตรวจและประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน
5. บทความจากผู้นิพนธ์ภายใน ต้องได้รับการตรวจและประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
6. บทความจากผู้นิพนธ์ภายนอก ต้องได้รับการตรวจและประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในหรือภายนอก
7. บทความจากผู้นิพนธ์ทั้งภายในและภายนอก ต้องได้รับการตรวจและประเมินในแบบ Double Blinded
8. บทความทุกบทความต้องไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารอื่น ยกเว้นบทความแปลภาษาต่างประเทศที่ผู้นิพนธ์และสำนักพิมพ์ยินยอมให้แปลเป็นภาษาไทย
9. บทความต้องไม่มีการคัดลอกมาจากผลงานของบุคคลอื่น

จริยธรรมของผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่า บทความที่ส่งเข้ามายังวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรืออยู่ในกระบวนการกลั่นกรองบทความในวารสารอื่น
2. ผู้นิพนธ์ต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ซึ่งทางวารสารจะตรวจสอบด้วยโปรแกรม Copy Cat ในระบบส่งบทความออนไลน์ ThaiJo 2.0 ที่ตั้งค่าความซ้ำซ้อนไม่เกิน 25% (แต่จะได้รับการยกเว้นเมื่อเนื้อความที่ซ้ำซ้อนนั้นมาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา)
3. ผู้นิพนธ์ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษาอย่างเคร่งครัด ทั้งรูปแบบการจัดเอกสาร และหลักเกณฑ์การอ้างอิง โดยสามารถศึกษาได้ที่ “คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์” และ “รูปแบบการเขียนอ้างอิง”
4. ผู้นิพนธ์ต้องมีชื่อของตนเอง และผู้นิพนธ์ร่วม (หากมี) ปรากฏอยู่ในไฟล์บทความที่ส่งเข้ามายังระบบตอบรับบทความออนไลน์ ThaiJo 2.0 ของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา
5. ผู้นิพนธ์ต้องมีการอ้างอิงเนื้อหาต่าง ๆ ในบทความของตนเอง ทั้งข้อความ ภาพ ตาราง เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น โดยให้ระบุแหล่งที่มาของข้อมูล และระบุตามหลักเกณฑ์การอ้างอิงของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา หากพบการละเมิดลิขสิทธิ์ ทางวารสารจะดำเนินการถอนบทความออกจากนิตยสารทันที และหากมีการฟ้องร้อง ทางวารสารฯ จะไม่รับผิดชอบ และให้เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว

6. ผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ไม่สร้างข้อมูลเท็จ บิดเบือน ตกแต่ง หรือตัดเนื้อความเพื่อประสงคให้สอดคล้องกับผลสรุป
7. เมื่อผู้นิพนธ์ได้รับผลการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ต้องทำการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งกลับมายังกองบรรณาธิการในกรอบเวลาที่กำหนด
8. กรณีบทความที่ผู้นิพนธ์ส่งเข้ามาเป็นการแปลมาจากบทความภาษาต่างประเทศ ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่และไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน ยกเว้นบทความแปลจากภาษาต่างประเทศที่ผู้นิพนธ์และสำนักพิมพ์ ยินยอมให้แปลเป็นภาษาไทย
9. หากมีแหล่งทุนสนับสนุนในการทำวิจัย หรือผลประโยชน์ส่วนรวม ให้ระบุที่เชิงอรรถแรกของบทความ
10. ผู้นิพนธ์ไม่สามารถนำบทความที่ถูกตีพิมพ์ในวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา แล้วนำไปแก้ไข ตัดแปลง หรือแปลเป็นภาษาอื่น ๆ เพื่อนำเสนอลงตีพิมพ์ในวารสารอื่น และนำเสนอบทความในรูปแบบต่าง ๆ

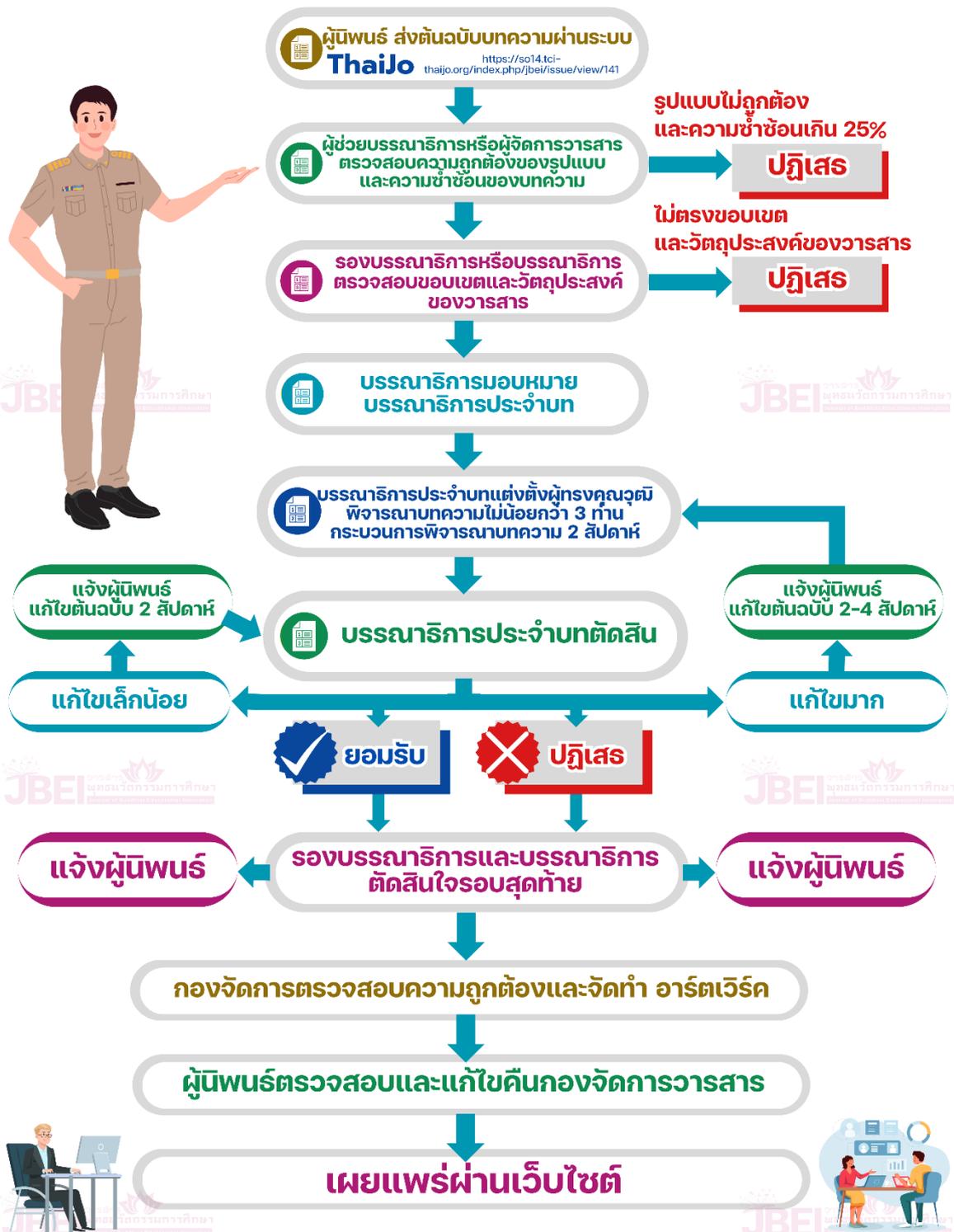
จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร การรับรองคุณภาพของผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ความถูกต้องตามหลักจริยธรรมสากล และการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษากำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพบทความสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิแบบปกปิดรายชื่อ (Double - Blind Peer Review)
3. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยดูผลประเมินจากโปรแกรม Copy Cat ของระบบตอบรับบทความออนไลน์ ThaiJo 2.0 ในระดับไม่เกิน 25% เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันที ขอคำชี้แจงเพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การลงตีพิมพ์บทความนั้น ๆ
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งจริยธรรม จรรยาบรรณการทำงานอย่างเคร่งครัด
5. บรรณาธิการสามารถชี้แจงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบประเมินบทความ (Peer Review) และมีความพร้อมในการชี้แจงความเบี่ยงเบนต่าง ๆ จากกระบวนการตรวจสอบที่ได้ระบุไว้
6. หากปรากฏการประพฤติทุจริตภายหลังการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความชัดเจนที่จะสามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้การเพิกถอนนี้ต้องให้ผู้อ่านและระบบฐานข้อมูลอื่น ๆ ทราบด้วย

จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินควรคำนึงถึงคุณภาพบทความตามหลักวิชาการและจริยธรรมสากลเป็นหลัก โดยพิจารณาความสำคัญ ความใหม่ คุณค่าของเนื้อหาในบทความ ใช้ความเชี่ยวชาญเพื่อวิเคราะห์คุณภาพ และความเข้มข้นของผลงาน โดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลทางวิชาการรองรับ เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์
2. ผู้ประเมินต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลทุกส่วนของบทความที่ทำการประเมินให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. ผู้ประเมินต้องใส่ความคิดเห็นทางวิชาการของตนลงในแบบฟอร์มการประเมิน ที่อยู่ในระบบตอบรับบทความออนไลน์ของวารสาร ด้วยความเป็นนักวิชาการ มีความชัดเจน ปราศจากความอคติ รวมทั้งต้องส่งผลการประเมินบทความตรงตามกรอบเวลาที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด
4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลทุกส่วนของบทความที่ตนประเมินไปเป็นผลงานของตนเอง ยกเว้นการอ้างอิงบทความหลังจากบทความที่ตนประเมินได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เรียบร้อยแล้ว
5. กรณีผู้ประเมินพบว่า บทความที่ประเมินเป็นบทความที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนผลงานอื่น ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที ด้วยการเลือกข้อเสนอแนะ ในขั้นตอนการวิจารณ์ว่า “ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ” และระบุเหตุผลมาในช่อง “คำแนะนำอื่น ๆ”
6. ผู้ประเมินต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

ขั้นตอนการทำงานของวารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา

JBEI

วารสาร
พุทธนวัตกรรมการศึกษา
Journal of Buddhist Educational Innovation

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
เลขที่ 305 หมู่ที่ 8 บ้านโคกกระเพา ตำบลนอกเมือง
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

Journal of Buddhist Educational Innovation

<https://so14.tci-thaijo.org/index.php/jbei>

jbei@mcu.ac.th

วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา -
Journal of Buddhist Educational Innovation